

”Työura on vain sitä että haen töitä”

Narratiivinen tutkimus blogikirjoituksiin perustuvasta työnhaun kertomuksesta

Mira Hirvonen

Sosiaalipolitiikan Pro gradu – tutkielma
Yhteiskunta – ja kulttuuritieteiden yksikkö

Tampereen yliopisto

Huhtikuu 2015

Tampereen yliopisto

Sosiaalipolitiikka

HIRVONEN MIRA: ”Työura on vain sitä että haen töitä.” Narratiivinen tutkimus blogikirjoituksiin perustuvasta työnhaun kertomuksesta.

Pro gradu – tutkielma. s. 69

Ohjaaja: Pertti Koistinen

Sosiaalipolitiikka

Huhtikuu 2015

TIIVISTELMÄ

Tässä sosiaalipolitiikan pro gradu -tutkielmassa analysoidaan blogikirjoitusten sisältämää puhetta työnhausta. Blogikirjoitusten tekstit ovat koottu Internetistä ja tekstityyppinä ne ymmärretään kerronnallisiksi teksteiksi, joissa fakta ja fikti sekoittuvat toisiinsa. Niiden tarkasteleminen on mielekästä, koska ne mitä ilmeisimmin heijastavat nykyelämän työnhakua ja työnhaun tapoja. Tutkimuksessa on käytetty aineistona viiden verkkoblogin muodostamaa työnhaun kertomusta, joita on analysoitu narratiivisella tutkimusotteella.

Tutkimuksen lähtökohtana on ajatus, että työnhausta on tullut merkittävä osa yksilöiden elämää. Samalla blogiin kirjoittaminen tarjoaa työnhakijoille mahdollisuuden keskustella työnhausta, siihen liittyvistä kipupisteistä sekä toiveista ja vaatimuksista, joita työnhaku asettaa yksilölle ja perheille.

Analyttinen osio nojaa narratiiviseen tutkimusmetodologiaan. Tutkimusaineistoa käsiteltiin kokonaisen kertomuksen tavoin, jotta työnhaun eri puhetavat ja aiheet tunnistettaisiin ja eriteltäisiin. Aineistosta löytyi hyvin paljon erilaisia puheenaiheita ja tapahtumia. Näistä rakentui teemoittain neljä luokkaa: tunteet, työnhaku, arki ja yhteiskunta.

Aineistosta löytyvistä eri puheenaiheista muodostettiin luokittelun jälkeen neljä erilaista tarinaa jäsentyen luokittelun mukaan. Tarinoita elävöitettiin monilla aineisto-otoksilla, joiden tehtävänä oli tuoda esiin työnhaun useat eri vaiheet ja ulottuvuudet.

Tutkielman tulokseksi nousseet tarina kertovat muun muassa työnhaun tunnekuormasta, arjen vaikeuksista ja työnhaun eri prosesseista. Tuloksissa nähdään myös kuinka työnhaun kertomuksessa suhtaudutaan epäileväisesti julkisiin instituutioihin ja rekrytoijiin.

Tutkielma kiinnittyy hyvin työnhakukierteeseen ja työttömyydestä pois pääsemisen ongelmaan. Se nostaa esiin myös ajalle tyypillisiä puhetapoja muun muassa työnhakijoiden ”hyvästä tyypistä” ja itsensä markkinoimisesta. Työnhaku näyttäytyy moniulotteisena, haastavana ja vaativana elämänvaiheena.

Avainsanat: työnhaku, narratiivi, blogiaineisto, verkkoaineisto, aktivointipolitiikka,

University of Tampere
Social Policy

HIRVONEN MIRA: "My career is nothing but me searching for a job." A narrative study on a description of the job search process based on blog entries.

Master's Thesis. 69 pages

Supervisor: Pertti Koistinen

Social Policy

April 2015

ABSTRACT

This master's thesis study analyses the speech about job search in certain blog posts. The blog posts have been collected from the Internet. According to their text type, they can be considered narrative texts, in which fact and fiction are blended together. Examining these blog posts is worthwhile, because they most likely reflect present day job searching and its ways. The data of this study consists of a description of the job search process, which is created on the basis of five online blogs. The data is analysed with a narrative approach.

The starting point for this study is the idea that job search has become a significant part in an individual's life. At the same time, writing a blog offers job-seekers an opportunity to discuss job search, issues related to it, as well as wishes and demands which job search places on individuals and families.

The analytical section is based on narrative research methodology. The data was examined as an entire description, so that different topics and ways of speech could be recognized and classified. Various different topics and events were found in the data. These findings were classified thematically into four categories: emotions, job search, everyday life and society.

After this classification, four different stories were formed on the basis of different ways of speech found in the data. The stories were organized according to the classification. The stories were enlivened with multiple data samples whose function was to exemplify the several different stages and dimensions of job search.

The outcome of this study was four different stories, which express, for example, the emotional burden, everyday difficulties and the different processes of job search. The study also indicates that people are suspicious about public institutions and recruiters.

This study is a part of the field of unemployment research, even though it focuses on job search. It also highlights the typical ways of speech in today's world, for example of the "good guy" of the job-seekers and marketing oneself. Job search appears as a multidimensional, challenging and demanding phase in one's life.

Keywords: job search, narrative, blog data, online data, activation policy

Sisällys

1.	Johdanto	1
2.	Työnhaku tutkimuskohteena	3
2.1	Työhaun julkiset instituutiot	4
2.2	Aktivoinnin politiikka	7
2.3	Työhaun oppaat	12
2.4	Työnhakuun rinnastettavat termit	15
3.	Tutkimuksen toteutus	19
3.1	Verkkoaineisto	19
3.1.1	Verkon käyttö sosiaalitieteissä	21
3.1.2	Verkon tutkimusetiikka	23
3.2	Narratiivinen tutkimusote	24
3.3	Tutkimuskysymykset ja analyysi	27
4.	Tulokset	30
4.1	Tarina työhaun tunteista	31
4.2	Tarina työhaun toiminnasta	34
4.3	Tarina työhaun arjesta	40
4.4	Tarina yhteiskunnasta	44
5.	Johtopäätökset ja pohdinta	53
5.1	Tunteita ja työnhakijoita	54
5.1	Aktivointia ja valtaa	56
6.	Tutkimuksen luotettavuus	63
	Lähteet	65

1. Johdanto

”Kyllä tekeväälle töitä löytyy”, on suomalainen sananlasku, joka on enemmän ja vähemmän kulunut sananparsi tämän päivän työmarkkinoilla. Silti, työn löytämisestä on tullut entistä monimutkaisempaa, eivätkä kaikki löydä sitä etsimisestä huolimatta. Työn hakeminen ja saaminen ovat muuttuneet viimeisten vuosien aikana nopeaa tahtia ja kilpailu työpaikoista kiristyy varsinkin taloudellisten taantumien myötä. Enää ei kävellä lakki kourassa kysymään töitä tehtaan patruunalta, vaan tilalle ovat tulleet monimutkaiset sähköiset rekrytointikäytännöt erilaisine ryhmähaastatteluineen ja psykologisine testeineen.

Työnhausta ja sen onnistumisesta on tullut nyky-yhteiskunnassa yksi yksilön tulevaisuutta, toimeentuloa ja asuinpaikkaa määrittävä tekijä. Työhakuun on kirjoitettu oppaita, siihen on kehitetty valmennuskursseja ja siihen kulutetaan entistä enemmän aikaa. Työnhaku voi tulla yksilölle ajankohtaiseksi monissa eri elämäntilanteissa, kuten opintojen päätyttyä, YT-neuvottelujen jälkimainingeissa, vanhempainvapaiden loputtua tai määräaikaisten työsuhteiden päätyttyä. Työtä voidaan hakea myös silloin, kun yksilöllä on jo työpaikka. Työnhaun voidaan siis katsoa koskettavan kaikkia yksilöitä jossain elämäntilanteessa sukupuolesta tai sosioekonomiseen asemaan riippumatta. Siitä on tullut pysyvä ilmiö.

Työnhausta puhutaan eri tavoin eri medioissa. Lehdet, blogit ja televisiokanavat luovat kaikki omaa diskurssiaan työnhausta. Nämä diskurssit ovat yhteneviä, mutta myös erilaisia. Ja koska ne luovat omalla olemassa olollaan todellisuutta, ne ovat tutkimuksellisesti mielenkiintoisia. Työnhausta on syntynyt oma keskusteluteema työttömyyden ohelle, mistä hyvänä esimerkkinä ovat kaupalliset työnhaun oppaat. Tämän tutkimuksen fokuksena on perehtyä työnhausta kertovien blogien tuottamaan puhetapaan ja sen tarinallisuuteen.

Tämän tutkielman tarkoituksena on perehtyä työnhakuun ja sen muodostaman elämäntilanteen eri ulottuvuuksia. Tavoitteena on tutkia työnhaun puhetapoja narratiivisella tutkimusotteella. Tutkimus lisää ymmärrystä siitä, miten työnhausta puhutaan, ja millaisia tarinallisia kehyksiä tästä puheesta syntyy. Näiden löydettyjen kehysten tarkoituksena on lisätä ymmärrystä ja tietoutta työnhausta ja siihen liittyvästä elämäntilanteesta.

Tutkimusaineistoksi ovat valikoituneet Internetissä sijaitsevat blogikirjoitukset. Blogikirjoitukset valikoitiin tarkasti aihepiirin mukaan niin, että blogin toistuvana teemana oli työnhaku. Huolellisesti seulottujen blogikirjoitusten avulla tutkimuksen aineistoksi pyrittiin luomaan yksi kokonainen

työhaun kertomus, josta narratiivisella tutkimusotteella lähdettiin tarkastelemaan sen luomaa diskurssia, ja tästä diskurssista nousevia tarinoita.

Tutkielma rakentuu työhaun ympärille. Ensimmäiseksi työnhakua tarkastellaan tieteellisen keskustelun läpi niin, että saadaan hyvä kuva siitä, millaisiin yhteiskunnallisiin konteksteihin se sijoittuu. Työnhakua tarkastellaan muun muassa julkisten instituutioiden ja vallitsevan työvoimapolitiikan läpi. Yhtenä näkökulmana toimivat myös kaupalliset työhaun oppaat, jotka kuvaavat hyvin sitä, mitä työnhakijalta tänä päivänä odotetaan, ja millaisilla tavoilla töitä kannustetaan hakemaan. Teoreettisen osuuden lopuksi tarkastellaan vielä työnhakuun liittyviä lähikäsitteitä, kuten uraa ja urapolkua.

Tieteellisen keskustelun jälkeen esitellään tutkimusasetelma. Tutkimusasetelman aluksi käydään läpi aineisto ja aineistonkeruuprosessi. Tähän paneudutaan, jotta saadaan tarkka kuva Internetistä kerätyn aineiston luotettavuudesta. Verkosta kerätyn aineiston suosio on kasvanut viime vuosien aikana aineiston keräämisen helppouden ja nopeuden takia. Tämän takia luvussa tarkastellaan myös aineistoon liittyviä eettisiä kysymyksiä. Tämän jälkeen käydään läpi tutkimusmetodologiaa eli tarkemmin narratiivisen metodologian teoreettista keskustelua ja sen erilaisia sovelluksia. Tutkimusasetelmaluvun päättävät tutkimuskysymykset ja analyysiperiaatteet.

Tulosluvussa esitellään aineistolle tehty analyysi ja rakennetaan vastaukset asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Seuraavaksi analyysistä löytyvät tulokset kootaan yhteen ja rinnastetaan teoreettisen viitekehyksen kanssa. Tämän luvun tarkoituksena on tulkita löydettyjä tuloksia ja laajentaa tarkastelua työhaun ympärillä käytyyn teoreettiseen keskusteluun. Lopuksi tarkastellaan tutkimuksen luotettavuutta niille omistetussa luvussa, jossa keskitytään erityisesti aineiston ja metodin tarkasteluun.

2. Työnhaku tutkimuskohteena

Työnhaku on moniulotteinen tutkimuskohde. Sosiaalitieteissä se liitetään osaksi laajempaan työttömyyden tutkimisen kokonaisuutta, koska usein työnhaku ja yksilön työttömyys rinnastuvat elämänvaiheena ja toimintana yhteen. Työnhakua ja työttömyyttä voidaan tarkastella myös erilaisten, usein kansantaloustieteellisten teorioiden kautta. (Koistinen 2014, 187, 224) Tämän tutkimuksen kannalta suuret talouden dynamiikkaan perustuvat teoriat eivät kuitenkaan ole mielenkiinnon kohteena, koska tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella työnhakua nimenomaan yksilön näkökulmasta.

Sosiaalitieteilijät ovat kiinnostuneita juuri tästä yksilön näkökulmasta. Koistisen (2014, 225) mukaan vahvin työttömyyden sosiaalitieteellinen tutkimustraditio pureutuu yksilöllisten ominaisuuksien ja työttömäksi valikoitumisen suhteen tarkasteluun. Erilaisin tutkimusmenetelmin on saatu tietoa esimerkiksi työttömyyden ja terveydentilan välisistä yhteyksistä (Heponiemi ym. 2008) ja pitkäaikaistyöttömäksi valikoitumisesta (Mustonen 1998). Tämä tutkielma ei ole niinkään kiinnostunut yksilön ominaisuuksista tai muista työnhakuun vaikuttavista taustatekijöistä, vaan työnhaun puhetavasta.

Tämä tutkimus sijoittuu työnhaun ympärille rakentuvaan tieteelliseen keskusteluun, minkä takia tämän tutkielman keskeisimpiä käsitteitä on työnhaku. Työnhaun sosiaalitieteellisen määrittelyn löytäminen ei ole aivan yksinkertaista. Suurimmassa osassa työvoimapolitiittisia julkaisuja ja akateemisia tutkimuksia työnhaku nähdään osana laajempaa työttömyyden ajanjaksoa, eikä sitä näin ollen ole tarkoin määritelty. Hallinnollisesti työtön työnhakija on määritelty henkilöksi, joka ei ole työsuhteessa, eikä hän harjoita yritystoimintaa (TEM 2015a). Kyseessä onkin virallinen ministeriötason määritelmä, jota voidaan pitää merkittävänä viranomaistason ohjeistuksena.

Seuraavaksi tarkastellaan työnhaun kannalta näitä merkittäviä työnhakuun liittyviä ulottuvuuksia. Ensimmäiseksi paneudutaan työnhaun julkisiin instituutioihin, koska ne ovat näkyvissä rooleissa yksilön työnhaun näkökulmasta erityisesti suomalaisessa kontekstissa. Sen jälkeen tarkastellaan työvoimapolitiikan vallitsevaa paradigmaa eli aktivointipolitiikkaa, joka määrittelee työnhaun poliittisen ulottuvuuden. Tämän jälkeen tutustutaan kaupallisiin työnhaun oppaisiin, koska ne saattavat paljastaa jotain uutta työnhaun vaatimuksista, odotuksista ja nykytilasta. Ne ovat tärkeitä myös kokonaiskuvan hahmottamisen kannalta, sillä ne paljastavat 2010-luvun työnhauntrendit. Lopuksi työnhaku heijastetaan ura-käsitteeseen ja sen johdannaisiin.

2.1 Työnhaun julkiset instituutiot

Kaikissa länsimaalaisissa yhteiskunnissa on työvoimapolitiikkaan erikoistuneita toimintoja, kuten työnvälitystä, ammatinvalintaohjausta ja työttömien erilaisia tukitoimintoja. Nämä erilaiset työvoimapolitiikka- ja palvelu-organisaatiot ovat osa työvoimapolitiikkaa, jonka toimeenpaneva osapuoli on ollut pohjoismaissa näihin päiviin asti julkinen sektori. (Koistinen 2014, 374-376.)

Suomessa työttömyyden hallintaan on muotoutunut oma julkinen instituutio, jonka ensisijainen tehtävä on työmarkkinoiden toimivuuden edistäminen (Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalveluista 916/2012). Historiallisesti julkinen työnvälitys alkoi suurimmissa kaupungeissa jo vuonna 1903. Pikkuhiljaa valtion ohjaus työttömyyden hoidossa kasvoi ja se vakiintui 1930-luvulla. (TEM 2014a.) Ennen toista maailmansotaa työttömyydenhoito oli lähinnä lapiolinjaan nojaavia hätäaputoimia ja köyhäinhoitoa. Sota-aikojen jälkeen työvoimapolitiikka ja siihen kuuluvat organisaatiot kehittyivät ottaen mallia sekä lännestä, varsinkin Pohjoismaista että idästä tarkastellen Itä-Saksan sosialismista mallia. (Polus 2010, 50-51.)

Ruotsista Suomeen rantautunut 1960-luvun loppupuolella aktiivinen työvoimapolitiikka, joka oli sovellus Rehn-Meidnerin mallista (kts. Sihto 1994). Oma ja erillinen työministeriö syntyi aktiivisen työvoimapolitiikan vanavedessä vuonna 1970, koska suuria poliittisia linjauksia varten tarvittiin toteuttamaan suurempi organisaatio. Työvoimapolitiikan käytännöistä tuli entistä enemmän julkisen vallan alaista toimintaa ja valtion tehtäväksi tuli taata yksilön oikeus työhön. Ideaalitulanteena pidettiin täystyöllisyyttä, johon valtiovallan piti toimillaan tähdätä. Täystyöllisyystavoite romuttui kuitenkin 1990-luvun laman massatyöttömyyteen. Yleisesti huomattiin, etteivät valtio ja kunnat yksin pysty hoitamaan lakiin kirjattuja työllisyystavoitteita, mikä lopulta johti lakien uudelleen säätämiseen. Loppujen lopuksi 2000-luvulla työvoimapolitiikan tavoitteet ja organisaatiot uudistettiin kokonaan, ja työ- ja elinkeinoministeriö yhdistyivät. (Polus 2010, 51-55.) Työvoimapolitiikkaa toteuttavat organisaatiot ovat siis eläneet ajassa poliittisten kehityssuuntien mukana.

2000-luvulla ruohonjuuritason julkista työvoimapolitiikkaa soveltava instituutio koostuu kahdesta eri osasta, joilla on toisistaan erottuvat tehtävät. Työ- ja elinkeinotoimisto hoitaa julkista työnvälitystä ja työvoimanpalvelukeskukset ovat moniammatillisia lähinnä pitkäaikaistyöttömyyden hoitoon erikoistuvia yksiköitä. Nämä kaksi organisaatiota työskentelevät yksityishenkilöiden kanssa, ja ovat näin ollen ne julkiset tahot, joiden kanssa työtön on yleensä tekemisissä. (TEM 2014 bc)

ELY:t eli Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ovat toisen portaan julkinen instituutio, joka on tekemisessä julkisen työvoimapolitiikan kanssa. Sen tehtävänä on allokoida resursseja, koordinoita Euroopan sosiaalirahaston projekteja sekä kehittää omien alueiden työ- ja elinkeinotoimistojen käytänteitä. ELY-keskukset vastaavat työvoimapalvelujen toteutuksesta aluetasolla ja tarkastelevat työvoimapolitiikan alueellisesta kehityksestä. (ELY 2014.) Nykyinen työ- ja elinkeinoministeriö hallinnoi näitä paikallisia laitoksia sekä valvoo, kehittää ja tutkii suomalaisia työmarkkinoita (TEM 2014c). Ministeriön työllisyys- ja yrittäjäosasto vastaa työvoimapolitiikan toimeenpanosta ja valmistelusta (Polus 2010, 58; TEM 2014b).

Työnhakuun keskittynyt yksikkö on siis työ- ja elinkeinotoimisto, jonka tehtävänä on edistää henkilöstöasiakkaiden sijoittumista avoimille työmarkkinoille. Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelu (916/2012) määrittelee julkisten työvoimaviranomaisten tehtäväksi työvoiman saatavuuden turvaamisen ja yritystoiminnan kehittämisen. Työnvälitys on työnhaun näkökulmasta yksi toimiston tärkeimmistä tehtävistä. Työnvälityksen tarkoitus on edistää työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaamista ja se ”etsii ja tarjoaa työnhakijalle sopivia työpaikkoja” (916/2012 3:2.2 §).

Työ- ja elinkeinotoimisto on myös portinvartijana työttömyysturvaetuuden saamisessa (Työttömyysturvalaki 1290/2002). Tämä lisää toimiston julkista valtaa suhteessa työttömään työnhakijaan. Suomessa työvoimapalveluiden asiakkaiden tulee ensisijaisesti olla TE-toimiston rekisteröityneitä työttömiä työnhakijoita, mutta raja palveluiden saamisessa ei ole yksiselitteinen. Esimerkiksi ammatinvalintapsykologin palveluita voi saada myös työssä käyvät henkilöt. Sitä vastoin työttömyysturvaetuutta ei saa ilman TE-toimistossa rekisteröitymistä, vaikka työttömyysturvan maksaa joko Kansaneläkelaitos tai erilliset työttömyyskassat. (Työttömyyskassojen yhteistyöjärjestö 2014; TE-palvelut 2014.) Suomalaista työvoimapalvelujärjestelmää voidaan näin ollen luokitella tiukaksi valtion monopoliksi, niin kuin Freedland kumppaneineen järjestelmän luokittelee (kts. Freedland & Graig & Jacqueson & Kountouris, 2007, 118-121).

Työvoimapalvelut voidaan nähdä hyvin monimutkaisena kokonaisuutena, jossa kohtaavat eri ryhmien erilaiset intressit ja toimijat. Yksityisen sektorin tavoitteet, työttömät työnhakijat ja julkisen vallan viranhaltijat kohtaavat kyseisissä palveluissa, mikä voi sekä rikastuttaa että vihostuttaa eri toimijoita. (Freedland ym. 2007, 103.) Työnhaun julkisten palveluiden toimintakenttä on siis dynaaminen ja muuttuva, mikä heijastuu myös työnhaun käytäntöihin. Suomessa työnhaun julkiset instituutiot takaavat tasa-arvoisen ja läpinäkyvän toimintakentän työnhaulle, mikä ei ole

itsestään selvyytensä Suomen ulkopuolella. Esimerkiksi Italiassa työn etsiminen tarkoittaa käytännössä työpaikkojen tiedustelua ystäviltä ja sukulaisilta (Paz Martin Martin 2009).

Työvoimahallinnon käytännöt ovat muuttuneet vuosien varrella työttömän työnhakijan näkökulmasta monin eri tavoin. Tilanne vuonna 2014 näyttää yksilön näkökulmasta yksinkertaistettuna seuraavalta. Yksilön ensimmäinen kontakti julkisen työvoimahallinnon kanssa tulee viimeistään siinä vaiheessa, kun henkilö ilmoittautuu TE-toimistoon työttömäksi työnhakijaksi. Tämän jälkeen TE-toimisto on velvoitettu ottamaan henkilöön yhteyttä 14 päivän kuluessa laatiakseen tämän kanssa alkukartoituksen ja työllistymissuunnitelman. Alkukartoituksessa viranomainen käy työttömän kanssa läpi kaikki työllistymiseen liittyvät tekijät, kuten koulutuksen ja työhistorian, joiden pohjalta työllistymissuunnitelma tehdään. Työllistymissuunnitelmat ovat yksilöllisiä, ja niitä päivitetään sekä seurataan tarpeiden mukaan. Tavallisesti työnhakija velvoitetaan suunnitelmassa omatoimiseen työnhakuun parhaaksi katsomallaan tavalla, mutta esimerkiksi työttömyyden pitkittyessä heidät yleensä ohjataan erilaisten työvoimapolitiittisten toimenpiteiden piiriin. (Laurila 2014.)

Työ- ja elinkeinotoimiston palvelut ovat jakautuneet kolmeen palvelulinjaan, joihin työnhakijat sijoitetaan. Tällä pyritään vastaamaan jokaisen työnhakijan eriytyviin palvelutarpeisiin, mikä edesauttaa työmarkkinoille kiinnittymistä. Joka tapauksessa nopeasti muuttuvat työmarkkinatilanteet ja työnhakijoiden määrän vaihtelut vaikuttavat toimiston toimintoihin huomattavasti. (Laurila 2014.)

Lähes poikkeuksetta yksilö joutuu olemaan tekemisissä julkisten työvoimainstituutioiden kanssa viimeistään silloin, kun hän hakee työttömyysturvaa. Vaikka yksilö olisi kosketuksissa vain julkisiin työvoimaviranomaisiin, on tilanne muuttunut radikaalisti. Tämä johtuu kolmannen ja yksityisen sektorin kasvavasta osallistumisesta työvoimapalveluiden tuotantoon. (Koistinen 2014, 374-376.) Esimerkiksi monet työvoimapolitiittiset toimenpiteet ostetaan ostopalveluina yrityksiltä, säätiöiltä tai yhdistyksiltä. Julkinen sektori on näin ollen supistamassa kosketustaan itse toimenpiteistä, muttei kumminkaan luopumassa hallintovallasta. (Laurila 2014.)

Suomalaiset työvoimapalvelut ovat pääsääntöisesti julkisesti tuotettuja ja valvottuja. Tämä tekee työvoimapalveluista hallinnollisesti läpinäkyviä, tasa-arvoisia ja luotettavia, mitä voidaan pitää kansainvälisesti huomionarvoisena asiana. (Koistinen 2014, 393.) Ilmaiset palvelut ovat yksi tärkeä osa työttömän työnhakijan arkea ja työnhakua. Silti työttömyys ja työnhaku saattaa näyttää yrityksmaailmalle mahdollisuudelta hyötyä ja tehdä voittoa. Onhan työmarkkinoille saapunut uudenlaisia rekrytointifirmoja, joiden yhtenä tehtävänä on tarjota töitä niitä tarvitseville.

Työvoimapolitiikasta vastaavien instituutioiden on ollut tapana muuttua aikojen saatossa, mikä on mitä luultavimmin tapahtumassa myös tulevaisuudessa. Ehkäpä seuraava askel on kohti yksityisen sektorin vastuun kasvamista työnvälityksestä.

2.2 Aktivoinnin politiikka

Työttömien työnhaussa on myös toimintapoliittinen (*policy*) ulottuvuus. Työttömyyden hallinnan politiikka on muuttunut aikojen myötä ja viimeisintä työvoimapolitiikan trendiä on alettu kutsua aktiiviseksi työvoimapolitiikaksi eli aktivointipoliitiikaksi. Aktivointipoliittinen käänne (*activation turn*) nähdään tapahtuneen 1990-luvulla kaikissa Euroopan maissa (Halvorsen & Jensen 2004; Eichhorst & Konle-Seidl 2008; Bonoli 2010).

Aktivointipoliitiikan institutionaalinen historia löytyy Euroopan unionin ja OECD:n eri strategioista ja raporteista, joista se on pikkuhiljaa valunut kansalliseen politiikkaan, aina hieman varioiden tosin. Strategioiden vaikutus lopullisiin poliittisiin päätöksiin näyttää jäävän pieneksi, mutta tutkijat korostavatkin strategioiden tapaa nostaa tietynlaisia diskursseja poliittisille agendoille. (Jacobson 2009; Serrano Pascual 2004; Triantafillou 2008; Sihto 2013.) Tällainen diskurssi on esimerkiksi kansalaisten aktivointi. Suomi vastaavasti on ottanut mallia Ruotsin työvoimapolitiikasta sekä seurannut ILO:n ja OECD:n suosituksia muotoillen niistä kansalliset erityispiirteet huomioon ottavan aktivointipoliitiikan (Koistinen 2014, 364).

Tämä aktivointikäänne on nähtävissä Suomen sosiaalipoliittisessa kehityksessä 1990-luvulla, jolloin Suomessa vallitsi taloudellinen lama. Laman aikana hyvinvointivaltion kritiikki kasvoi ja sosiaaliturvaetuudet natisivat liitoksistaan. Valtion talouden rankat sopeuttamistoimet leikkasivat, höyläsivät ja viipaloivat sosiaaliturvajärjestelmän kaikki osa-alueita niin, että sosiaaliturvan universaali luonne rapautui pikkuhiljaa. Silloinen poliittinen tahtotila peräänkuulutti työttömyysturvan muodostamien tukiloukkujen ja passivoivaikutusten purkua (Virjo & Aho & Koponen 2006). Passivoivasta työttömyysturvasta haluttiin eroon ja kannustavuus nousi tärkeäksi uudistuskriteeriksi, mikä loi hedelmällisen pohjan nykymuotoisen aktivointipoliitiikan sisäänajolle (Keskitalo & Karjalainen 2013, 10; Julkunen 2003; Julkunen 2013).

Työttömyyden aiheuttajana nähtiin ensisijaisesti taloudelliset suhdannevaihtelut, mutta mitä enenevässä määrin työttömyys alkoi näyttäytyä yksilöiden itsensä aiheuttamalta. Valtion tehtävä työttömien työllistäjänä muuttui pikkuhiljaa työllistettävyyden ylläpitämiseen ja uusintamiseen. (Freedland & Graig & Jacqueson & Kountouris 2007, 311.) Työvoimapolitiikassa alettiin korostaa yksilön aktiivista työnhakukäyttäytymistä sekä työnantajien rekrytointikäytäntöjä (Koistinen 2014, 365).

1990-luvulla Suomessa tapahtui paljon työvoimapolitiittisia uudistuksia. Työttömien velvollisuuksia luotiin lisää ja työttömyysturvan saantiehtoja kiristettiin. Esimerkiksi vuoden 1998 toimeentulolaki antoi mahdollisuuden vähentää viimesijaisen toimeentulon määrää, jos hakija kieltäytyi hakemasta töitä. (Ala-Kauhaluoma & Keskitalo & Lindqvist & Parpo 2004, 21-22). 2000-luvun alussa tuli voimaan ”aktivointilaki” (2001/189), jota Julkunen (2013) pitää aktivointiparadigman lähtölaukauksena. Myös Ala-Kauhaluoma (Ala-Kauhaluoma ym. 2004, 22) kollegoineen näkee aktivointilain olevan linjassa jo alkaneiden työvoima- ja sosiaalipoliittisten uudistusten kanssa, jotka tähtäävät entistä aktiivisempaan työnhakuun.

Aktivointipolitiikan pohjimmainen tarkoitus on mahdollistaa, helpottaa ja ohjata työttömiä työnhakijoita takaisin palkkatyöhön. Aktivointipolitiikka koskettaa kaikkia, mutta eritoten sen kohteita ovat vaikeasti työllistyvät ja pitkäaikaistyöttömät. Kyseessä voi olla kovaa tai pehmeää aktivointia erilaisin sanktioin tai kannustein, mutta toivottu lopputulos pysyy aina samana. Karjalainen (2011, 241) puhuu aktivoinnin uudesta sopimuksellisuudesta, jossa viranomaisen ja työn sopivat yhdessä työttömän oikeudet ja velvollisuudet. Näistä sopimusrikkomuksista viranomaisen voi sanktioiden, kuten työttömyysetuuden maksun pienentämisen uhalla, rangaista työtöntä. Yksilön näkökulmasta aktivointi tarkoittaa konkreettisesti erilaisiin työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin osallistumista, koulutusta tai työharjoittelua. (Keskitalo & Karjalainen 2013, 7-18.)

Työvoimapolitiittiset toimenpiteet ovat erilaisia kurseja, tutkityöllistämisen muotoja ja aktivointisuunnitelmia, joita Te-toimisto tarjoaa. Niistä käytetään myös termiä aktivointitoimepiteet, jota käytetään tässä tutkimuksessa synonyymina työvoimapolitiittisille toimenpiteille. Jako aktivointi- ja työvoimapolitiittisten toimenpiteiden välillä on häilyvä, mutta esimerkiksi työvoimahallinnossa puhutaan yleisesti työvoimapolitiittisista toimenpiteistä.

Aktivointipolitiikkaa on tutkittu sosiaalitieteiden kentällä monista näkökulmista. Yksi tärkeä aktivointipolitiikan tutkimus on Ala-Kauhaluoman ja kollegoiden tekemä laaja tutkimus kuntouttava työtoiminta -lain sisällöstä (Ala-Kauhaluoma ym. 2004). Tutkimus on huomionarvoinen, koska siinä on pyritty uuden lain holistiseen kokonaisarviointiin sekä lainsäädännön vaikuttavuustutkimukseen. Siinä on pyritty arvioimaan aktivointitoimenpiteiden tehoa ja vaikutuksia työttömiin työnhakijoihin vertailuryhmien avulla niin, että ryhmät osallistuivat seurantakyselyihin noin vuoden aikajänteellä. (Emt.,135-136.) Kyseiseen tutkimukseen viitataan useissa sosiaalipoliittisissa puheenvuoroissa ja tutkimuksissa, mikä sellaisenaan luo pohjaa suomalaiselle aktivointipoliittiselle tutkimukselle.

Kun tutkitaan aktivointipolitiikkaa yksilön näkökulmasta, on tutkimuskohteina monesti aktivointitoimenpiteet ja niiden vaikutukset. On myös tärkeä tarkastella, mitä aktivointitoimenpiteillä tavoitellaan, jotta vaikutusten arviointi onnistuu. Erilaisilla toimenpiteillä on luonnollisesti erilaiset tavoitteet, mutta yleisenä tavoitteena voidaan pitää työnhakijan työllistymistä avoimille työmarkkinoille. Aktivoinnin avulla työnhakijat pyritään motivoimaan aktiiviseen työnhakuun, mutta on myös tärkeää tunnistaa se tosiasia, ettei kaikkien kohdalla välitön työllistyminen ole mahdollista, eikä se välttämättä ole edes toimenpiteiden tavoite. Tavoitteet eroavat työttömien elämäntilanteiden mukaan ja esimerkiksi pitkäaikaistyöttömän tavoitteet poikkeavat vastavalmistuneen työttömän tavoitteista suuresti. (Hämäläinen & Tuomala 2006, 4.) Toisin sanoen työttömille kohdennetaan heidän profiiliin sopivia toimenpiteitä, eikä esimerkiksi aktivointisuunnitelmia tehdä kuin tietyt kriteerit omaaville alle 25-vuotialle nuorille ja henkilöille, jotka ovat saaneet yli 500 päivää työmarkkinatukea (kts. Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2001/189 §3).

Euroopan työllisyysstrategian näkökulmasta tarkasteltaessa toimenpiteet voidaan jakaa niiden luonteiden mukaan kolmen eri periaatteen mukaisesti. Näiden periaatteiden keskiössä on yksilön työllistettävyyden (*employability*) ja sitä tarkastellaan suhteessa eri toimenpiteisiin. Ensimmäinen periaate on työllistettävyyden ammatillisen työvoimakoulutuksen avustamana. Sen tarkoituksena on helpottaa työntekijöiden ja työpaikkojen kohtaanto-ongelmaa sekä valmentaa työttömiä juuri työmarkkinoiden tarpeisiin. Työharjoittelu voidaan nähdä hyvin työmarkkinakeskeisenä toimenpiteenä, mutta sen vaikutus yksilön työllistettävyyteen on merkittävä. Toinen periaate on työllistettävyyden aktiivisuuden kautta. Siinä erinäköisten toimenpiteiden tarkoituksena on ylläpitää työttömän aktiivisuutta niin työhaussa kuin muussa elämässä. Tähän lukeutuvat muun muassa erilaiset työnhakuvalmennukset. Kolmas periaate on syrjäytymisen ehkäisy. Syrjäytymisen ehkäisy pyrkii lisäämään henkilön työllistettävyyttä, mutta sen lähtökohtana on vähentää yksilön passiivisuutta suhteessa työmarkkinoihin. Tästä hyvä esimerkki on edellä mainittu aktivointisuunnitelma. (Paz Martin Martin, 2009, 165-166; Arnkil & Karjalainen & Saikku & Spangar & Pitkänen 2004, 141-147.)

Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikuttavuustutkimuksia on tehty muutamia. Niiden tulokset ovat keskenään vähintäänkin ristiriitaisia. Nämä ristiriidat johtuvat osittain tutkimusasetelmista, mutta yhtenä johtopäätöksenä voidaan pitää työvoimatoimenpiteiden vähäistä vaikutusta työttömien työllistymiseen. (Hämäläinen 2013, 181-183). Hämäläinen (2013, 187) kyseenalaistaakin toimenpiteiden tosiasiallisen tehon ja muistuttaa, että Suomessa tehtyjä tieteellisiä tutkimuksia

aiheen tiimoilta on vähän. Tämän takia aktivointipolitiikan vaikutuksia yksilön työllistettävyyteen tulisi suhtautua varauksella. Silti toimenpiteiden vaikutukset voivat näkyä toisaalla.

Työvoimapolitiittisista toimenpiteistä aktivointisuunnitelman positiiviset vaikutukset esimerkiksi tulevaisuuden odotuksille on pystytty heikosti paikantamaan Ala-Kauhaluoman ja kumppaneiden toimesta (2004, 155-161), mutta tulokset eivät ole luonteeltaan pysyviä. Samankaltaisia tuloksia on saatu myös, kun tarkasteltiin työttömien osallistumisaktiivisuutta aktivointisuunnitelman jälkeen. Aktivointisuunnitelman katsottiin ainakin vähentävän passiivista vapaa-aikaa, mutta selkeitä yhtäläisyyttä aktivointisuunnitelman ja sen vaikutuksista osallistamiseen ei havaittu. Myös elämänlaadun katsottiin olevan mahdollisuus parantua aktivointisuunnitelman ja eri toimenpiteiden seurauksena, mutta kuten edellisissäkin mittauskohteissa, ei pysyviä ja selkeitä tuloksia pystytty todentamaan. (Emt., 161-172.)

Aho ja Koponen (2007) ovat tutkineet työvoimatoimenpiteisiin osallistumista laajaa rekisteriaineistoa hyväksikäyttäen. Tutkimuksen tarkoituksena oli seurata eri toimenpiteisiin osallistuneiden henkilöiden tilannetta kolmen kuukauden jälkeen toimenpiteen päättymisestä. Tulokset viittaavat odotetusti siihen, että yksilöiden sijoittuminen työelämään erosi suuresti toimenpiteiden välillä. Suurin työllistyneiden osuus oli yrittäjyysrahaa saavilla ja oppisopimuskoulutuksessa olleilla osallistujilla. Huonoin korrelaatio työllistymisen ja toimenpiteen välillä oli työmarkkinatuella harjoittelun ja yhdistelmätuen jälkeen. Aho ja Koponen selvittivät myös toimenpiteisiin osallistumisen toistumista, minkä havaittiin olevan yleistä. (Emt, 1-5.) Työttömät saattoivat siis jäädä haahuilemaan eri toimenpiteiden väliin pitkiksikin ajoiksi ilman, että työllistyvät pysyvästi avoimille työmarkkinoille. Tätä ilmiötä kutsutaan toistuvaistyöttömyydeksi. Vaikka tutkimuksen tarkoituksena ei ollut mitata toimenpiteiden vaikuttavuutta, kertoo tulokset silti jotain toimenpiteistä ja niihin osallistujista. Voidaanko esimerkiksi olettaa, että yrittäjyysrahaa saavat ja oppisopimuskoulutukseen osallistujat ovat kyvyiltä ja taidoiltaan sellaisia yksilöitä, joiden työllistyminen on helpompaa kuin muihin toimenpiteisiin osallistuvilla?

Lakisäätteisiksi työvoimapolitiittisiksi toimenpiteiksi luetaan myös jotkut Euroopan sosiaalirahaston rahoittamat hankkeet ja projektit (Aro ym, 2007, 102). ESR jakaa jokaiselle ohjelmakaudelleen rahallisia resursseja EU-maille, jotka omat valtakunnalliset puitteet huomioon ottaen organisoivat hankkeita ja projekteja. Jokaisella ohjelmakaudella on erikseen valikoidut painopisteet, ja esimerkiksi vuosia 2000-2006 voidaan pitää laajana ja monipuolisena työvoimapolitiittisena ohjelmakautena. Jokaisen projektin tavoitteet ja osallistujaryhmät eroavat toisistaan ja niissä mukana olevat yksilöt valikoituvat yleensä TE-toimistojen kautta. Projekteissa pyritään ottamaan

myös paikalliset ja alueelliset tekijät huomioon, mikä lisää projektien variaatiota. (Emt., 102.) Koska osa projekteista toteuttavat lainsäädännöllisiä velvoitteita, on niiden tutkiminen jo pelkästään sen takia tärkeää. Sen lisäksi erilaisista projekteista ja hankkeista on tullut yksi aktiivisen sosiaali- ja työvoimapolitiikan ilmentymä (Julkunen 2006, 264-268).

Aro ja kumppanit (2007) ovat tehneet työttömille suunnattujen ESR-projektien kokonaisvaltaisen vaikuttavuusselvityksen osallistujien näkökulmasta. Selvitys on tehty niin sanotulla mixed-methods menetelmällä eli aineistoina on käytetty muun muassa laadullisia teemahaastatteluja ja tilastoja. Selvityksen tulokset osoittavat, että parhaimmat työllistymisvaikutukset osallistujien mukaan on selkeillä ammattispesifeillä projekteilla sekä nuoriin suunnatuilla hankkeilla. Johtopäätöksissä todetaan myös projektien vaikuttavan myönteisesti osallistujien elämänhallintaan ja työmarkkinapolkujen ja valmiuksien löytymiseen. Samalla tullaan myös siihen johtopäätökseen, että työllistymisen toteutumisessa on kaiken kaikkiaan parantamisen varaa. (Emt., 8-9, 102-105.)

Työvoimatoimenpiteiden vaikuttavuustutkimuksia on siis tehty monia, vaikka Hämäläinen (2013) näkee asian toisin. Aho (2008) on pureutunut hyvin toimenpiteiden vaikutustutkimusten ongelmakohtiin. Hän kysyykin, minkä takia toimenpiteiden vaikuttavuus näyttäytyy keskimääräistä alhaisemmalta, ja minkä takia toimenpiteitä tehdään, jos halutut vaikutukset jäävät systemaattisesti saavuttamatta? Aho painottaa toimenpiteiden vaikuttavuuden olevan kiinni toimenpiteiden osallistujajoukosta, jolloin ”universaali osallistaminen” heikentää vaikuttavuutta. Toisin sanoen, toimenpiteitä ei aina kohdenneta oikein, minkä takia toimenpiteiden vaikuttavuus pysyy alhaisena. Aho muistuttaa, että on myös tärkeä ymmärtää mitä mitataan. Vaikka työvoimapolitiittiset toimenpiteet eivät kaikissa tapauksissa johdakaan työllistymiseen avoimille työmarkkinoille, on tärkeää ymmärtää niiden luomat muut vaikutukset, kuten syrjäytymisen ehkäisy ja sosiaaliturvan väärinkäytön kontrollointi. Aho huomauttaakin, että järjestelmän julkilausumattomat ja toivotut piilovaikutukset tulee myös huomioida. (Emt., 45-58.) Toimenpiteiden vaikutukset ovat paljon moninaisemmat kuin mitä määrällisillä mittauksilla pystytään todentamaan.

Karjalainen (2011) on Ahon (2008) kanssa samoilla linjoilla. Hän nostaa esille sen, että aktivointitoimia tarkastellaan liikaa työllistymispoliittisista näkökulmista, minkä takia aktivoinnin vaikuttavuus jää tuloksissa melko vähäiseksi. Aktivoinnin työllistymistavoitteita on vaikea saavuttaa, minkä takia vaikuttavuutta tuleekin tarkastella muista lähtökohdista. Karjalainen korostaa myös, että aktivoinnin työllistyspoliittiset tavoitteet eivät toteudu kansainvälisessäkin tarkastelussa. (Emt., 241.) Ei siis ole yllättävää, etteivät nämä tavoitteet toteudu Suomessakaan.

Työhaun näkökulmasta aktiivinen työvoimapolitiikka luo raamit sille, mitä työnhaku on poliittisten tavoitteiden näkökulmasta. Poliitiikka konkretisoituu käytäntöihin, joista työvoimapoliittiset toimenpiteet ovat hyvä esimerkki. Työnhakua pyritään helpottamaan, parantamaan ja suitsimaan näiden toimenpiteiden kautta, mikä on tehnyt työhausta entistä julkisempaa ja kontrolloidumpaa.

2.3 Työhaun oppaat

Työhaun prosessi on muuttunut aikojen saatossa hyvin paljon. Yksinkertainen töihin värväytymien on nykyään harvinaista. Tilalle ovat tulleet monimutkaiset rekrytointikäytännöt, joiden hallinta vaatii taitoja, tietoja ja verkostoja. Työhausta on tullut performanssi, johon yksilöitä perehdytetään erilaisilla menetelmillä, kuten edellä mainituilla työvoimapoliittisilla toimenpiteillä. Työhaun ympärille on ilmestynyt myös useita erilaisia työhaunoppaita, jotka neuvovat kuinka töitä haetaan menestyksekkäästi.

Tarve työhaun oppaisiin on ilmaantunut työmarkkinoiden pirstaloitumisen ja työelämätaitojen tarpeiden muuttumisen myötä. Oppaiden mukaan kilpailu työpaikoista on kovaa, ja siinä pärjätäkseen on yksilön osattava markkinoida omaa osaamistaan työnantajille (Välivehmas 2014; Hoppe & Laine 2014). Oppaita on monia ja moniin eri tarpeisiin. Internetissä on julkaistu lukuisia työnhakuun liittyviä oppaita ja sivustoja, joista yksilöt voivat löytää omiin tarkoituksiin parhaiten sopivat sivustot. Työhaunoppaita on julkaistu lähivuosina paljon myös kirjoina. Oppaiden tarkastelu on tarpeellista, koska ne kuvastavat omalta osaltaan hyvin tämän hetkistä työhaun toimintaympäristöä ja työhaun prosessia.

Miten onnistun työhaussa (Välivehmas 2014) opas rakentuu olennaisesti yksilön oman osaamisen tunnistamiselle ja sen hyödyntämiselle. Opas lähtee yksinkertaisesti liikkeelle ajatuksesta, jonka mukaan työelämä vaatii työnhakijalta entistä enemmän itsetuntemusta, oman persoonan korostamista ja hyvää asennetta. Opas kehottaa lukijaansa tutustumaan itseensä ja kartoittamaan kaikki osaaminen ja työkokemus. ”Mieti tarkasti mitä kaikkea olet elämässäsi tehnyt. Työnantaja on kiinnostunut osaamispotentialistasi tulevaisuudessa ja tahdostasi oppia uutta.” (Emt., 15). Työhaussa tulee osata ilmaista oma panos ja lisäarvo, jonka työnantajalle pystyy tarjoamaan. Tärkeää olisi myös osata vakuuttava ”hissipuhe”, jossa työnhakija herättää työnantajan kiinnostuksen hänen osaamistaan kohtaan. Oppaan mukaan työnhaku näyttäytyy yksilön toimintana, jonka keskiössä ovat työnhakijan yksilölliset tiedot, taidot ja ominaisuudet, jotka rakentavat ainutlaatuisen työelämäosaamisen. Työnhakua kannustetaan suunnittelemaan tarkoin, jotta työnhakija saa lopulta unelmiensa työpaikan. (Emt., 11-12, 127-129.) Välivehmaan

työnhakuopas on kannustavaan ja innostavaan sävyyn kirjoitettu yleisteos kaikenlaisille työnhakijoille, jotka kaipaavat uusia ideoita ja vinkkejä työnhakuun. Se voidaan melkein kategorisoida kasvavaan self-help-oppaiden joukkoon.

Hoppen ja Laineen (2014) työnhakuopas lähestyy työnhakua toiminnallisesta näkökulmasta käsin. Työnhaku tunnistetaan prosessina, johon liittyy monia eri toimintoja ja työnhakukanavia. Keskeisimmässä osassa Hoppeen ja Laineen työnhakuoppaassa ovat uudet Internetissä sijaitsevat työnhakumahdollisuudet. Kirja jakautuu perinteiseen sekä sosiaalisessa mediassa käytävään työnhakuun. Perinteisellä työnhaualla viitataan ansioluetteloiden laadintaa ja haastattelussa käymiseen, kun taas sosiaalisen median työnhaku käsittää blogit, videoblogit ja erilaisia verkostopalveluja. Osiot käyvät seikkaperäisesti läpi eri työnhakuprosessit ja mitä ne pitävät sisällään. Pääpaino on kuitenkin sosiaalisessa mediassa, jota kannustetaan käyttämään rohkeasti hyväksi työnhaussa. Vaikka Hoppeen ja Laineen työnhaun opas eroaa suuresti Välivehmaan vastaavasta, ovat niiden ydinsanoma sama: yksilöllisyys ja erottautumiskyky ovat valttia työmarkkinoilla. Kumpikin opas korostivat näitä tekijöitä vain hieman erilaisista näkökulmista. Siinä missä Välivehmaan opas lähti yksilön osaamisesta liikkeelle, luottivat Hoppe ja Laine sosiaalisen median hyödyntämiseen. Kaiken kaikkiaan heidän oppaansa keskittyy suurelta osin työnhaun sähköisiin muotoihin, eri työnhakuvaiheiden läpikäymiseen ja osaamisen tuotteistamiseen. (Emt., 97-253.)

Internetissä on monia erilaisia työnhaunoppaita ja sivustoja. Osalle sivustoista on kerätty erilaisia työnhakua koskevia linkkejä, ja osa on kirjoitettu oppaan muotoon niin kuin kirjallinen tuotos ikään. Työnhaunoppaita löytyy esimerkiksi entisille vangeille tai erityistä ohjausta tarvitseville henkilöille (Mahis työhön –projekti & Mäkinen 2013). Verkossa sijaitsevat rekrytointisivustot, työpaikkailmoittelu ja työnhakijaprofiilit luovat melko villin työnhakukentän, jossa jokaiselle tarjotaan jotakin.

Malinen (2010) on julkaissut työnhaunoppaan nimenomaan verkossa (www.tyonhakuopas.com). Malinen rakentaa työnhaunoppaan osaamisen tuotteistamiselle. Tuotteistaminen on seikka, joka seuraa työnhakijaa kaikissa eri työnhaun toiminnoissa. Opas puhuttelee lukijaa ja kannustaa ylittämään mukavuusalueensa. *”Lähtökohtaisesti töitä yleensä löytyy, jos on valmis ylittämään mukavuuskynnyksensä”* (Emt). Tärkeänä opas pitää erottumista ja oman osaamisen myymistä. Opas kehottaa myymään osaamista, persoonaa ja omia vahvuuksiaan. Oppaassa myydään ja tuotteistetaan työnhakija viimeistä piirtoa myöten, esimerkiksi työnhakijan ansioluetteloa kutsutaan myyntiesitteeksi. (Emt.) Malinen on vienyt tuotteistamisdiskurssin kaikista pisimmälle, ja oppaan

voidaankin olevan lähtökohdiltaan hyvin rekrytoijamyönteinen. Rekrytoijamyönteinen sikäli, että oppaan tarkoituksena on luoda työnhakijasta oman osaamisen myyntimies, johon työnantajan on helppo tarttua.

Työn merkitys nousee pääteemaksi Järvilehdon (2013) laatimassa oppaassa. Se lähtee liikkeelle yksilön hyvinvointinäkökulmasta, jossa kutsumus johdattaa jokaisen ihmisen unelmiensa työpaikkaan. Kutsumuksen löytäminen on kirjan ydin, ja sen tunnistamiseksi Järvilehto tarjoaa erilaisia harjoitteita ja tehtäviä. Oppaan sisään rakennettu sanoma murentaa työn perinteisen merkityksen toimeentulon turvaajana ja tarjoaa lukijalle työn merkitykseksi yksilön omaa hyvinvointia. Järvilehdon mukaan työnhaussa korostuu oma-aloitteisuus, joustavuus ja luovuus jotka ohjaavat työnhakuprosattia eteenpäin. Hakijan tulee kuunnella kutsumustaan ja hakea töitä jotka johdattavat unelmien työpaikkaan. Työtä tulee hakea sitkeästi suorien työpaikkakyselyiden kautta käyttäen hyväksi olemassa olevia kontakteja sekä uusien kartoitettujen verkostojen avulla. Kontaktoiminen on alku avain asemassa työnhaussa. Ahkeran hakemisen tuloksena löytyy lopulta unelmien työpaikka. (Emt, 10-11, 127-144.)

Työnhaunoppaiden tarkastelu luo kuvan työnhausta, jonka keskeisempänä onnistumisen kriteerinä on massasta erottuminen. Työnhaku näyttäytyy sekoitukselta itsetuntemusta, oikeita sähköisiä työnhaunkanavia ja ylitsepursuavaa aktiivisuutta. Työnhaun performanssi alkaa omien tietojen, taitojen, persoonan, tyylin ja osaamisen tuotteistamisesta. Tätä mieltä ovat sekä Järvilehto (2013) että Välivehmas (2014) oppaissaan. Itsensä brändäämistä pidetään kaikissa oppaissa tärkeänä ja tavoiteltavana asiana, jotta työnhaussa erottuisi edukseen. Brändääminen näyttäytyy oppaissa oman persoonan korostamisena ja markkinoimisena. Kun työnhakija on tuotteistanut itsensä, on aika siirtyä sinne missä työpaikat sijaitsevat eli Internetiin. Verkkoa korostettiin nykyajan työnhakukanavana, koska siellä ovat kaikki mahdolliset työnantajat. Tämän takia työnhakijan tulee olla siellä koko ajan läsnä ja tavoiteltavissa. Sosiaalinen media työnhaun areenana korostuu, ja sitä pidetäänkin kaikista tärkeimpänä työnhaun kanavana ja etsinnän välineenä. Oma osaamista ja persoonaa myydään kuin myynnin ammattilaiset ja työnhaun hissipuheeseen ollaan valmiita aina sopivan tilaisuuden tullen. Loppujen lopuksi työnhaku päättyy aktiivisen, oma-aloitteisen ja sinnikkään työnantajiin kohdistuvan yhteydenottovaiheen jälkeen.

Työnhaunoppaiden pohjalta luotu työnhaun kuvaus näyttää työnhaun kilpailuasetelmana, jossa parhain tuote pärjää työelämän markkinataloudessa. Markkinatalouden lainalaisuudet ovat diskursiivisesti ilmestyneet myös työnhakuun. Kyseessä ei ole pelkästään työntekijöiden kysyntään ja tarjontaan viittaavat yritysten rekrytointiin koskevat lainalaisuudet, vaan yksilötason piirteisiin,

osaamiseen ja taitoihin pureutuva kilpailuasetelma, jossa persoonat kilpailevat toisiaan vastaan. Vaikka työnhakemisesta piirtyy oppaiden mukaan kuva hyvin kilpaillusta työnhaun maailmasta, on sen vastapainoksi muodostunut myös pehmeämpi puoli. Oman itsensä tunteminen, omien haaveiden ja kutsumuksen seuraaminen ovat pehmeämpiä lähestymistapoja työnhakuun. Lähestymistapa voidaan nähdä myös hyvin individualistisena, mutta sen perusta ei nojaa kilpailuun vaan henkilökohtaiseen onneen. Kaiken kaikkiaan työnhaku voidaan nähdä tilanteena, jossa kilpailun ja itsetuntemuksen kautta löytyy työpaikka.

2.4 Työnhakuun rinnastettavat termit

Työnhaku on asia, jota tehdään myös yksilön uramahdollisuuksien ja uran rakentamisen näkökulmasta. Monesti työnhakuun liittyy suunnitelma oman uran jatkamisesta tai muuttamisesta esimerkiksi työpaikkaa vaihtamalla. Voidaan myös ajatella, että työtön työnhakijakin pohtii ja hakee töitä erilaiset uramahdollisuudet mielessään. Vaikka ura ei suoraan tarkoita työnhakua, se saattaa sisältää huomionarvoisen verrokki asetelman, kun tutkitaan työnhakua. Urakäsite on myös yhteiskuntaa jäsentävä käsite, jonka tarkastelu on mielekästä muun muassa työelämäodotusten ymmärtämisen kannalta. Tämän takia seuraavaksi käydään läpi uraterminologiaa ja sen johdannaisia.

Ura eli englanniksi *career*, on mielenkiintoinen käsite, jonka määrittelemisen riippuu pitkälti tieteenalasta, josta sitä tarkastellaan. Arthur, Hall ja Lawrence (1989) määrittelevät uran yksilön työhistoriaksi, jolla on ajallinen jatkumo, ja joka sisältää henkilön kokemukset työyhteisöstä, toisista ihmisistä ja yhteiskunnasta. Tutkijoiden kiinnostuksen kohteena on uran ajallinen kehittyminen organisaation tai työpaikan sisällä. Laajan käsitteen ympärille he muodostavat urateorian (*career theory*), joka rakentuu yksilön ja instituution suhteesta sekä ajasta ja paikasta. (Emt., 7-11.)

Ura voidaan nähdä myös matkana tai polkuna, jota kuljetaan. *Urapolun* metafora houkuttelee näkemään uran rakentumisen matkana, joka eheyttää yksilön rikkonaisenkin työhistorian yhdeksi kokonaisuudeksi (Nicholson & West 1989). Merkittävää on huomata termin ajallinen ulottuvuus, jota Arthur, Hall ja Lawrence (1989) myös painottivat. Työhistoria kun viittaa automaattisesti menneeseen aikaan ja sitä kautta edeltäviin työpaikkoihin. Urapolkua voidaan tutkia yksittäin, ja se pitää usein sisällään yksilön henkilökohtaisten ominaisuuksien ja elämäntavan kirjon. Nicholson ja West (1989, 181) kannustavatkin käyttämään uran sijaan työhistoria -sanaa sen neutraaliuden vuoksi.

Ura-käsite kehittyi samaan aikaan työelämän muutoksien kanssa. Ura liitetään vahvasti organisaationäkökulmaan, vaikka käsite pitää sisällään sekä yksilön omaehtoisen organisaatioista riippumattoman urasuunnittelun että organisaation sisäiset ylenemismahdollisuudet (Baruch 2004). Baruch (2004, 3) korostaakin yksilön uran sijoittuvan määrättyyn sosiaaliseen ympäristöön määrättyssä organisaatiossa. Termin olennaisena osana on yksilön kehitymisprosessi, joka usein esitetään kerronnallisessa tai tarinallisessa muodossa. Baruch alleviivaa uran sisältävän sekä yksilö- että organisaatioulottuvuudet, jotka tulee muistaa ottaa huomioon urasta puhuttaessa. (Emt, 3-4.)

Nicholson ja West (1989) tunnustavat uran olevan käsitteenä tarpeellinen nimenomaan yksilölle itselleen. Uran ja työhistorian tutkimisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää ymmärtää ne pysähdykset ja käännökset, jotka rakentavat uraa. Puhe urasta siis tarinallistaa ja luo jatkuvuutta yksilön elämään. (Emt, 182.) Esimerkiksi työpaikan menettäminen tai vanhempainvapaalla oleminen voidaan nähdä tällaisina pysähdyksinä tai käännöksinä. Nämä saattavat konkretisoida urakehityksen näkökulmasta joko heti tai myöhemmin, mikä tuo ajallisen ulottuvuuden hyvin esiin.

Työuran kannalta juuri nämä edellä mainitut pysähdykset ja käännökset ovat keskeisessä osassa myös työnhaun prosessin kannalta. Yleensä työttömän henkilön työnhaku alkaa tällaisesta uran pysähdyshetkestä, joka jatkuu työnsaantiin eli mahdolliseen käännökseen. Työnhaku voidaan nähdä uran kannalta merkittävänä eteenpäin vievänä prosessina, jonka lopputulos saattaa näyttäytyä myös takapakkina tai harha-askelena. Täytyy muistaa, että työnhaku voi olla myös organisaation sisäistä, ja näin ollen se kytkeytyy vielä vahvemaksi osaksi uran käsitettä. Mikkonen (1997) käyttää omassa tutkimuksessaan käsitettä työmarkkinapolku, joka tarkoittaa erilaisten työmarkkina-asemien ja vaiheiden muodostamaa jatkumoa, jonka alkupiste alkaa yksilön työmarkkinoille tulemisesta. Mikkonenkin peräänkuuluttaa aikaulottuvuuden olevan yksi keskeisimmistä määrittävistä tekijöistä ura- ja urapolku käsitteille. (Emt., 34-36.)

Urapolun käsite on muuttumassa koko työiän kestävästä yhden työpaikan konseptista entistä joustavampaan *portfoliouraan*. Cuzzocrea (2009, 41) katsoo ura termin olevan vahvasti kytkeytynyt yhteiskunnassa tapahtuviin työelämä muutoksiin, kuten projektiluontoiseen työn yleistymiseen, palkkatyöyhteiskunnan kriisiytymiseen ja aina vaan vapaampaan markkinatalouteen. Uran katsotaan rakentuvan erilaisista töistä, jotka muodostavat yksilöllisen portfolion. Portfoliouran voi rinnastaa esimerkiksi erilaisten epätyyppillisten työsuhteiden koonniksi, joka näyttää olevan normaalia tämän päivän työmarkkinoilla. Cuzzocrea katsoo individualismin, yksilöllistymiskulttuurin ja itsensä työllistämisen esimerkiksi freelancerina, olevan legitiimejä urapolun määrittäviä tekijöitä Isossa-Britanniassa, muttei vastaavasti Italiassa (Emt, 49).

Siinä missä Isossa-Britannian korkeakoulutettujen urapolkua kuvaillaan nopeaksi, nousujohteiseksi ja tiimipelaamiseksi, kuvaillaan Italiassa urapolun olevan hidas, rento ja byrokraattinen. Suurimmat erot näiden kahden maiden välillä ovat odotukset, joita vastavalmistuneille muodostettiin työmarkkinoilla toimimisessa. Iso-Britannian työmarkkinoilla odotettiin kilpailua ja oman osaamisen myymistä ja korostamista, kun taas Italiassa karsastettiin kuvatuunlaista ilmapiiriä. Huomion arvoista on myös se, ettei Italiassa ollut samanlaisia urapalveluita kuin Britanniassa, vaan työnhaku oli pitkälti ihmissuhteiden varassa. Toisin sanoen työmarkkinoilla odotettiin tietynlaisia toimintatapoja, jotka erosivat toisistaan selvästi. Uran rakentaminen ja työnhaku näyttää olevan hyvin kulttuurisidonnaisia tapahtumaketjuja näissä kahdessa verrokkimaassa. (Cuzzocrea 2009, 41-61.)

Cuzzocrea (2009) näkemys urapolusta ottaa hyvin huomioon yhteiskunnassa ja työmarkkinoilla tapahtuneet muutokset ja tulevaisuuden trendit. Jo kahdenkymmen vuoden aikana tapahtuneet muutokset vaikuttavat olennaisesti termien sisältöihin, minkä takia käsitteistön tarkastelu onkin tärkeää. Nicholsonin ja Westin (1989) tekemä urapolun määritelmä kuvastaa hyvin omaa aikaansa, ja rinnastettuna portfoliouraan se tuo esille hyvin 2000-luvun työelämän piirteitä. Heidän näkemyksensä urakehityksen pysähdyksistä ja käänöksistä luovat myös omanlaistaan kuvaa portfoliotyypisestä urasta, joka oli vasta olla tuloillaan.

Cuzzocrea (2009) määrittelee portfoliouran joustavaksi, mutta on syytä epäillä sen vapaaehtoisuutta tapaa rakentaa uraa. Portfolioura voidaan nähdä myös rikkonaiseksi ja hajanaiseksi monien työtehtävien ja työttömyysjaksojen ketjuksi. Vaikka Cuzzocrea ei tarkemmin käy läpi itse työnhakua, rakentaa hän työnhauille määrätynlaisen ilmapiirin, joka näyttäytyy kulttuurisidonnaisena. (Emt, 41-61.) Näin ollen voidaan myös olettaa, että suomalaisessa yhteiskunnassa työnhaku ja urapolun rakentaminen ovat omanlaisiaan toimintoja, jotka eivät ole suoraan verrannollisia muiden maiden käytäntöihin.

Ura-termin tarkastelu on tärkeää myös työhaun kannalta. Urapolut ja portfoliourat nostavat esiin ajallisen ulottuvuuden, joka ei näyttäydy esimerkiksi työhaun oppaissa. Puhe työurasta voi näyttäytyä tarinallisena kerrontana yksilön työhistoriasta ja työpaikoista yksilöllisine pysähdyksineen ja käänöksineen, unohtamatta organisaationäkökulmaa. Ura saattaa siis käsittää monia eri työpaikkoja tai vain yhden urakehityksen määrättyssä organisaatiossa.

Merkille pantavaa on myös työhaun kulttuurisidonnaisuus, joka tuo eri työmarkkina-alueille erilaiset säännöt, odotukset ja toimintatavat Cuzzocrea (2009) tuo tämän esiin Iso-Britannian ja Italian täysin erilaiset toimintaympäristöt vastavalmistuneiden urakehityksen kannalta. Vaikka ura,

urapolku tai portfolioura eivät ole synonyymejä työnhaun kanssa, ovat ne tärkeitä näkökulmia yksilön työnhaun kannalta. Urapolkuja tarkastelemalla voidaan esimerkiksi löytää yhtymäkohtia myös työnhaussa onnistumiseen.

3. Tutkimuksen toteutus

Tämä tutkimuksen tarkoituksena on tutkia työnhausta kertovaa puhetta. Tutkimusaineisto käsittää viiden työnhausta kertovan blogin kirjoitukset, jotka on kerätty aikaväliltä 1.1.2013-31.12.2013. Tutkimusaineiston luonne antaa mahdollisuuden käyttää monia laadullisen tutkimuksen metodeja. Diskurssi-, retorinen- narratiivinen- tai sisällöllinen analyysi ovat kaikki mahdollisia tutkimusmetodeita, joista valita. Runsas monen sivun aineisto ohjaa valitsemaan metodin, jonka vahvuutena on laajojen aineistojen käsittely ja suurempien linjojen sekä teemojen tarkastelu. Tämä rajaus sulkee pois retorisen- ja diskurssianalyysin. Kyseiset analyysimetodit keskittyvät hyvinkin seikkaperäisesti kieleen ja kielivalintoihin, mikä olisi tehnyt aineiston kanssa työskentelemisestä raskasta.

Tärkeää metodin valinnassa on säilyttää koherentti kokonaisuus tutkimuskysymysten, aineiston ja teorian välillä. Loppujen lopuksi blogien tarinallisuus ohjasi narratiivisen analyysitavan käyttöön. Narratiivisen metodin valintaan vaikuttivat vahvasti aineiston moniulotteisuus ja laajuus sekä metodin joustavuus. Narratiivisen analyysi ei ole tiukka ja selväsääntöinen analyysityökalu, jossa analyysiä pyritään rakentamaan askel askeleelta. Se on enemmän metodologinen viitekehys, jonka sisällä tutkija tekee omia valintojaan tutkimusintressistä riippuen. (Hänninen 1999; Hyvärinen 2006.)

Seuraavaksi käydään läpi sekä aineisto että tutkimusmetodi. Verkkoaineiston keräystapa, laatu ja eettiset kysymykset ovat huomionarvoisia seikkoja, jotka tulee ottaa tutkimuksessa erityisesti huomioon. Tämän jälkeen esitellään tarkemmin narratiivisen tutkimusmenetelmän erilaisia variaatioita ja paikannetaan tämän tutkimuksen paikka siinä.

3.1 Verkkoaineisto

Tutkielman aineistoksi valikoituivat blogi-kirjoitukset. Tarkoituksena on tuottaa ajankohtaista tietoa työnhausta, mihin Internetistä kerätty aineisto sopii erittäin hyvin. Blogien käyttö tutkimusaineistona vaatii tutkijalta perehtyneisyyttä verkon tutkimusetiikkaan sekä aineiston validiteetin huomioimista. Silti blogiaineisto mahdollistaa hyvin työnhaun laadullisen tutkimisen ja antaa omalla erityisyydellään uudenlaisen tarkastelukulman julkiseen puheeseen.

Internetissä on monia blogilistauksia, alustoja ja blogisivustojen koonteja, joista on hyvä lähteä liikkeelle sopivaa aineistoa etsittäessä. Ensimmäiseksi lähdettiin kartoittamaan blogi.fi –sivuston blogitarjontaa, joka on hyvin runsaanlainen. Sivulta löytyy yhteensä 54 311 blogia (4.3.2014), joiden seasta voi hakea blogeja erikseen valituilla hakusanoilla tai kriteereillä. Blogi.fi -sivustoa

pidetään yhtenä keskeisimpänä blogilistaussivustona, joten sieltä oli luontevaa aloittaa blogien haku.

Blogikirjoituksia haettiin eri tavoin aihealueen ympäriltä. Ensimmäinen haku lähti laajasti liikkeelle ”työttömyys” – hakusanaa käyttäen ja osumia tulikin yhteensä 105. Koska hakusana oli hyvin laava, oli seassa monenlaisia blogeja aina matkablogeista kommentoiviin työelämäblogeihin. Kaikki 105 blogia käytiin kuitenkin läpi asiasisällön mukaan. Jotta aineistonkerääminen olisi kokonaisvaltaista, pelkkä ”työttömyys” hakusana ei takaa luotettavaa aineiston hakuja. Tämä takia blogeja haettiin myös hakusanoilla ”työvoimatoimisto (2 osumaa)”, ”työllistäminen (0 osumaa)”, ”työllistyminen (4 osumaa)”, ”työhakemus” (7 osumaa). Näiden hakujen tulokset sisältyivät ensimmäiseen hakuun, minkä vuoksi uusia blogeja ei ilmaantunut tarkasteluun.

Tutkielman fokus asettaa kriteerejä aineiston sisältöön. Tärkeimmäksi kriteeriksi on asetettu blogikirjoittajien henkilökohtainen tapa puhua työttömyydestä ja työnhausta. Tämän rajauksen asettamisen jälkeen kaikkien 105 blogin seasta löytyi 18 tutkimuksellisesti relevanttia blogia. Blogeista karsiutui pois esimerkiksi poliittisten päättäjien ja talouseliittien ylläpitämät blogit, koska niiden tuottama puhe ei ollut tutkimuksen kohteena. Vaikka blogin ylläpitäjien henkilöllisyydestä ei voi varmistua, aineistoon haluttiin löytää mahdollisimman autenttinen puhe yksilötason työnhausta. Blogimaailman anonymiteetti nostaa esiin kysymyksen kirjoittajien tosiasiallisesta henkilöllisyydestä, jota ei voida varmistaa. Tämän takia blogien ylläpitäjien profiili on toissijainen kriteeri blogien valinnassa, mutta silti tutkimusasetelmassa huomioitu seikka. Tärkein kriteeri on blogin sisältö, eikä ylläpitäjä.

Vaikka blogeista karsiutui suurin osa pois, jäi blogien lukumäärä liian suureksi tutkimuksen luonne huomioon ottaen. Seuraavat rajaukset koskivat blogien aktiivisuutta eli sitä, milloin viimeksi blogin ylläpitäjä on kirjoittanut blogiaan. Tarkoitukseni oli käyttää mahdollisimman tuoretta aineistoa. Aktiivisuuskarsinnan jälkeen tutkimuksellisesti mielenkiintoisia blogeja jäi jäljelle viisi.

Lopullinen aineisto

Aineisto	Postausten määrä	sivumäärä	Aikaväli
Blogi # 1	13	7	24.10-2013- 18.12.2013
Blogi # 2	10	7	3.10.2013-5.12.2013
Blogi # 3	128	43	7.5.2013-30.12.2013
Blogi # 4	88	45	1.1.2013-31.12.2013
Blogi # 5	39	42	18.6.2013-30.12.2013
N	278	144	

Taulukko kuvaa aineistoblogien kokoa ja kirjoitusaikaväliä. Internetistä blogien tekstit kopioitiin word-dokumenteiksi, joiden lopulliseksi sivumääräksi tuli 144 sivua. Taulukosta näkee myös blogien julkaisujen määrän, joka antaa viitteitä blogin aktiivisuudesta. Kuten taulukosta huomaa, aineistoblogit ovat sekä kokonaisuudessaan että julkaisuissaan hyvin eripituisia.

3.1.1 Verkon käyttö sosiaalitieteissä

Internetin käyttö sekä sisältö ovat mullistuneet viimeisten vuosien aikana valtavasti. Sen asema merkittävänä yhteiskunnallisena areenana kasvaa päivä päivältä, mikä tekee siitä erinomaisen tutkimuskohteen monille eri tieteenaloille. Internetin kokonaisvaltainen hahmottaminen on hankala tehtävä, koska sen sisältämät monet ulottuvuudet kehittyvät jatkuvasti. Se voidaan nähdä eräänlaisena jatkuvana tilana, verkkomaailmana, joka on samaan aikaan sekä väline että alusta. Se jakautuu erilaisiin kommunikaatiovälineisiin ja sivustoihin, jotka yhdessä muodostavat monimutkaisen ja vaikeasti määriteltävän ilmiön. (Suominen 2009a.) Tutkijat Laaksonen, Matikainen ja Tikka ovat kuvanneet verkkoa ”--sateenvarjoksi , joka kattaa erilaisia teknologioita, palveluita ja käyttökulttuureita.” (2013, 17.)

Internet on ollut tutkimuskohteena varsinkin informaatioteknologian ja tekniikan aloilla. Sosiaalitieteille kiinnostavia näkökulmia ei ole nostettu esille Internetiä koskevissa tutkimuksissa, mutta esimerkiksi sosiaalisen median esiinmarssi tutkimuksen kohteeksi ja aineistoksi on tapahtumassa (Hookway 2008; Reich 2014). Laaksonen, Matikainen ja Tikka (2013) peräänkuuluttavat sosiaalisen median olevan hedelmällinen tutkimuskohde kaikelle ihmis- ja yhteiskuntatieteille niin välinearvoltaan kuin uudelta toimintaympäristöltään. Tutkijat pohtivat tutkimusmenetelmällisiä kysymyksiä ja korostavatkin uusien metodisten valintojen olevan melkein välttämättömyys Internetin ja sosiaalisen median tutkimuksessa. He näkevät Internetin olevan pullollaan mahdollisuuksia, joita tulisi käyttää rohkeasti hyväksi. Näin uuden tiedon tuottaminen nousisi uudelle tasolle. Internetistä on tullut osa tieteen tekemistä, varsinkin kun se kaikessa monimuotoisuudessaan voi olla tutkimuksen paikka, lähde tai kohde. (Emt., 18-21, 24-26.) Voidaankin ajatella, että sosiaalisen median ja Internetissä tapahtuvan kommunikaation kehittyminen on luonut mahdollisuuksia sosiaalitieteelliselle tutkimukselle.

Tutkijat ovat yleisesti huomanneet Internetin olevan hyvä aineistonkeruun paikka ja kohde. Verkkokyselyt yleistyivät 2000-luvulla, kun niiden tekeminen helpottui, kustannukset laskivat ja ne alkoivat tavoittaa yhä suurempia ihmismassoja. Tämä sekä puhelin- ja postikyselyiden vastausosuuksien lasku ovat vieneet yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen verkkoon. Verkossa tehdyt survey-kyselyt ovat kaikin puolin kustannustehokkaampia ja vähemmän aikaa vieviä kuin

esimerkiksi postikyselytutkimuksen tekeminen. Ei siis ole ihme, että verkkokyselyt ovat lisääntyneet tiedonkeruun saralla. Silti verkkokyselyissä, kuten kaikissa muissakin tutkimusmenetelmissä, on ongelmakohtia. Ongelmana voidaan nähdä esimerkiksi kyselykontekstin vaikutukset vastauksiin, eli toisin sanoen vastausympäristö voi vaikuttaa annettuihin vastauksiin merkittävästi. Myös vastausten edustavuudessa voi tulla ongelmaksi, jos kysely ei tavoita kohdejoukkoa. (Räsänen & Sarpila 2013, 68-74.)

Samaan aikaan blogit ja verkkokeskustelut tutkimusaineistoina ovat lisääntyneet 2000-luvun jälkipuoliskolla. Monia erilaisia blogiaiheisia tutkimuksia on tehty muun muassa politiikan-, informaatio-, ja kauppatieteiden saralla (Herring & Scheidt & Kouper & Wright 2007). Esimerkiksi blogiaineistoa käyttäneiden Pro gradu – tutkielmien määrä on kasvanut tasaisesti Tampereen yliopistossa. Näkökulmat vaihtelevat vuorovaikutuksen tutkimisesta median hallintaan ja retoriikkaan, joten blogien voidaan katsoa olevan hyvin monipuolinen aineistopohja. (kts. Sipilä 2012; Lehmusvirta 2013; Lehtoketo 2009.) Määrälliset ja laadulliset tutkimusmenetelmät vaihtelevat aina tutkimusintressin mukaan, mutta esimerkiksi sisältö- ja diskurssianalyysit ovat yleisesti käytettyjä laadullisia tutkimusmenetelmiä verkkokeskustelua tutkittaessa (Hakala & Vesa 2013).

Eräässä blogien pitkäaikaissuraintutkimuksessa tutkittiin blogien sisältöjen kehittymistä vuonna 2002. Tutkijat lähtivät etsimään blogeista pysyviä ja nopeasti ohimeneviä piirteitä. Näitä pysyviä piirteitä olivat esimerkiksi blogien ylläpitäjien määrä, mikä on tutkimuksen mukaan yleensä yksi blogia kohden. Blogitekstit käsitelivät myös erilaisia aiheita sukupuolen mukaan. Yleisesti naiset kirjoittavat enemmän päiväkirjamaisia omaa elämää kuvaavia blogeja, kun taas miehet keskittyvät ulkopuolisen maailman seuraamiseen ja kommentoimiseen. Tässä suhteessa miehet voidaan esittää julkisina toimijoina, kun taas naiset yksityisyyttä ylläpitävinä yksilöinä, vaikka ne kaikessa paradoksaalisuudessaan altistavatkin henkilökohtaisen elämänsä julkiseen tarkasteluun. (Herring ym. 2007.) Tämän tutkimuksen kannalta blogien kirjoittajien sukupuolella ei ole merkitystä. Blogien sisällön mukaan sukupuolen voi lähinnä arvata, koska tosiasiallista tietoa tästä ei ole.

Blogiaineston erityisluonteeseen sisältyy ennen kaikkea keräysympäristö ja sen luomat vapaan ilmaisun mahdollisuudet. Suominen (2009b, 265) muistuttaa uudistuvan teknologian vaikutuksista viestintään ja sitä kautta kielenkäyttöön. Anonymiteetti sekä ajan ja paikan riippumattomuuden turva saattaa vaikuttaa aineiston laatuun merkittävästi. Esimerkiksi Internetistä kerättyä keskusteluaineistoa voidaan pitää tutkijoista riippumattomina, koska tämä ei ole keskustelussa läsnä millään tavoin. Tämän oletetaan vaikuttavan keskustelun kulkuun ja sävyyn tehden siitä

avoimempaa ja autenttisempaa toisin kuin haastatteluissa. Blogiaineistoa voidaan pitää luonnollisena aineistona, joka olisi olemassa ilman tutkijan osallisuutta. Täytyy silti muistaa, että blogien avulla voidaan luoda tietynlainen trendimaailma, johon kirjoittaja haluaa samaistua. (Hookway 2008 ; Hakala & Vesa 2013.) Tämän tutkimuksen aihealueen eli työnhaun osalta ei voida puhua trendiaiheesta. Silti sisällöllisesti työnhakuun voi liittyä ajalle tyypillisiä työnhaun trendejä. Vaikka trendit eivät ole tämän tutkimuksen kiinnostuksen kohteena, on työnhausta kertova puhe omiaan kuvaamaan työnhaun maailmaa ja mahdollisia työnhaun muotivirtauksia.

Blogitekstien tutkiminen poikkeaa hieman keskustelupalstan tutkimisesta varsinkin, jos blogien kommenttiosuuksia ei huomioida aineistossa. Blogien päiväkirjamainen luonne korostuu, kun kirjoitukset on kirjoitettu keskustelunomaisesti lukijoille. Kyseessä ei silti ole keskustelufoorumille tyypillinen vuoropuhelu, jossa useat eri kirjoittajat ja blogin ylläpitäjä vaihtelisivat ajatuksia toisiinsa viitaten. Tämä erottaa nämä aineistoksi valikoidut blogit keskustelufoorumeista, vaikkakin hienokseltaan. Joka tapauksessa keskustelufoorumien toiminta perustuu keskustelun jatkuvuudelle, toisten kirjoitusten kommentoinnille ja interaktiolle, mikä blogeissa saattaa jäädä vähemmälle. (Hookway 2008; Hakala & Vesa 2013, 223-225.)

Täytyy myös muistaa, että blogeja on monenlaisia ja niiden käyttötarkoitukset eroavat toisistaan. Tämä tutkimuksen aineistosta suurin osa on päiväkirjamaista pohdintaa työnhausta ja siihen liittyvistä ilmiöistä. Blogeissa esiintyvät mahdolliset kommentit on jätetty huomioitta, koska ne eivät ole tutkimusasetelman näkökulmasta tarkoituksen mukaisia. Suuri 144 sivun aineisto on jo itsessään laaja ja kattava otos internetissä vallitsevasta työnhakupuheesta.

3.1.2 Verkon tutkimusetiikka

Aineiston laatu ja sijaintiympäristö ovat tärkeitä seikkoja tutkimusetiikan näkökulmasta. Ensinnäkin aineiston jokseenkin arkaluontoinen sisältö vaatii tutkimuseettistä pohdintaa. Työttömyyden leima saattaa vaikeuttaa työnsaantia entisestään, jos kirjoittaja tunnistetaan. Toiseksi, Internetin tutkimusetiikka nähdään vielä jokseenkin harmaana alueena (Turtiainen & Östman 2013). Esimerkiksi verkkoviestien omistussuhteet ovat tärkeä määritellä jo pelkästään tutkimuksen luotettavuuden nojalla.

Tutkijoiden Moreno, Goni, Moreno ja Diekema (2013) nostavat esiin sosiaalisen median kolme tutkimuseettistä lähtökohtaa, jotka ovat yksityisyys, suostumus ja luottamuksellisuus. He määrittelevät artikkelissaan sosiaalisen median muutamiin interaktiivisiin sivustoihin, kuten Twitteriin, Linkediin, Youtube-palveluun sekä Facebookiin. Tämä jaottelu pois sulkee blogit sosiaalisen median kategoriasta. Tutkijoiden nostamia ulottuvuuksia voidaan silti tarkastella tämän

tutkimuksen näkökulmasta. Internet julkisena areenana on hyvin hankala aihe juuri yksityisyyttä tarkasteltaessa. Blogit ovat lähtökohtaisesti julkisia, ellei niitä tarkoituksella salata tai julkaista vain tietyille henkilöille tai yhteisöille. Kaikki tässä tutkimuksessa käytetyt blogit ovat olleet julkisia ja kaikkien luettavissa. Blogien ylläpitäjien suostumus tekstien käyttöön on asia, jota on täytynyt tarkasti harkita.

Kuulan (2006, 188) mukaan blogien ylläpitäjiltä ei tarvita tutkimuslupaa, kun tutkimuksen aineistona käytetään blogitekstejä. Kuula muistuttaa tekijänoikeus- ja yksityisyyden suoja –lakien silti koskettavan ylläpitäjiä ja heidän kirjoituksiaan, mikä rajoittaa tutkimuksen tekemistä näiltä osin. Tutkimuksen luonne täytyy ottaa myös huomioon tutkimusraporttia kirjoittaessa, koska aiheen arkuus tai tuloksien mahdolliset negatiiviset mielleyhtymät kirjoittajista voivat vaikuttaa heidän elämäänsä. Tutkimusaiheen arkaluonteisuudesta voi olla myös kyseenalaistavia näkökantoja, minkä vuoksi anonymiteetti on syytä pohtia.

Tutkittavien tunnistamattomuus on tärkeä osa tutkimusetiikkaa, ja sen huomioiminen blogiaineiston käytössä on tärkeä näkökulma. Kuula (2006, 201) pitää anonymisointia aineistokohtaisena, ihmistieteille tyypillisenä normina. Tunnistettavuuden hävittäminen ei ole kiveen hakattu käytäntö, vaan sen tarpeellisuutta tulee arvioida tutkimuksen luonteen ja tutkittavien annettavien tietojen sensitiivisyyden näkökulmista. Koska tutkimus koskee blogimaailmaa ja siellä julkaistuja tekstejä, ei anonymisointi ole välttämätön. Toisaalta, aineistonäytteiden perusteella blogit, ja sitä kautta myös blogien ylläpitäjien henkilöllisyys voidaan selvittää, mikä asettaa tunnistettavuuden uudestaan tutkimuseettiseksi kysymykseksi. Tärkein kysymys kuuluukin, onko kirjoittajien tunnistettavuudesta haittaa heille itselleen? Henkilötietolain mukaan tunnistamattomuus on toteutunut, kun henkilön tunnistettavuus esimerkiksi aineistositaatin pohjalta on hankalaa ja veisi kohtuuttomasti resursseja. (Emt., 205) Blogit ovat kuitenkin julkisia tekstejä, joten kirjoittajien voidaan olettaa ymmärtävän Internetin sisällön julkisuuden periaatteet. Kyseessä voisi olla eri asia, jos blogitekstit olisivat salausten takana. Tässä tutkielmassa näin ei kuitenkaan ole.

3.2 Narratiivinen tutkimusote

Narratiivinen metodologia on kiinnostunut tarinoista, saduista, elämäkerroista ja kertomuksista. Hänninen (1999) jaottelee narratiivisen tutkimuksen eri tutkimusalojen mukaan, onhan eri aloilla luonnollisesti erilaiset mielenkiinnon kohteet. Esimerkiksi sosiaalipsykologiassa, historiassa ja kirjallisuustieteessä tarinat ovat olleet vahvasti läsnä tutkimusaineiston muodossa, mutta sosiaalitieteissä narratiivinen herätys tapahtui vasta 1980-luvulla. Yleisesti puhutaan myös narratiivisesta käännteestä, joka viittaa tutkimuskentällä tapahtuneeseen vahvaan metodologiseen

muutokseen. Narratiivisen metodologian voimakas yleistyminen voidaan nähdä alkavaksi 1990-luvulta. (Heikkinen 2001, 142-143). Hänninen korostaa, että tarinallinen tutkimus ei ole selkeä teoreettis-metodologinen rakennelma, vaan hyvinkin joustava tutkimustapa, joka muodostuu tarinoiden ympärille (1999, 16).

Sosiaalitieteissä narratiivinen analyysi on kiinnostunut ihmisten tarinoista, koska ne kertovat jotain ympäröivästä yhteiskunnasta, arvoista ja moraalikäsitteistä. Tarinoiden tutkiminen retrospektiivisesti voi todentaa muutosten ja murrosten paikat sekä samalla ennakoita tulevaa. Tarinat ovat kiinnostavia myös niiden informaatioarvon kautta; mitä tapahtui ja missä? Metodologian ansio varsinkin sosiaalitieteissä on tarinoiden luoman kulttuurisen todellisuuden tutkiminen, mikä on eri kuin tarinoiden eksaktien tapahtumien tarkastelu. (Hänninen 1999, 18.) Merkittävää onkin löytää tarinoista jotain yhteiskuntaa kuvaavaa ja selittävää, jota ei paljaalla silmällä heti tunnista.

Polkinghorne (1988) näkee narratiivisen tutkimuksella olevan kaksi funktiota. Ensinnäkin narratiivit jäsentävät elämää yksilötasolla ja auttaa yksilöä ymmärtämään ympäröivää maailmaa paremmin. Toiseksi narratiivit jäsentävät kulttuurista tarinaa, joka välittää arvoja ja uskomuksia, sekä rakentavat kulttuurista koheesiota. (Emt., 14.) Hänninen käyttää käsitettä *sosiaalinen tarinavaranto* käsitellessään kulttuurisia mallitarinoita (1999, 50-52). Narratiivisen metodin yhtenä tärkeänä tutkimusintressinä on siis tarinoista välittyvän todellisuuden tarkastelu ja tutkiminen.

Useat narratiiviseen tutkimusmetodiin tarttuvat tutkimukset mainitsevat Thomasin ja Znanieckin *The Polish Peasant* -tutkimuksen 1920-luvulta joka on ensimmäinen narratiivinen tutkimus. Kyseisen tutkimuksen aineistona käytettiin laajaa elämäkerta-aineistoa, joka koostui kirjeistä, uutisista ja päiväkirjoista. (Ekonen 2007, 32; Hänninen 1999, 18.) Suomessa narratiivisia tutkimuksia on tehty yhteiskuntatieteiden kentällä monia, niistä J.P. Roosin *Suomalainen elämä* (1987) on laaja omaelämäkertoihin perustuva tutkimus, joka pureutuu ensimmäisenä suomalaisena tutkimuksena suomalaisten miesten arkikokemuksiin.

Vuonna 1993 Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunoarkisto ja Toimihenkilöjärjestöjen Sivistysliitto järjestivät kirjoituskilpailun ”Työttömän tarina”, joka keräsi laajan omaelämäkerrallisen kokemusaineiston 1990-lukua ravistelevasta työttömyydestä. Kirjoituksia on käytetty monen tutkimuksen aineistona ja niitä on eritoten analysoitu narratiivisin ja diskurssianalyttisin metodein. Esimerkiksi Kortteinen ja Tuomikoski (1998) käyttivät kilpailun tuotoksia tutkiessaan pitkäaikaistyöttömien arjesta selviytymistä. Samaa aineistoa ovat käyttäneet myös Laaksonen ja Piela (1993) toimittamassaan samannimisessä teoksessaan *Työttömän tarina*.

Laaksosen ja Pielan mukaan tarinoiden keskeisimmät teemat olivat taloudellinen ahdinko, työyhteisöstä syrjäytyminen sekä sen aikaansaama henkinen kriisi. Tarinoista löytyy häpeän, masennuksen ja ahdingon kuvaamista, yhteiskunnallisen tilanteen kritisoimista ja työttömyyden leiman analysointia. Tarinat kertovat myös arvomaailman muutoksesta työttömyyden aikana. (1993 10-12.)

Hänninen (1999) alleviivaa työttömyystarinoiden olevan yleensä tragedioita. Kertomusten luokittelu eri tarinatyyppien mukaan onkin yksi narratiivisen analyysin osa. Yksi tapa luokitella tarinoita on tehdä se länsimaisen tarinankerronnan tradition mukaan komediaan, romantiikkaan, tragediaan ja ironiaan. (Murray 1989, 181-182.) Tämän perinteisen luokittelun rinnalle on syntynyt myös muita lajitteluja, jotka täydentävät kertomusten kirjoa ja ottavat tarinoiden teemat mukaan lajitteluun. Hyvärinen (2006) pitää tällaista kokonaisvaltaista kertomuksen luokittelua kokonaishahmon luentana, jonka tarkoituksena on nähdä kertomusten erot ja yhtäläisyydet, joskaan hän ei pidä sitä kovinkaan syvälle menevänä analyysinä. Hyvärinen korostaakin tarinoiden luokittelun olevan karkea analyysitapa, jota on hyvä syventää esimerkiksi kerrontaan perehtymällä.

Narratiivisen tutkimusmetodologian kirjoon kuuluu myös elämäkerrallinen analyysi, joka on hyvin kokonaisvaltainen tutkimusote. Elämäkerrallisen analyysin aineisto on sekoitus tarinoita, lehtileikkeitä, uutisia ja haastatteluita, joista kootaan suuri narratiivinen näyteikkuna. Siinä on kyseessä yhteiskunnallisen tilanteen ja yksilön tarinan sisäkkäinen analyysitapa, jotka yhdistyvät monimuotoiseksi ja moniulotteiseksi metodologiaksi (Syrjälä 2007, 239). Edellä esitetty Thomasin ja Znanieckin tutkimus on tämän tyyppinen elämäkerrallinen tutkimus.

Tämän tutkimuksen mahdollisuudet onnistuneeseen elämäkerralliseen tutkimukseen ovat pienet, koska aineiston anonymiteetti ei anna blogien ylläpitäjistä kokonaisvaltaista kuvaa, vaikka yhteiskunnallinen konteksti on vaivaton paikantaa. Kirjoittajat ovat kirjoittaneet blogejaan vapaasti ilman tutkijan ohjailua, mikä estää tarkentavien kysymysten esittämisen sekä ajallisen ja tiedollisten asioiden tarkentamisen. Nämä ovat syitä, minkä takia tutkimus pidättäytyy elämäkerrallisesta analyysistä.

Tutkimuksen keskeisiä teoreettisia ja analyttisiä käsitteitä ovat *tarina* ja *kertomus*. Käsitteiden ero on tärkeä hahmottaa, jotta tutkimusasetelma ei vääristy. Tarina voidaan ymmärtää erilaisten tapahtumakulkujen kudelmana, jossa tapahtumat seuraavat toisiaan. Kertomus mielletään tarinaa laajemmaksi käsiteeksi ja varsinkin kirjallisuustieteissä käsitteiden eri merkitykset ovat selvät. Silti monet sosiaalitieteilijät oikaisevat näiden käsitteiden määrittelyissä ja käyttävät tarinaa, narratiivia ja kertomusta synonyymeina. (Syrjälä 2007, 239; Hyvärinen 2006, 2-4; Heikkinen 2001, 116.)

Hyvärinen (2006) valaisee tarinan ja kertomuksen eroa punahilkka esimerkillä: Punahilkasta on useita erilaisia tarinoita, mutta ne ovat aina samaa kertomusta siitä, kuinka Punahilkka löysi suden isoäitinsä mökistä. Punahilkkatarinat voivat erota toisistaan moninkin eri tavoin, mutta tietty tunnistettavuus Punahilkkakertomukseen on säilyttävä. Esimerkiksi tarina metsässä harhailevasta pojasta ei ole kertomus punahilkasta.

Tässä tutkielmassa blogiainesto käsitetään yhtenä kokonaisena työnhaun kertomuksena. Viisi aineistoblogia rakentavat yhdessä suurempaa työnhaun metakertomusta, jota tässä tutkielmassa tarkastellaan. Hyvärinen (2006, 3) näkee kertomuksen olevan aina jossain mediassa, ja Internet voidaan katsoa olevan itsessään yksi suuri sähköinen media. Näin ollen Internetissä sijaitsevat blogit tuottavat ja jatkavat työnhaun kertomusta. Tästä yhdestä kokonaisesta työnhaun kertomuksesta pyritään analyysissä erottelemaan sen sisällä kulkevat tarinat.

Narratiivisessa analyysissä tarinan käsite on metodin tukijalka. Käsite on moniulotteinen ja sen juuret ovat Aristoteleen runousopissa. Pelkistettynä tarina sisältää alun, keskikohdan ja lopun, joita sitoo toisiinsa juoni. (Hänninen 1999, 189-200.) Hyvärinen (2006, 3) tähdentää tarinan rakentuvan vähintään kahdesta eri tapahtumasta, joiden välillä tapahtuu muutos. Tarinoilla on paljon erilaisia tunnusmerkkejä, joista Aristoteleen runousoppi on yksi lainatuimmista määritelmistä. Tämä tutkimus ei kuitenkaan ole kiinnostunut tarinoiden kirjallisuustieteellisestä rakentumisesta vaan niiden sisällöistä.

Kujala (2007, 21) mukaan tapahtumat ja kokemukset rakentavat tarinan lineaarisen juonen avulla. Se on tärkeä tapahtumia sitova elementti, jota ilman tapahtumat eivät jäsenyisi kertomukseksi. Juoni on Polkinghornen (1995, 5) mukaan narratiivin teema, joka sitoo yksittäiset tapahtumat toisiinsa ja tekee niistä merkityksellisiä. Näin ollen yksittäisten tapahtumien tarkastelu muuttuu mielekkääksi, mikä ilman juonta ei olisi mahdollista. Tämän tutkielman aineiston juoni on työnhaku, koska kaikki blogikirjoitukset käsittelevät jollain tapaa työnhakua.

3.3 Tutkimuskysymykset ja analyysi

Tutkielman aineistoksi valikoidut blogit soveltuvat hyvin narratiivisen analyysin käyttöön. Aineiston julkinen luonne sitoo blogit osaksi julkista diskurssia, mikä tekee siitä kiinnostavan. Blogit ovat osa Internetissä vallitsevaa avointa keskustelua, mikä rakentaa omalta osaltaan myös sosiaalista todellisuutta. Työnhaun maailmaa tuodaan esille blogien muodostaman työnhaun kertomuksen avulla, ja näin ollen tutkimuskysymykset ovat rakentuneet koskettamaan tätä kertomusta. Narratiivisen tutkimusotteella analysoidaan, mitä työnhausta kerrotaan, ja millaisia asioita työnhakuun liitetään.

Tutkimuskysymykset ovat:

- 1) Mitä työnhakuun liittyviä puheenaiheita blogiaineistosta koostuva työnhaun kertomus sisältää?**
- 2) Millaisia tarinoita työnhaun kertomus pitää sisällään?**

Analyysi rakentuu kahdesta vaiheesta. Ensimmäinen vaihe on aineiston kokonaisvaltainen hahmottaminen. Polkinghorne (1988) kutsuu tätä pragmaattiseksi narratiivien analyysiksi, jonka tarkoituksena on järjestellä ja kategorisoida aineisto ymmärrettävään muotoon. Tutkielman aineiston sivumäärä huomioon ottaen, tämän kaltainen tyypittely on tärkeä vaihe jatkoanalyysiä silmällä pitäen. Hyvärinen (2006) kutsuu tätä analyysivaihetta temaattiseksi luennaksi, joka voidaan mieltää kertomuksen sisällönanalyysiksi. Hyvärinen korostaa vaiheen olevan tärkeä suurien aineistojen hallinnan ja ymmärtämisen näkökulmasta. Tämän kaltainen tyypittely on hyvin ominainen laadullisen tutkimusaineiston analyysin osa, jonka pohjalta on hyvä lähetä rakentamaan syvempää analyysiä.

Aineiston temaattinen luenta aloitti analyysin. Tällä luentatavalla pyrittiin hahmottamaan ja ymmärtämään aineiston todellinen luonne jättäen sille tilaa elää. (Polkinghorne 1988; Hyvärinen 2006.) Ensimmäisessä analyysivaiheessa on tärkeää päästä aineistoon sisälle ilman tutkijan omia ennakkokäsityksiä aineiston laadusta. Useiden lukukertojen jälkeen päästiin hyvään käsitykseen siitä, minkälaisista tapahtumista aineisto koostuu ja millainen työnhaun kertomus on. Kokonaisuuden objektiivista hahmottamista turvaamiseksi aineistosta poimittiin kaikki työnhakua koskevat tapahtumat erikseen printatusta aineistomassasta. Näin aineiston käsittely myös helpottui.

Tapahtuma eli analyysiyksikkö on yksinkertaistettuna aineisto-otos, joka liittyy työnhakuun. Jotta tapahtumat eivät olisi liian mekaanisia työnhaun prosessia kuvaavia pätkiä, ulotettiin analyysiyksiköiden sisältö myös työttömyyden kerrontaan. Tapahtumien moninaisuudesta ja suuresta määrästä johtuen ne pyrittiin luokittelemaan erilaisten aiheiden mukaan. Tarkoituksena ei siis ollut kerätä vain aineisto-otoksia joissa mainitaan sana työnhaku, vaan ulottaa analyysiyksiköiden kerääminen myös työnhaun ympärillä oleviin ilmiöihin. Analyysiyksikön keräämisessä painotettiin tapahtuman sisältöä, en niinkään tekstin pieniä muutoseikkoja. Tapahtumien kannalta merkittävät vivahde-erot pyrittiin nostamaan esille perusteellisesti ja tarkasti, jotta analyysini luotettavuus säilyisi. Analyysiyksikköjä tuli yhteensä 334 kappaletta, joka on määrältään hyvin suuri. Lopullisia aineistoyksiköitä jäi yhteensä 323, koska joukosta poistettiin tutkimuskysymyksen kannalta tarpeettomat yksiköt. Nämä poistetut aineistoyksiköt käsittelevät esimerkiksi muiden blogikirjoittajien lähettämiä haasteita ja tarkkoja lomamatkakuvailuja

turistikohteineen. Kaikki kuvat rajattiin myös pois analyysistä. Aineistolähtöisessä laadullisessa tutkimuksessa tutkijan rooli on tärkeä, minkä takia tutkijan rooliin, ennakoasenteisiin ja odotuksiin tulee suhtautua kriittisesti. Tämän takia tapahtumien erittely nousi tärkeäksi analyysivaiheeksi. Erittely helpotti myös aineiston käsittelyä ja jatkoanalyysiä. Irralliset tapahtumat tuovat esiin hyvin sen, mistä aineistossa tarkalleen ottaen puhutaan.

Tämä tutkielma pyrkii purkamaan ja erittelemään yhden kokonaisen työnhaun kertomuksen sisäiset narratiivit. Monet narratiiviset tutkimukset pyrkivät rakentamaan esimerkiksi haastatteluaineiston pohjalta erilaisia tarinoita yhdistelemällä ja kokoamalla evidenssi yhteen. Tämä tutkielma alkuasetelma on päinvastainen. Tässä tutkielmassa aineiston katsotaan muodostavan yhden työnhaun kertomuksen, josta pyritään löytämään sen sisällä kulkevia pienempiä tarinoita. Työnhakukertomus, joka koostuu kaikesta kerätystä blogiaineistosta, on siis yksi kokonaisuus, joka koostuu monista erilaisista tapahtumista ja puheenaiheista. Tämän takia aineisto on purettu, eritelty ja pureksittu pienempiin analyysiyksiköihin, jotta kertomuksen erilaiset tasot ja ulottuvuudet nousevat paremmin esiin.

Analyysiyksiköiden runsauden ja monimerkityksellisyyden takia eriteltiin ne kaikki käsin tehden niistä ensiksi luettelomaisia listoja. Analyysin edetessä listatut analyysiyksiköt alkoivat muodostaa aihealueellisia linkkejä ja kytköksiä toistensa välille. Samankaltaisuuksia ja eroja löytyi, ja pikkuhiljaa analyysiyksiköt löysivät omia ryhmiään ja tyypejään. Analyysiyksiköitä luokiteltiin eri tavoin ja lopullisten luokkien muodostus vei huomattavan paljon aikaa. Yksilön näkökulmasta muodostui yhteinen nimittäjä kaikille analyysiyksiköille ja lopulta luokittelussa päästiin tyypistettyyn neljän pääluokan lopputulokseen. Neljä pääluokkaa jakaantuvat vielä pienempiin tapahtumaluokkiin joihin jakautuivat kaikki aineistosta kerätyt analyysiyksiköt. Tämä luokittelu auttaa hahmottamaan ja ymmärtämään aineiston sisältöä ja sen sisällä kulkevia tarinoita.

Seuraavaksi käydään läpi analyysiyksiköiden muodostama luokittelutaulukko ja sen rakentuminen. Luokittelutaulukko esittää hyvin sen, millaisista puheenaiheista työnhaun kertomus koostuu ja millaisia näkökulmia työnhakuun sisältyy. Taulukon esittelyn jälkeen pureudutaan taulukon neljään pääluokkaan. Nämä pääluokat muodostavat kukin narratiivin, joka on samalla tutkimuksen toinen analyysivaihe. Tarkoituksena on tuoda esiin työnhaun kertomuksen sisällä kulkevat tarinat ja ulottuvuudet.

4. Tulokset

Analyysiyksiköiden luokittelutaulukko on ensimmäisen analyysivaiheen tulos. Se näyttää pelkistetyksi ne puheenaiheet, jotka nousivat kerta toisensa jälkeen aineistosta esiin. Taulukko on muotoutunut analyysiyksiköiden luokitteluvaiheessa ilman erityistä tai valittua teoreettista kehikkoa. Taulukko on siis rakentunut aineistolähtöisesti.

Analyysiyksiköiden luokittelu muodostui luonnollisesti yksilön näkökulman alle, sillä blogit kertovat työnhausta yksilön näkökulmasta. Tämän takia kaikki työnhaun tapahtumat sijoittuvat tämän näkökulman alle. Yksilön näkökulma antaa siis väljät raamit, jotka helpottavat myös sisäisten narratiivien rakentamista.

Taulukko 1. Analyysiyksiköiden luokittelutaulukko

Näkökulma	Pääloukka eli narratiivi	Tapahtumaluokka
Yksilö	Tunteet	Toivo
		Pettymys
		Tunnesyklit
	Työnhaun toiminta	Työnhaku toimintana
		Työnhakijan ominaisuudet
		Työnantajat
	Arki	Aikakäsitykset
		Talous
		Hyvinvointi
	Yhteiskunta	Koulutus
		Työelämä
		Valtarakenteet

Taulukon pääluokat niputtavat karkeasti erilaiset puheenaiheet yhteen. Kaiken kaikkiaan taulukon muodostuminen oli monimutkainen prosessi, jossa analyysiyksiköt tyypiteltiin yhtäläisyyksien ja samankaltaisuuksien mukaan tapahtumaluokiksi. Esimerkiksi erilaiset tunnekuvaillut kuten, häpeän kokeminen ja toivon pilkahdus olivat tapahtumalistoilta toistuvia analyysiyksiköitä. Nämä erilaiset tunnevariaatiot niputettiin yhteen ja niistä muodostui oma pääluokkansa: tunteet. Pääluokan sisällä

olevat tapahtumaluokat kuvaavat siis niitä luokkia, joihin analyysiyksiköt lopullisesti sijoittuvat. Esimerkiksi tunne-pääluokan tapahtumaluokat rakentuivat positiivisten ja negatiivisten tunteiden sekä tunnevaihteluiden välille. Tapahtumaluokat nimettiin niitä parhaiten kuvaavalla termillä. Positiivisia tunteita kuvaavan tapahtumaluokka nimettiin toivoksi, negatiivinen pettymykseksi ja tunnevaihtelut tunnesykleiksi. Samantapaisella logiikalla muodostettiin muutkin pää- ja tapahtumaluokat.

Seuraavaksi käydään läpi kaikki neljä pääluokkaa. Niistä muodostetaan samalla narratiiveja aineistoesimerkkejä eli analyysiyksiköitä hyväksi käyttäen. Tarkoituksena on paljastaa koko aineiston muodostaman työnhaun kertomuksen sisäiset tarinat. Analyysin edetessä on huomionarvoista erottaa termit tarina ja kertomus keskenään. Aineistosta käytetään termiä työnhaun kertomus, koska se kuvaa tapaa jolla aineisto muodostaa yhden kokonaisen kertomuksen (Hyvärinen 2006). Tarina ja narratiivit ovat sen sijaan synonyymeja toisilleen.

4.1 Tarina työnhaun tunteista

Tunteet ovat yksi työnhaun kertomuksesta vahvasti erottuva narratiivi. Erilaiset tunnekuvailtu nousivat aineistosta esiin useita kertoja, minkä takia ne muodostivat yhden oman pääluokan. Tunneskaalat vaihtelivat ilon ja toivon tunteista aina pettymykseen, masennukseen ja epätoivoon. Niitä eriteltiin ja tuotiin julki kirjoituksissa hyvinkin avoimesti, mikä itsessään ohjasi tapahtumayksiköiden jäsentelyä. Koska tunteista kertovia analyysiyksiköitä kerääntyi runsaasti, lajiteltiin ne vielä kolmeen eri tapahtumaluokkaan: toivo, pettymys ja tunnesykliit.

Tapahtumaluokkaan toivo sisältyy erilaisia positiivisia tunneilmaisuja. Toivo on nimetty kaikkien positiivisten tunteiden yhteiseksi nimittäjäksi, koska se sekä kuvaa hyvin tunteiden laatua että toistuu vahvasti analyysiyksiköissä. Seuraava aineisto-ote sisältyy toivon tapahtumaluokkaan.

Olen onnellinen tästä hetkestä. Miksi rasittaisin mieltäni tulevasta, toimeentulosta tai mistään muustakaan muusta kun tämä hetki antaa voimaa.

Aineisto-ote kuvaa esimerkillisesti niitä positiivisia tunteita, joita aineistosta löytyi. Onnen ja toivon hetkiin liittyy vahvasti hetkessä eläminen ja oikeutus saada tuntea iloa myös silloin, kun työnhaku on käynnissä. Työnhakuun liitetään paljon vastuuta ja stressiä, minkä takia positiivisia tunteita ei aineistosta noussut esiin yhtä paljon kuin negatiivisia. Positiiviseksi tunteeksi luokitellaan myös usko omaan tekemiseen ja työnhakuun. Tämä usko on tärkeä liikkeellä pitävä voima, mikä tulee vahvemmin esiin analyysin edetessä. Aineistosta nousevat positiiviset tunteet liitetään monesti myös ympärillä tapahtuviin asioihin, kuten kauniiseen auringonpaisteeseen, vuodenaikojen

vaihteluihin, ihmissuhteisiin tai lemmikkieläimiin. Myönteisiä tunteita etsitään erilaisista pienistä asioista, samalla kuin työnhaun tuomat murheet varjostavat mieltä.

Työnhaun tunnekuorma tulee voimakkaasti ilmi aineistosta. Useat tunteisiin kuuluvat analyysiyksiköt yhdistyivät negatiivisten tunneilmajujen joukkoon, minkä takia niistä muodostui oma pettymyksen tapahtumaluokka. Pettymys kuvastaa kaikkia niitä negatiivisia tunteita, joita työnhaun kertomuksesta nousee esiin.

Ahdistaa, itkettää, vituttaa, masentaa, suututtaa, turhauttaa, katkeroittaa ja kadehdituttaa (kateus työssäkäyviä kohtaan ja niitä henkilöitä kohtaan, jotka ovat saaneet hakemani työpaikat).

Ainesto-otos kuvastaa hyvin sitä epätoivon määrää, mikä työnhaun pitkittyessä nousee esiin. Vaikka kirjoituksessa ei suoranaisesti puhuta pettymyksestä, lukeutuu se selvästi negatiivisten tunteiden joukkoon. Pettymyksen tunne omaa työttömyyttä kohtaan on yksi työnhakukertomuksen selvimpiä tunteita. Pettymys, ahdistus ja suoranainen viha ovat läsnä monesti siinä vaiheessa, kun työnhaussa ei tapahdu edistystä ja elämä tuntuu noudattavan samaa työnpaikkojen hylkäysten kaavaa. Pelkästään jo työttömänä olo ahdistaa ja luo huonommuuden tunteen, mikä näyttää aineiston mukaan olevan työnhaussa läsnä melkein koko ajan.

Ilmeisesti olen siis vain niin huono ihminen tällä hetkellä kun olen työtön.

En kuitenkaan häpeä, koska työttömyys ei ole minun oma vikani. Minun työkyky ei ole huonontunut eivätkä työ- ja oppimistaitonikaan, mutta työnantajilla ei ole kykyä tai halua työllistää minua!

Olen kyllästynyt tällaiseen ”työtön, työtön, työtön, veronmaksajien rahoilla elävä, loispummi, siivelläeläjä, laiskuri, sohvallamakaaja, kattoonsyljeskelijä” yms. työttömän työnhakijan nimittelyyn. Samoin seläntakana haukkumiseen ja sormella osoitteluun ” tuollakin on korkea koulutus, mutta täällä se keskellä päivää harrastelee eikä tee töitä”. En minä ole tätä itse valinnut vaan tehnyt mitä olen pystynyt.

Häpeäntunne ja sen työstäminen ovat mukana tunnenarratiivissa. Aineiston perusteella tunne melkeinpä istutetaan työttömän päähän yhteiskunnan toimesta, mutta kirjoittajat myös taistelevat sitä vastaan aktiivisesti. Työttömyyden aiheuttama häpeä tunnistetaan ja se on kiinteä osa tunteiden kirjoa ja tarinaa, vaikka kirjoittajat nimenomaan kieltävät kyseisen tunteen olemassa olon.

Negatiiviset tunteet kuvastavat monesti yksilön sisäistä maailmaa ja puhetapaa. Tämä eroaa toivon tapahtumaluokan analyysiyksiköistä, sillä positiiviset tunteet kuvastavat usein ulkopuolista maailmaa ja sieltä kumpuavia tunteita. Tämä ero on mielenkiintoinen ja luo kaksi sisäistä puhetapaa, jotka vuorottelevat keskenään. Näiden puhetapojen voidaan katsoa muodostavan yhdessä tunteiden syklit – tapahtumaluokan, mutta se olisi vain pinnallinen havainto.

Tunnenarratiiville on ominaista tunteiden vaihtelevuus ja kierto. Vaikka analyysiyksiköt jakautuvat selvästi positiivisiin ja negatiivisiin tunteisiin, tulee niiden välinen vaihtelu selkeästi esiin aineistosta. Työnhaunkertomuksesta piirtyy selkeä kuva tunteiden syklisyydestä, koska sitä korostetaan kertomuksen kirjoittajien toimesta voimakkaasti. Tunteiden syklisyys on itse asiassa sisään kirjoitettu analyysiyksiköihin, minkä takia se on myös oma itsenäinen puhetapa eikä pelkästään kahden puhutavan tulos. Seuraava aineisto-ote kuvaa ansiokkaasti tunteiden vaihtuvuutta narratiivin sisällä.

Työttömän olo on kuin huvipuiston vuoristoradassa. Työhakemusten tekeminen on tarpomista ylämäkeen, odotusta henkeä pidätellen ja syöksymistä raivokkaasti alamäkeen. Kiinni on pidettävä kaksi käsin vaunun turvatangosta, jotta pysyy kyydissä.

Aineiston perusteella voidaan todeta tunnevaihteluiden olevan merkittävä osa työnhaun kertomusta. Tunteet liitetään sekä toimintaan että elämäntilanteeseen. Positiiviset tunteet, kuten toivo oli usein läsnä siinä vaiheessa, kun työnhakuprosessi tuntui menevän hyvin ja onnistumisia oli koettu. Toivon vastinparina oli monesti juuri pettymys.

Kävin eilen toisessa haastattelussa tehtävään. toiveet on korkealla mutta katsotaan tuleeko paras joululahjani jo hivenen etukäteen vai ankein joulu ikinä. Toiveet on korkealla ja jotenkin on tunne että tämä voisi natsata, mutta silti pessimismi kaivelee esiin tuolta mielen sopukoista.

Koko aamupäivän tänään hermoilin (tosin aika lievästi, mutta kuitenkin) iltapäivän työhaastattelua. Sama kuvio toistuu: pieni jännitys ennen haastattelua ja suuri pettymys haastattelun tuloksen selvittyä. Raskastahan tämä jatkuva toivon ja pettymyksen vaihtelu on... Tämänpäiväisen haastattelun tulos ei tietenkään ole vielä selvittä, mutta valmistaudun taas sietämään pettymyksen..

Vaikka edellä esitetyissä aineistopätkissä on sekä negatiivisia että positiivisia tunteita, ei niitä ole tarkoituksella erotettu toisistaan. Tämä johtuu siitä, että kirjoittajat itse rinnastavat kyseisiä tunteita toisiinsa ja luovat näin tunteiden syklisyyttä. Tutkijana ei ole mielekästä operoida liikaa analyysiyksiköitä, koska tunteiden rinnastukset ovat selkeästi aineistolähtöisiä.

Usein tiettyjä tunteita koetaan tietyissä työnhaun vaiheissa. Esimerkiksi edellä mainittu jännitys yhdistetään työhaastatteluun melkein poikkeuksetta. Jännittyneisyyttä aiheuttaa myös vastausten odottaminen ja rekrytointiprosessin eteneminen. Monet toivon tunteet yhdistyvät hyvin käynnistyneeseen työnhakuun, esimerkiksi hyvin kirjoitettu työnhakukirje nostattaa toiveen korkealle. Mitä pidempään työtä oli haettu, sitä vähemmän toivetta uskallettiin kokea. Toivon menettäminen on puheenaiheena aika ajoin, mutta silloinkin puhe koskee lähinnä työnhaun

luovuttamisesta tai lopettamisesta. Toivosta puhutaan ja siitä pidettiin kiinni välillä sisäsyntyisesti ja välillä kannustuksen avustamana.

Tunteiden käsittely ja niistä kirjoittaminen on selkeä työnhaun kertomuksen puheenaihe. Tunteiden käsittely toistuu kerta toisensa jälkeen, ja niiden käsittely näyttäytyy tärkeältä yksilön näkökulmasta. Tunteet saavat monia erilaisia muotoja ja niiden läpi käyminen sekä nimeäminen näyttäytyvät jopa terapeutiselta.

Yhteenveto

Kaiken kaikkiaan tunnenarratiivi on merkittävä työnhaun kertomuksessa mukana kulkeva tarina. Se on luonteeltaan syklinen ja se värittää voimakkaasti kaikkea toimintaa ja yleistä elämäntilannetta. Tunnenarratiivi tulee aineistossa vaihteittain esille, eikä se ole jatkuva kirjoituksen aihe blogeissa. Silti aineistonäytteiden perusteella voidaan katsoa tunteiden olevan läsnä työnhaun toiminnallisessa vaiheessa ja muussa arjessa. Tunnenarratiivi yhdistyy siis muihin narratiiveihin, koska tunteet eivät synny tyhjiössä, eivätkä ole irrallisia osia ilman kiinnekohtaa. Silti tunteet on erotettu muista narratiiveista omakseen, koska sen merkitys aineistossa korostuu analyysiyksiköitä tarkasteltaessa.

Toivo, häpeä ja tunnesyklit ovat kaikki vuoronperään läsnä tunteiden tarinassa. Koko työnhaunkertomusta silmällä pitäen, tunteet ovat yksi olennainen osa työnhakua. Yksilön sisäinen maailma näyttäytyy hyvin negatiivisten tunteiden läpi ja suoranainen itseinho on paikoittain läsnä. Positiivisia tunteita etsitään ja luodaan arjen pienistä asioista, koiran kanssa ulkoilusta ja kesäpäivän auringosta.

Tarina työnhaun tunteista pitää sisällään voimakkaita ja vaihtelevia tunteita, joita tuodaan esiin kirjoittajien toimesta hyvin paljon. Syynä saattaa olla blogien päiväkirjamaisuus ja halu tuoda esille työnhaun raskaan tunnekuormituksen. Koko työnhaun kertomuksen näkökulmasta tunnenarratiivi muodostaa yksilön sisäisen vuoropuhelun omista emootioistaan. Erilaiset tunteet ja niiden syklit kertovat tarinaa hyvin henkisesti raskaasta työnhaun elämäntilanteesta.

4.2 Tarina työnhaun toiminnasta

Työnhaku on yksi työnhaunkertomuksen pääluokista ja siten myös yksi narratiivi. Koska työnhaku on blogien keskeinen teema ja tutkimusasetelman kannalta oleellisin aineistonhakukriteeri, nousi aineistosta esiin luonnollisesti mittavat määrät työnhakua koskevia analyysiyksiköitä. Näitä analyysiyksikköjä oli runsaasti erilaisia ja niiden yhdistely vaati hyvin joustavaa sosiologista mielikuvitusta. Analyysiyksiköiden sekamelskasta nousi selkeästi esiin työnhaun eri osia, kuten työhaastattelut ja työpaikkailmoitusten etsiminen, joiden yhteinen nimittävä tekijä oli työnhaun

toiminnallisuus. Tämän kaltaiset analyysiyksiköt muodostivat lopulta työnhaun toiminta – tapahtumaluokan.

Loppujen lopuksi työnhaun toimintojen viereen alkoi kerääntyä erilaisia analyysiyksiköitä, jotka kuvailivat, pohtivat ja analysoivat työnhakijoiden eri ominaisuuksia ja luonteenpiirteitä. Tämän kaltaiset analyysiyksiköt olivat aluksi oma itsenäinen tapahtumaluokkansa ilman pääluokkaa, mutta niiden läheinen suhde työnhaun toiminnan kanssa siirsi ne lopulta työnhaun toiminta -pääluokan sisälle. Työnhakijoiden ominaisuudet –tapahtumaluokka sopii hyvin kyseiseen pääluokkaan, koska kyseessä olivat ne työnhaun ydintoiminnot, joita aineistossa esiintyy huomattavan paljon.

Samalla kun työnhausta puhutaan toimintana ja prosessina, pohditaan myös työnhakijoiden ominaisuuksia suhteessa haettavaan työpaikkaan ja muihin työnhakijoihin. Näissä analyysiyksiköissä toistuu tietynlaiset rekrytoijan ihannetyönhakijan kuvailut ja niiden rinnastukset muihin työnhakijoihin. Niissä muun muassa pohditaan, miten työnhakija pystyy kehittämään omaa työmarkkinakelpoisuuttaan ja kiinnostavuutta työnantajien silmissä.

Osa aineistoyksiköistä kommentoi työnantajien roolia työnhaussa. Työnantajien merkityksestä työnhakuprosessin kulussa puhutaan samalla kun ihannetyönhakijoiden piirteitä ruoditaan. Koska työnantajien roolia analysoidaan välillä kärkkäästikin, nostettiin se toiminta- ja ominaisuus – tapahtumaluokkien rinnalle omaksi luokakseen. Puhe työnantajista on olennainen osa työnhakua ja siten tärkeä työnhaun tapahtumaluokka. Nämä kolme tapahtumaluokkaa: toiminta, työnhakija ominaisuudet ja työnantajat, rakentavat suuren työnhausta kertovan tarinan.

Työnhaku näyttäytyy analyysiyksiköiden mukaan prosessilta, jossa erilaiset työnhaun vaiheet ja toiminnot vuorottelevat keskenään. Toimintaa kuvaavia analyysiyksiköitä löytyi huomattavan paljon. Niiden perusteella työnhaku sisältää muun muassa työnhakukanavien kartoituksen, ansioluettelon hiomisen, haastatteluissa käymisen sekä soveltuvuustestejä ja psykologisia kartoituksia. Kaikki edellä mainitut toiminnot sisältyvät työnhakuun ja ovat näin osa työnhaun tapahtumaketjua.

Töiden hakemisesta sen verran, että sekin käy työstä. Jos jokaisen hakemuksen ja CV:n muokkaa vielä haettavan paikan mukaan niin kyllä siihen aikaa saa käytettyä.

Sivustoviidakko on valtava ja haasteena työnhakijalle onkin niiden paljous. Surfaamalla löytyy kuitenkin ne itselleen parhaimmat sivustot, mutta se vie ehkä hieman aikaa ja vaatii vaivaa.

Työnhakua verrataan aineistossa monesti työhön. Sitä kuvaillaan aikaa vieväksi ja työlääksi, varsinkin, kun internetin käyttömahdollisuudet työnhaussa laajenevat koko ajan. Internet

mainitaankin monesti tärkeänä työnhakukanavana ja areenana, missä työnhaku nykyään tapahtuu. Myös ansioluetteloiden ja työnhakukirjeiden sisältöä sekä teknisiä seikkoja mietitään paljon eri analyysiyksiköissä. Niistä piirtyy kuva tarkkaan harkituista ja räätälöidyistä työhaun dokumenteista, joiden kirjoittamisessa halutaan onnistua ja erottua. Normaalit työnhakudokumenttien konventiot tunnustetaan, mutta niissä ei aina jaksettu myöskään pysyä. ”*On ylitsepääsemättömän tylsää kirjoittaa hakemus normien mukaan.*”

Työnhaku näyttäytyy myös puuduttavalta, turhalta ja hyödyttömältä. Työhaun prosessi kaikkine tapahtumineen voi jatkua pitkäänkin ilman työnantajien reaktioita, mikä vaikuttaa työnhakumotivaatioon.

Minun on järjetöntä hakea enää työpaikkoja, mitä se hyödyttää? Musta tuntuu että liian moni asia on minua vastaan jotta voisin työllistyä. Ihan teatteria olla vakavissaan hakevinaan.

Yllä olevan aineisto-otoksen teatterivertaus on hyvä esimerkki siitä, kuinka työnhakua tehdään myös ilman motivaatiota. Jatkuva työnhaku ilman todellisia tuloksia näyttäytyy raskaana velvollisuutena ja turhana ponnisteluna. Työnhaku on kuin pysyvä olotila, joka on vallannut yksilön mielen ja ajatukset. Työnhaku voi siis jatkua työhaun toiminta -tarinassa ilman tuloksia, mikä voi tehdä työhausta loppumattoman prosessin. Toisaalta, työhausta jättäytyminen on oma valinta ja ”teatterimainen hakeminen” myös toimintaa. Joka tapauksessa työnhaku näyttäytyy aikasyöppönä, jossa vuorottelivat monet eri osat. Ei ole siis ihme, että sitä nimitettiin työnhakijan työksi.

Olin etukäteen hyvin valmistautunut ja panostanut haastatteluun useamman päivän lukemalla tietoa yrityksestä ja miettimällä etukäteen vastauksiani mahdollisiin kysymyksiin.

Tänään sain valmiiksi yhden ennakkotehtävän hakemani paikkaan. Käytin siihen aikaa yli 40 tuntia, lukien tutkimuksia aiheesta ja kysyessäni neuvoja viisaammilta.

Aineistosta nousee esiin hyvin toiminnallinen tarina. Toimintana nähdään muun muassa haastatteluissa käymiset, ennakkotehtävät, valmistautuminen sekä oman työhaun tilastointi ja seuranta. Työnhakua luonnehditaan työksi ja sellaiseksi se myös rakentuu toimintatarinassa. Se ei kuitenkaan ole tarinan ainut ulottuvuus.

Työnhakutarinaan kuuluu myös kerrontaa työnhakijan ominaisuuksista. Työnhakijan ominaisuudet –tapahtumaluokka syntyi, kun huomattiin analyysiyksiköissä toistuvan monet kuvailut työnhakijoiden ulkonäkö- ja luonteenpiirteistä. Varsinkin yksilön omia piirteitä heijastetaan yhteiskunnassa vallalla oleviin hyvän työnhakijan luonnehdintoihin. Työnhakijan normaaliksi

koettuja ominaisuuksia verrataan vallalla oleviin odotuksiin ja ihanteisiin, jotka eivät välttämättä kohtaa todellisuuden kanssa. Esimerkiksi ikä nousee aineistosta esiin.

Olen havainnut keski-ikäisen naisen työnhaun ja erityisesti työpaikan saamisen olevan suorastaan mission impossible. Tässä jälleen kerran yksi kokemuksiani vahvistava kirjoitus aiheesta: Työnhaussa nainen vanhentuu nopeammin.

Iän merkitys rekrytoinneissa on kuuma peruna ja iki-mielenkiintoinen aihe, johon löytyy monta eri näkökulmaa.

Yllä olevat aineistonäytteet nostavat esiin sekä iän että sukupuolen oletetut vaikutukset työnsaantiin. Ikä ja sukupuoli ovat ominaisuuksia, jotka nousevat puheenaiheiksi. Narratiivin kannalta nämä tekijät ovat toissijaisessa asemassa, koska analyysiyksiköt eivät muodostaneet selvää näkemystä näiden tekijöiden merkityksestä. Monesti kuitenkin ikään viitataan negatiivisen ajatuksen saattamana, esimerkiksi niin, että nuoria vastavalmistuneita kadehditaan ja heidän työmarkkina-arvonsa nostetaan jalustalle. Analyysiyksiköt ovat kuitenkin keskenään ristiriidassa, eivätkä näin ollen rakentanna työnhaun tarinaan tiettyä sukupuolta tai ikää.

Työnhakijan ominaisuus -tapahtumaluokasta esiin nousee sen sijaan ”hyvä tyyppi”. Tämän niin sanotun hyvän tyyppin ja halutun persoonan prototyyppiä pohditaan useissa analyysiyksiköissä.

En ole reipas ekstrovertti enkä ”hyvä tyyppi, joita työnhaussa yleensä etsitään.

Kaikkein tärkeintä on kuitenkin olla ns. sosiaalinen tiimipelaaja.

Työnhaku näyttäytyy hyvin itsetietoiselta ja kriittiseltä toiminnalta, jossa oman itsensä tuntemus nousee merkittäväksi tekijäksi. Ihmisen persoona ja persoonallisuus nähdään tärkeinä tekijöinä työnhakijan ominaisuuksissa. Se saattaa aineiston mukaan olla jopa se merkittävin tekijä, jolla työnhakija erottuu muista työnhakijoista. Tämän takia persoonaan kohdistuvat odotukset tuntuvat monesti painolastilta. Se saattaa tuntua jopa epäreilulta työnhakijoita kohtaa, koska persoonallisuus ei ole helposti määriteltävissä oleva tekijä, kuten koulutus tai työhistoria. Oman työnhakijaminän analysoiminen näyttäytyy tätä taustaa vasten raskaalta ja aikojen kuluessa jopa turhauttavalta.

Voiko ihmisen persoonallisuus olla syy miksei saa työpaikkaa? Tälle ei itse voi sitten mitään tehdä, ihminen voi opetella käyttäytymään eri tavalla, mutta perusluonne on mikä on. Työnhaussa olen törmännyt psykologityyppisiin kyselyihin, joita en uskalla täysin rehellisesti ruksia.

Jatkuvassa työnhaussa joutuu analysoimaan sekä hyviä että huonoja puoliaan ihan liikaa ja koko ajan.

Työnhakijan näkökulmasta persoonallisuuden laittaminen peliin on aina riski. Vai onko sittenkin riski olla korostamatta persoonallisuuttaan jo hakemuksessa?

Persoonan ja hyvän tyypin luonnehdinnat toistuvat aineistossa ja niiden pohjalta voidaan rakentaa niin sanottu ihannetyönhakijatyyppe. Ihannetyyppi pohjautuu pitkälti kirjoittajien omien kokemusten ja pohdintojen varaan, mikä näyttäytyy aineistossa itsetutkiskeluna suhteessa työnsaantiin ja yhteiskunnan asettamiin odotuksiin. Esimerkiksi ulkonäkö on asia, joka korostuu aineistossa monin eri tavoin.

Työhaussa ulkonäön pitää olla siisti, mutta tähän ei riitä pelkkä puhdas tukka ja puhtaat vaatteet. Mietin omalta kannaltani, etteikö ehkä ulkonäkö ole kelvannut. Pitäisikö minun muuttaa ulkonäköäni jotenkin vastaamaan enemmän sitä mitä ”oikeasti” olen? Tällaisia tyliohjelmia tulee telkkarista solkenaan.

Yllä oleva aineisto-otos kuvastaa hyvin niitä ulkonäköön liittyviä seikkoja, joita aineistosta löytyy. Yhteiskunnan asettamat odotukset nousevat kyseisessä otoksessa myös esiin, kun puheenaiheena on television lifestyle-ohjelmat. Ulkonäköön liittyviä odotuksia näyttää olevan niin työnantajalla, työnhakijalla kuin medialla. Ulkonäkökeskeisyys saa työhaun tarinassa melko surkuhupaisiakin piirteitä. Aineistosta saa käsityksen suurista ulkonäköpaineista ja kriteereistä varsinkin työhaastattelussa.

Kauneusleikkaukset ehkä auttaisivat minua työhaastatteluun pääsemisessä, koska minusta saattaisi saada edustavan valokuvan työpaikkahakemukseni liitteeksi, kun olisin ensit käynyt em. toimenpiteissä.

Puhe ulkonäöstä ja kauneusleikkauksista on selkeä merkki ulkonäköpaineiden olemassa olosta työhaussa. Jo ansioluetteloon liitettyä kuvaa voidaan pitää portinvartijana työhaastatteluun. Seuraava listaus hyvän työnhakijan ominaisuuksista ei ole ainut laatuaan. Aineistosta löytyy erilaisia luetteloita ja listauksia siitä, minkälainen on hyvä työnhakija, ja minkälainen yksilö on työmarkkinoiden ja rekrytoijien näkökulmasta haluttu.

Eliittityötön

- 1) eliittityötön on suorittanut tutkintonsa loppuun
- 2) eliittityötön on ajantasalla työelämän viimeisimmistä villityksistä, hänelle järjestetään (henkilöstö) koulutuksia kuten työssäkäyville.
- 3) eliittityötön on sosiaalinen, osallistuu tapahtumiin ja harrastuksiin.

Aineiston pohjalta ihannetyönhakija on sosiaalinen, osallistuva ja koulutettu. Vaihtoehtoisesti kirjoittajat näyttävät aineistossa juuri päinvastaisilta. Listausta viittaa myös työelämän alati muuttuviin osaamisvaatimuksiin, joissa on vaikea pysyä perässä. Koko ajan muuttuva toimintaympäristö asettaa aivan uusia haasteita työnhakijoille. Tämä tuli esiin hyvin työhaun toimintojen kohdalla, jossa puheenaiheena oli Internetin vaikutus työnhakuun. Aineistosta paistoi

läpi puhetapa meistä ja muista, jossa työnhakijat ovat eroteltu kastijärjestelmän tapaisesti persoonallisuuden ja muiden ominaisuuksien mukaan. Tässä tarinassa ihannetyönhakija on aina joku muu kuin tavallinen työtön.

Työnantajat ovat yksi analyysiyksiköistä muotoutunut tapahtumaluokka. Puhe työnantajista työnhaun kontekstissa on silmiinpistävä, minkä takia se nostettiin analyysissä esiin. Työnantajilla on aineistossa oma tärkeä rooli työnhaun prosessissa.

Aineistosta nousevat analyysiyksiköt kertoivat myös tarinaa yrityksistä ja työnantajista. Nämä yrityskulttuuria ja työnantajia kuvaavat analyysiyksiköt sijoittuvat työelämänarratiivin sisälle, koska ne kuvatavat työelämän yhtä suurinta työnhaun osapuolta. Työnantajat voidaan myös nähdä työnhakijoiden vastapuolena, jolloin ne sijoittuisivat yhteiskunnasta kertovaan pääluokkaan. Silti työnantajista kertovat tapahtumaluokka on sisällytetty työnhaun alaisuuteen, koska niistä kertovat analyysiyksiköt kommentoivat työnantajia työnhaun prosessin yhteydessä. Työnantajien ja rekrytoijien koskevat analyysiyksiköt sisältävät mitä suurimmissa määrin kriittisiä kannanottoja kyseisten tahojen toimintatapoihin.

Tässä suhteessa täytyy kiittää että tässä paikassa hakijoille ilmoitetaan haun vaiheista ja tiedän että myös niille on ilmoitettu joita ei ole valittu jatkuon. Tämä ei ole nykyään itsestäänselvyys vaan suurimmasta osasta paikoista ei tule minkäänlaista ilmoitusta. Minusta tämä on todella ärsyttävää ja ihmisten aliarvioimista työnantajan näkökulmasta

Työnantajien rekrytointikäytännöt tulevat aineistosta usein esille. Monesti ongelmat liittyvät tiedon panttaamiseen ja siihen, ettei käynnissä olevista työnhausta kuulunut ikinä mitään. Työnantajia moititaan tästä huonosta tavasta. Se saattaa jopa vaikeuttaa työnhakijan työnhaun jatkamista, kun vanhoja työnhakuprosesseihin ei saatu kunnon loppua.

Sitten ovat vielä yksityiset firmat, jotka ovat asia erikseen. Nimittäin niissä työpaikkoihin valittujen henkilöllisyys tuntuu olevan todella salaista tietoa.

Ongelmaksi muodostuu myös työnantajien välinpitämättömyys työnhakijoita kohtaan. Kun työnhakuun ei saanut palautetta työnantajan puolelta, on työnhakijan vaikea kehittyä työhaussa. Työhaastattelusta rannalle jääminen koetaan joka kerta turhauttavana, vaikka työhakemus olisi tehty viimeisen päälle ja työtehtävä vastaisi täydellisesti hakijan osaamista ja työkokemusta.

Yksi suuri ärsytyksen aihe on se ettei valinnoista millään tavalla useimmiten edes ilmoiteta niille jotka ovat rannalle jääneet. Uhrasin näihinkin hakuihin aikaa melko paljon joten toivoisin joskus edes että saisi sen yhden sähköpostin, se lienee kuitenkin liikaa vaadittu.

Työnhakunarratiivi kertoo tarinaa työnhakijan puurtamisesta ja ponnisteleemisesta työnhaun parissa ilman lupautta työn saannista. Työnhauntarinassa työnhaku on systemaattista, analysoitua ja rankkaa työtä, johon kulutetaan aikaa. Työnhakuun kuuluu erilaisia toimintoja, kuten hakemusten muokkaaminen, haastatteluissa käyminen ja soveltuvuustestien tekeminen. Näistä kaikista toiminnan osista koostuu koko työnhaun ydin.

Yhteenveto

Työnhaku on intensiivistä ja siihen panostetaan paljon, tämän takia työnantajien välinpitämättömyys työnhakijoita kohtaan koetaan ärsyttävänä asiana. Työnantaja saakin työnhaun tarinassa pahantekijän roolin, joka vaatii työnhakijoilta paljon, muttei anna vastalahjaksi työpaikkaa. Työpaikat menevätkin tarinassa aina kauniille ja rohkeille valioluokan työnhakijoille.

Työnhakutarinassa työnhakijoiden vastapelurina ovat ihannetyönhakijat, jotka saavat aina työpaikat tavallisten työnhakijoiden nenän edestä. Tämä ihannetyönhakija on kaunis ja koulutettu persoonallisuus, jollaiseksi kaikkien työnhakijoiden olisi suotavaa olla. Työnhaun tarinassa työnhakijat pohtivat ja analysoivat omaa työnhakuaan ja ominaisuuksiaan monista eri näkökulmista, panostavat hakemiseen ja yrittävät toimia työnantajien odotusten mukaisesti. Työnhaku on tarinassa rankkaa työtä, johon kulutetaan aikaa, rahaa ja hermoja.

Koko työnhakukertomuksen näkökulmasta työnhauntarina muodostaa analyysin ytimen. Sen sisältämät analyysiyksiköt ilmiantavat ne toiminnot ja prosessit, mitä työnhaku pitää käytännössä sisällään. Ne kokoavat yhdessä tarinan, joka kertoo maailmasta, jossa työnhaku on kovaa kilpailua kaikkine odotuksineen ja sääntöineen. Se on tarina joka jatkuu työnhaun kierteessä ilman lupautta onnellisesta lopusta.. Loppujen lopuksi kuka tahansa voi saada työpaikan, kunhan on vain oikeanlainen hyvä tyyppi.

4.3 Tarina työnhaun arjesta

Työnhaun kertomukselle merkittävä puheenaihe on arki, minkä takia se rakentuukin omaksi narratiivikseen. Arjesta kertova tarina sisältää useita erilaisia elementtejä, jotka kuvaavat hyvin sitä ulottuvuutta, joka on työnhaun toiminnan ulkopuolella. Työnhaku ei ole elämäntilanteena ainoastaan haastattelussa käymistä tai työhakemusten lähettämistä, vaan myös normaalia elämää, joka jatkuu työttömyydestä huolimatta.

Arjen pääluokka muodostui luonnollisesti erilaisten arkea kuvaavien analyysiyksikköjen ympärille. Aineistossa nousi esiin työnhaun elämäntilanteelle tyypillisiä kysymyksiä toimeentulosta ja jaksamisesta sekä ajanhallinnasta. Nämä erilaiset tekijät muodostivat lopulta kolme erilaista

tapahtumaluokkaa: aikakäsitykset, talous ja hyvinvointi. Näistä tapahtumaluokista rakentuu työnhaun arjesta kertova tarina.

Aikaan viittaavia analyysiyksiköitä esiintyi aineistoissa runsaasti. Ne kuvailivat arkea ja ajankulumista monin eri tavoin, ja niitä pidettiin valtavirran ajantajusta poikkeavina. Yleisesti arkitarinassa aikaa on liikaa, ja sen kulumisen eteen keksitään erilaisia askareita.

Nykyaikainen kodinhoitokaan ei kuluta juurikaan ihmisen aikaa, pyykit peseytyvät koneessa ja lämpöpatterit pitävät talon lämpimänä. Joten useimmiten istahdan sohvalle kirjan kanssa ja pakenen omaa elämääni jonkun kirjoittamaan todellisuuteen. Ei se minua haittaa, pidän itseäni onnekkana tässä mielessä: saan lukea niin paljon kirjoja kuin vain jaksan ja haluan.

Aineistosta nousee esille ajan merkityksen korostaminen suhteessa työssäkäyviin ja työttömyyteen. Aika näyttäytyy asiana, jota työttömän tulee osata hallita eri tavoin kuin aiemmin. Normaalissa työelämässä työ on arjen aikatauluja määrittelevä tekijä, mutta työnhaussa näin ei enää ole. Kun työ ei enää rytmitä arkea, tilalle nousee yksilön oma aktiivisuus arjen aikataulujen muokkaajana.

Toinen suuri ongelma on aika, jota on käytettävissä liikaa. Olen ihminen joka on tottunut täyttämään kalenterinsa ja nyt minulla onkin koko kalenteri jatkuvasti tyhjänä.

Aineistossa ajan käsite näyttäytyy moniulotteisena arkea kuvaavana tekijänä. Sitä on liikaa, se kuuluu liian hitaasti tai liian nopeasti. Aika näyttäytyy monesti asiana, jonka haluisi kuluvan nopeammin, mutta samalla sen kulumisen ahdistaa. Työnhaku on ajallisesti kuin välitila, jossa odotetaan uuden työn saamista, ilman että tiedetään milloin se tapahtuu. Loppujen lopuksi ajasta ei saa enää otetta tai sen kulumista ei enää huomaa.

On työttömyyspäivää X, en viitsi niitä laskea, mitä hyötyä siitä olisi.

Ei tässä ole järkeä. Olen liian nuori vain "olemaan kotona" ja elämä menee hukkaan. Ajatus pyörii päässäni, että minun pitäisi ryhtyä tekemään sitä "jotain muuta" elämässäni. Mitä se sitten voi olla? Nyt elämä seisoo paikoillaan (monta vuotta jo).

Elämä, mitä muuta voi sanoa? Herättää se kaikenlaisia ajatuksia, omasta tilanteesta riippuen. Nyt se tuntuu valjuvan sormien lävitse ja katson sivusta, jopa avuttomana. miten siitä saisi otteen ja ohjaisi sen mukaville urille, kauniisiin maisemiin ja mielenkiintoisiin minuutteihin tai edes tunteihin.

Yllä olevissa aineistonäytteissä ajankäsitys vaihtelee koko elämästä aina yksittäisiin minuutteihin ja tunteihin. Aineiston mukaan aikaa käsitellään sekä hyvin pienissä yksiköissä että suurissa vaikeasti hahmotettavissa muodoissa. Aikaan liitetään usein hyödyn käsite. Aikaa pitäisi kuluttaa nimenomaan hyödylliseen tekemiseen, mikä oletettavasti tarkoittaa työtä. Työn sijaan aika valuu

hukkaan, mutta rutiinit helpottavat strukturoimaan arkea. Arkinarratiivissa aika on hyvin tärkeässä osassa, ja sillä on suuri rooli koko työnhaun kertomuksessa.

Työajoilta tuttua päivärytmiä kannattaa ylläpitää, vaikka siinä pysyminen vaatii ihmiseltä enemmän kun ei ole ulkoista pakkoa. Nouse aamulla ylös, käy lenkillä ja vaikkapa kirjastossa lukemassa lehdet. Pidä yllä arkirutiineja, mutta etsi samalla uusia kokemuksia –nyt on aikaa laajentaa kokemuspiiriä.

Arkinarratiiviin kuuluu myös selviytyminen. Aineiston pohjalta voidaan sanoa arjen olevan yhtä kokoaikaista selviytymistä omine tapahtumasarjoineen, jotka konkretisoituvat talouteen. Tämän takia toinen tapahtumaluokka on nimetty taloudeksi. Taloutta käsittelevät analyysiyksiköt sisältävät muun muassa raha-asioden murehtimisen sekä erilaiset luonnehdinnat työttömyyskorvauksista ja tulonmuodostuksesta.

Oikein paha tekee katsoa alennusmyynneissä joittenkin (mitä ilmeisimmin turhan) tavarahan hamstraamista. Mitäs menen kaappoihin katselemaan, mutta itsellä alkaa olla se tilanne, että monen vuoden päivärahoilla kituuttamisen jälkeen kun en ole mitään ostanut, niin tavarani alkavat hajota käsiin ja minun on pakko uusia jotain.

Työtön ei voi myöskään odottaa palkkapäivää, lomiam tai eläkkeelle pääsemistä, koska hän ei saa palkkaa, hänellä ei ole lomiam eikä hän tule myöskään saamaan eläkettä (ainakaan sellaista summaa, että sillä pärjäisi).

Kuten aineisto-otoksista voidaan päätellä, talous on mukana arjessa monin eri tavoin. Se konkretisoituu kauppojen hyllyllä, kun vanhan hyödykkeen tilalle pitäisi ostaa uusi. Ostovoiman pieneneminen onkin suuri sen hetkisen elämän haaste, joka nousee esiin aineistosta. Palkattomuus nykyhetkessä mietityttää myös tulevaisuudessa selviytymistä, kun eläkevaroja ei kerry samalla tavalla kuin palkansaajilla.

Talousvaikeudet vaikuttavat myös läheisiin ihmissuhteisiin ja luo riippuvuussuhteita: *Olen tällä hetkellä vahvasti riippuvainen puolisoistani ja hänen tuloistaan.* Tulonmuodostus nähdään vaikuttavan sekä nykyhetkeen että tulevaisuuteen. Nämä kaikki ulottuvuudet tekevät taloudesta hyvin merkittävän arkea kuvaavan ja konstruoivan tekijän, joka näkyy vahvasti työnhaun arjessa. Talous on tekijä, joka heijastuu niin ajan käyttöön ja hyvinvoinnin ylläpitämiseen. Tämä tekee taloudesta arkitarinan vahvimman teeman. Toimeentulosta puhutaan tunteikkaasti ja siihen liitetään niin epätoivon kuin stressin tunteita. Sen vaikutukset näkyvät arjen toiminnoissa enemmän kuin mikään muu. *Työmarkkinatuki ei ole ansiotuloa, sen hakeminen joka kuukausi on äärimmäisen vastenmielistä eikä se riitä mihinkään.*

Analyysiyksiköiden mukaan vähätuloisuus oli yksi talous –tapahtumaluokan näkyvimmistä puheenaiheista. Vähätuloisuus näyttäytyi asiana, joka vaikuttaa arkeen pihistelynä ja kitsasteluna.

Talouden koettiin olevan tiukalla, eikä omia hankintoja pystytty tekemään. Silti puhe selviämisestä oli tärkeä aineistossa esiintyvä puhetapa, samoin kuin toimeentulon riittämisen kritisoiminen.

Aineistosta nousi selviytymisen rinnalle hyvinvointia korostavat analyysiyksiköt. Hyvinvointiin kiinnitetään aineistossa paljon huomioita, ja sen ylläpitoon keskityttiin erilaisin tavoin. Se erotettiin tarkoituksella talouden tapahtumaluokasta, koska analyysiyksiköissä toistui ajatus hyvinvoinnin ylläpitämisestä ilman suuria taloudellisia panostuksia. Hyvinvoinnista huolta pitäminen ei siis näytä olevan toimeentulosta kiinni.

Lähden Lappiin vähäksi aikaa enkä aio raahata läppäriä mukana. Säitten salliessa käyn ”juoksemassa” tunturien rinteitä ylös ja alas, siinä puuhassa typerä työttömyys unohtuu hetkeksi ja päänuppi tuulettuu.

Pidin kolmen viikon loman työhausta jolloin en seikkaillut avointen työpaikkojen sivustoilla. Ensimmäisellä viikolla tuntui jottei työhausta voi vaan jättäytyä ns. lomalle, mutta näin kolmen viikon jälkeen voin jo sanoa että työhausta uupumuskin on vältettävissä lomalla ja että se kannattaa.

Hyvinvoinnin ylläpitäminen konkretisoituu harrastusten ja lomailun kautta. Koska työnhakua pidetään työnhakijan työnä, on siitä loman pitäminen tärkeää. Lomailu helpottaa työnhakuun liittyvää stressiä ja antaa tauon joskus intensiivisestäkkin työhausta. Hyvinvointi – tapahtumaluokkaan sisältyy analyysiyksiköitä terveydestä, ihmissuhteista ja vapaa-ajan toimista, jotka eivät liity työnhakuun. Hyvinvointi mielletään hyvin kokonaisvaltaisena asiana, josta halutaan pitää huolta. Se on myös asia, josta ollaan huolissaan.

Aiemmin olen onnekseni pysynyt terveenä, mutta nyt olen saanut pieniä vaivoja jo osakseni. Osaltaan tämä vaikuttaa kaikkeen niin mielentilaan kuin taloudelliseen tilaan.

Koska lähipiirissäni ei edelleenkään ole yhtään työtöntä henkilöä (hyvä asia heidän kannaltaan!), täytyy minun hakea vertaistukea muualta. Olen jonkin verran vertaistukea ”livenäkin” saanut tutustuttuani typo-koulutuksessa erääseen ihmiseen, jonka kanssa kirjoittelen joskus sähköpostia ja tapaan myös harvakseltaan, koska hän ei ole samalla paikkakunnalla.

Hyvinvointi on arkinarratiivin mielenkiintoinen teema, jossa kohtaa psyykinen, fyysinen ja sosiaalinen ulottuvuus. Hyvinvointia rakennetaan tarinassa sekä ihmissuhteiden että fyysisen kunnon varaan. Työnhaun kannalta henkinen jaksaminen on olennaisessa osassa ja sitä pyritään pitämään huolta liikunnalla, lepäämällä ja ihmissuhteilla. Tunnetarinan psyykinen kuormitus näkyy arkinarratiivissa juuri hyvinvoinnin kohdalla. Tunteiden syklisyys, toivon ja pettymysten käsitteleminen tulee välillisesti esiin hyvinvointi –tapahtumaluokassa. Ilman sosiaalisia kontakteja ei tunteitakaan pystyisi purkamaan, mikä johtaisi hyvinvoinnin heikkenemiseen.

Yhteenveto

Kaiken kaikkiaan arkinarratiivi kertoo tarinaa arjesta, jossa taloudelliset huolet painavat, aika pysähtyy ja hyvinvoinnista pyritään pitämään huolta. Työnhaun arjessa aika ei ole samanlainen määre kuin työssäkävillä, koska se kuluu hallitsemattomammin ilman työn viitoittamaa aikataulua. Taloudelliset huolet värittävät työnhaun arkea, eikä työnhakuun voi panostaa rahallisesti niin paljon kuin halua ja tarvetta olisi. Tulonmuodostus on arkea piinaavaa riippa, joka heijastuu myös hyvinvointiin. Hyvinvointi näyttäytyy arjessa tärkeältä ja siihen pyritään panostamaan erilaisin tavoin, taloudellisista realiteeteista huolimatta.

Arkitarinan keskeisimpiä teemoja ovat aika, talous ja hyvinvointi. Taloudelliset ongelmat ovat arkitarinassa keskeisessä roolissa ja ne ovat yhteydessä myös ajanhallintaan ja hyvinvointiin. Ilman rahallisia resursseja hyvinvoinnista huolehtiminen voi olla vaikeampaa, kun liikunnalliset harrastukset maksavat ja terveellinen ruoka on todistetusti kallista. Aika ei kulu kirjasto-kauppa-akselilla, eikä elämään kuulu mitkään maksulliset palvelut tai tekeminen. Arkitarinassa ei puhuta arjen luksuksesta tai pienestä hemmottelusta, tärkeää on jokapäiväisistä hankinnoista selviäminen.

Työnhaun kertomuksessa arkinarratiivi näyttäytyy yksilön tasolta merkittävänä narratiivina, koska se kertoo tarinaa työnhaun rinnalla kulkevasta normaalista elämästä. Arkinarratiivi tekee näkyväksi työnhaun ulkopuolella olevan elämän ja ne osaset joita siihen kuuluu. Arjesta pyritään tekemään mahdollisimman mielekäs erilaisilla aikatauluilla, rutiineilla ja harrastuksilla. Taloudellisten huolien kanssa pyritään selviytymään, vaikka tulevaisuuden toimeentulo pysyy koko ajan mielessä. Silti arki näyttäytyy pitkälti haasteiden täyttämältä jossa ajantaju hämärtyy ja jopa katoaa.

4.4 Tarina yhteiskunnasta

Aineiston muodostamassa työnhaun kertomuksessa on vahva yhteiskunnallinen ulottuvuus. Työnhausta puhuttaessa puhutaan myös laajemmin yhteiskunnallisista kysymyksistä ja tekijöistä, minkä takia tarina työnhaun takana vallitsevasta yhteiskunnasta muodostui loppujen lopuksi yhdeksi narratiiviksi.

Aineistosta nousi esiin hyvin monipuolisia ja sisältörikkaita työnhakuun ja yhteiskunnan eri osiin viittaavia analyysiyksiköitä, joiden luokittelu oli lähtökohtaisesti haastavaa. Nämä analyysiyksiköt muodostivat alun perin hyvin hajanaisia tapahtumaluokkia, joiden yhteistä nimittäjää lähdettiin etsimään. Analyysiyksiköt viittasivat vuorollaan muun muassa työ- ja elinkeinotoimistoon, opintoihin ja työelämään. Esimerkiksi koulutuksesta puhuttiin paljon työllistymisen ja työnhaun näkökulmista ja koulutusvalintoja heijastettiin sekä omaan työnhakuun että yleisesti yhteiskunnan koulutustarpeisiin. Samalla puhuttiin myös työn merkityksestä ja siitä, minkä takia töitä ylipäättensä

haettiin. Sekalaiset, mutta mielenkiintoiset analyysiyksiköt pyrittiin sijoittamaan eri tapahtumaluokkiin, jotta kokonaiskuva hahmottuisi paremmin. Tapahtumaluokkia muodostui alun perin seitsemän, mutta karkean niputtamisen ja yhdistelemisen lopputuloksena ne saatiin tiivistettyä kolmeen luokkaan. Nämä luokat ovat: koulutus, työelämä ja valtarakenteet.

Nämä kolme luokkaa kuvaavat hyvin analyysiyksiköitä, vaikka niiden pienemmät nyanssit eivät pääse niissä yhtä hyvin esiin kuin tarkemmassa luokittelussa. Silti tyypistetty luokittelu tuo selkeästi ja kokonaisvaltaisesti näkyviin tarinan kannalta tärkeimmät dimensiot.

Yksi aineistosta vahvasti esiin noussut yhteiskunnallinen teema ja puheenaihe oli koulutus. Koulutuksen merkitys työnhaussa nähtiin suurena, minkä takia siitä puhuttiin monin eri tavoin. Analyysiyksiköt jakautuivat aluksi koulutusvalintojen, koulutussysteemin ja elinikäisen oppimisen kesken, mutta lopullisesti nämä kolme luokkaa yhdistyi yhdeksi koulutus –tapahtumaluokaksi. Se sisälsi hyvin paljon viittauksia muun muassa petettyyn koulutususkoon ja ylikouluttautumisen dilemmaan, joka nousi analyysiyksiköissä erittäin vahvasti esille.

No juu, siis minä vaihdoin alaa eka kerran jo 90-luvun laman takia, ensimmäinen opiskelupaikka lukion jälkeen osoittautui virhevalinnaksi, sitten menin yliopistoon opiskelemaan jotain ”järkevää” ja työllistyin joiksikin vuosiksi. Nykyään minulla on opintoviikkoja tai –pisteitä ja opintotodistuksia vaikka muille jakaa, mutta ei työpaikkaa. Viimeisin suorittamani pätevyys ei työllistänyt mihinkään ja oikeastaan kaduttaa sen suorittaminen, stressasin sillä turhaan itseäni.

Koulutusvalinnat vaikuttavat luonnollisesti työllistymiseen, ja yllä oleva aineisto-otos viittaa opintovalintoihin juuri työllistävyyden näkökulmasta. Yliopistossa järkevän aineen opiskelu aukaisi työelämän ovet joksikin aikaa, mutta ei silti kiinnittänyt työelämään tarpeeksi lujasti. Lisäkouluttautuminen ja uuden pätevyuden hankkiminen ovat merkkejä aktiivisesta kouluttautumisesta ja sen luomasta koulutususkosta. Koulutususko, mikä tässä kuvastaa uskoa koulutuksen luomiin parempiin työllistymismahdollisuuksiin, ei siis konkretisoidu odotusten mukaisesti. Kun koulutuksen luomat odotukset työpaikasta ja työnhaun helppoudesta eivät toteudukaan, tulee sen sijalle pettymys ja turhautuminen koko koulutussysteemiin. Tämä on havaittavissa aineistosta monin eri tavoin, esimerkiksi koulutuspolkuja kyseenalaistamalla.

Samalla aineisto-otos ilmentää yhteiskunnallisten olojen vaikutusta koulutusvalintoihin. Puhe 1990-luvun lamasta nostaa esiin taloudellisten suhdannevaihteluiden merkityksen. Laskusuhdanteen aikana järkevien koulutusvalintojen tekeminen nähdään tärkeänä ja työllistymistä edesauttavana tekijänä, näin ainakin aineisto-otoksen mukaan. Joka tapauksessa, koulutusvalintojen nähdään

vaikuttavan työllistymiseen ja sen voidaan olettaa vaikuttavan myös työnhaussa menestymiseen. Varsinkin, jos koulutus on hankittu alalta, jossa on ollut työvoimapula.

Järkevien koulutuksien sijaan poliitikot pistävät rahaa ihan kankkulan kaivoon, kuten nk. työvoimapolitiittisiin koulutuksiin. Nämä tunnetaan osallistujien kesken paremminkin ”aikuisten päiväkerhoina”. Voin myös itse kahteen työvoimakoulutukseen osallistuneena allekirjoittaa nimityksen.

Koulutus –tapahtumaluokan sisällä työnhakuun liitettiin usein myös julkisen instituution järjestämät työvoimapolitiittiset toimenpiteet. Nämä toimenpiteet vaihtelevat tilanteiden mukaan, mutta niiden funktio on monesti lisätä yksilön työllistettävyyttä (Arnkil & Karjalainen & Saikku & Spangar & Pitkänen 2004, 141-147). Aineistonäytteen mukaan toimenpiteet ovat lähinnä aikuisten socialisaation ja valvonnan mekanismeja, jotka eivät ole vaikuttavuudeltaan parhaat mahdolliset. Viittaus järkeviin koulutuksiin on rinnastettu työvoimapolitiittisten toimenpiteiden kanssa, mikä voidaan tulkita niin, etteivät toimenpiteet lukeudu tähän järkevän koulutuksen kategoriaan. Lisäksi aineistonäytteessä on sisäänrakennettu koulutususkko ja elinikäinen oppiminen, joka tulee näkyväksi poliitikkojen tekeminä resurssien allokoina työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin. Ajatus tietojen ja taitojen päivittämisestä erilaisin työvoimapolitiittisin toimenpitein voidaan nähdä olevan myös osa elinikäistä oppimista.

Yhteiskuntanarratiivin näkökulmasta koulutus –tapahtumaluokka luo tarinaan syvän koulutususkon. Tämä koulutususkko on läsnä yhteiskuntaa käsittelevässä puheessa ja se ilmentyy myös viittauksilla elinikäiseen oppimiseen, joka tulee hyvin esiin tämän luvun ensimmäisessä aineisto-otoksessa. Lisäkoulutautuminen on yksi elinikäiseen oppimiseen sisällytetty teesi, mikä näyttäytyy myös työvoimapolitiittisissa toimenpiteissä. Ajatus siitä, että kyseisten toimenpiteiden sisältö helpottaisi työllistymään, on vahva. Ainainen oppiminen ja itsensä kehittäminen nähdään hyvänä keinona parantaa työnhakua ja työllistymismahdollisuuksia. Se tekee myös ihmisestä aktiivisen ja yhteiskuntakelpoisen.

Työelämä –tapahtumaluokka koostuu kahdesta puheenaiheesta: työelämän tulevaisuudesta ja työn tarkoituksesta. Alun perin nämä puheenaiheet muodostivat omat tapahtumaluokkansa, mutta niiden yhdistäminen kävi luonnollisesti, koska niitä käsittelevät analyysiyksiköt olivat teemallisesti lähellä toisiaan. Näin rakentui yksi työelämä –tapahtumaluokka. Työelämän tulevaisuuspuhetta sävyttää epävarmuus sekä kriittisyys. Epävarmuus nostetaan esiin työtehtävien, työnhaun ja toimeentulon jatkumisen näkökulmista.

Onko tulevaisuus siis täynnä työtehtävien projektiluontoisuutta? Jatkuu uuden projektin hakemista, jatkuvaa työnhakua? Stressiä seuraavasta työpaikasta,

seuraavasta palkasta? Työnhakuun uupumista? Vai näkisikö tulevaisuuden sellaisena, jossa seuraava projekti on mahdollisuus ja tarjoaa uudenlaiset haasteensa?

Aineistonäytteen kuvaava kysymyspatteri kiteyttää hyvin huolen ja epävarmuuden mitä työsuhteisiin liittyy. Tulevaisuus näyttäytyy ristiriitaiselta olemalla täynnä uusia mahdollisuuksia ja sudenkuoppia joihin astua. Näytteessä korostuu tulevaisuuden työnetsinnän henkinen kuormittavuus. Yksilön pitäisi yhtä aikaa sekä tehdä työtä että pitää jatkuvasti silmällä seuraavia työmahdollisuuksia ja projekteja. Ilman koko aikaista työnetsintää saattaa toimeentulokin olla vaarassa. Jatkuva työnhaku vaikuttaa taas hyvinvointiin, joka romuttuu paineiden ja uupumuksen seurauksena. Ennen pitkään tulokset saattavat olla yksilön kannalta kohtalokkaita. Toisaalta, viittaus mahdollisuuksiin ja haasteisiin antaa taas kuvan jännittävästä ja kiehtovasta työelämästä, jossa yksilö voi kehittää itseään ja omaa työminäänsä. Kyse näyttää siis olevan asenteesta, ja siitä kuinka yksilö sopeutuu ja mukautuu jatkuviin muutoksiin. Pirstaleisuus näyttää kuvaavan tulevaisuuden työelämää paremmin kuin hyvin.

Ystäväpiirissä moni on pyrkinyt hartiavoimin jopa alanvaihtoon saadakseen toteuttaa työssään itseään. Eikä mitään vastakaikua mistään. Ei onnistu, ketään ei kiinnosta osaamisemme. Ja me jatkamme etsintää, valitamme kun työmme on tylsää, ahdistavaa, kiireistä ja stressaavaa, ja joudumme tekemään töitä joihin olemme sattuma tai jonkun muun kautta ajautuneet, ja joita inhoamme.

Työelämän –tapahtumaluokassa kritiikki on olennainen osa analyysiyksiköitä, ja se kohdistuu työ- ja yrityskulttuuriin. Aineistonäytteen mukaan nykyajan työtehtävät ovat epämiellyttäviä, huonosti johdettuja ja organisoituja. Tämän kaltainen puhe antaa hyvin synkän kuvan yritys- ja työ- ja kulttuurista. Työnantajien kiinnostus työntekijöitä kohtaan näyttää olevan minimissään, mikä tulee esiin myös muista analyysiyksiköistä. Puhe työntekijöiden kylmästä kohtelusta ja todellisuudesta vieraantuneista odotuksista nousee aika ajoin esiin. Nämä seikat huomioon ottaen tärkeäksi puheenaiheeksi muotoutuu uuden työn tai jopa kutsumustyön etsintä.

Uuden työn kriteeriksi nousee sen mielekkyys ja tunne tarkoituksenmukaisuudesta. Ihannetyöpaikan ajatellaan sopivan juuri työnhakijalle kaikkine työtehtävineen, työkavereineen ja ympäristöineen. Alan vaihto tai uudelleen kouluttautuminen ovat askelia uusiin ja parempiin työtehtäviin. Työn sisältö näyttäytyy analyysiyksiköiden mukaan entistä tärkeämmältä seikalta uutta työtä etsiessä. Tämä tulee esiin myös työnhaun toiminnoissa, jossa työhakemuksia pyrittiin kohdentamaan juuri niihin työpaikkoihin, jotka miellettiin itselleen sopiviksi. Vanha työ näyttäytyy epämiellyttävältä, ja siihen ollaan enemmän tai vähemmän ajautettu kuin aktiivisesti hakeuduttu. Aineistossa työlle luodaan muitakin tarkoituseriä kuin pelkästään toimeentulon turvaaminen, minkä voidaan nähdä haastavan traditionaalisen palkansaajayhteiskunnan. Työn pitää sopia

työnhakijan profiiliin, eikä mitä tahansa työtä olla valmiita tekemään. Silti osa analyysiyksiköitä peräänkuuluttaa työn arvoa nimenomaan elannon ansaitsemisen näkökulmasta. Rahalliset resurssit luovat turvaa, mutta myös kiinnittävät yksilön täysivaltaiseksi yhteiskunnan jäseneksi.

Yhteiskunnasta kertovan narratiivin sisälle piirtyy kuva epävakaasta työelämästä ja työnhaun kuormittavuudesta. Sen vastavedoksi voidaan nähdä työn merkityksen nousu ja puhe työn tarkoituksenmukaisuudesta sekä mielekkyydestä. Jos työelämä näyttäytyy vaikeasti hahmoteltavalta ja vaikeasti hallittavalta, kohdistetaan siihen myös odotuksia ja toiveita. Epävakaata tulevaisuus ei näyttäydy houkuttelevalta, mutta eipä aineistossa puhuttu kaipuuta vanhoihin hyviin aikoihin. Työelämän muutosta ei kyseenalaisteta, vaikkakin sen suunta mietityttää.

Yhteiskunnasta kertovan tarinan kolmas esiin nouseva ulottuvuus on valtarakenteet. Yhteiskunnan valtarakenteista koostuva tapahtumaluokka muodostui monenkirjavasta puheesta verkostoista, viranomaisista ja kolmansista osapuolista. Puheenaiheet ovat merkittävää tutkimusasetelman kannalta, koska se linkitettiin vahvasti työnhakuun.

Vallasta puhuttiin monin eri tavoin työnhaun näkökulmasta. Yhdeksi merkittäväksi teemaksi aineistosta nousivat työnhaun verkostot ja verkostoituminen. Työnhaun kannalta erilaisia verkostoja pidettiin analyysiyksiköissä hyvinkin tärkeinä ja verkostoitumisen suhtauduttiin varauksellisesti. Verkostoituminen näyttäytyy melko samanlaiselta kuin työnhakukanavien etsiminen, mutta koska sitä sivuaviin analyysiyksiköihin on sisällytetty ajatus tiedon hallinnasta, on sitä koskevat analyysiyksiköt kerätty erilleen työnhaun toiminnan tapahtumaluokasta. Työnhakukanavien etsiminen mielletään konkreettisemmaksi työpaikkojen ilmoitusten etsimiseksi kuin löyhempi ajatus verkostoitumisesta. Tiedon hallinta on yksi vallan muoto, minkä takia se yhdistyy tässä analyysissä valta -tapahtumaluokkaan. Silti niillä on sama päämäärä, työpaikan löytäminen.

Olen yrittänyt olla luova ja päästä sisäpiirien kautta sisälle työpaikkoihin. Katsotaan nyt kuitenkin tuottaako ne tulosta, tapaamiset ihmisten kanssa on ollut mukavia ja kannustavia. Olen tarjonnut lounaita päästessäni keskusteluyhteyksiin päättäjien kanssa jotka entuudestaan tunnen.

Valtapuheen kannalta verkostot näyttäytyvät ennemminkin mahdollisuuksien luojilta kuin suoranaisilta työllistymispoluilta. Jaottelu sisäpiiriläisiin ja ulkopuolisiin korostaa osapuolien valtasuhteita. Yllä olevasta aineisto-otoksesta ilmenee kirjoittajan hyvin aktiivinen pyrkimys verkostojen luomiseen ja käyttöön, mikä ei ole tyypillistä koko aineisto huomioon ottaen. Aineistosta nousee esiin sitä vastoin puhe siitä, kuinka verkostojen käyttäminen on nykyajan työnhaussa tärkeää, mutta suoranainen toimintapuhe jää laihaksi. Verkostojen arvo nostetaan esiin, mutta käytännön toimet sellaisen rakentamiseksi tai käyttämiseksi koetaan vieraiksi.

Keskusteluyhteydet päättäjien kanssa viittaa tietoon ja toimintavaltaan, mistä verkostoissa on nimen omaan kyse.

Verkostoituminen saa pyrkyrimäisiä piirteitä niin aineisto-otoksessa kuin muissakin analyysiyksiköissä. Ystävien, tuttujen ja sukulaisten merkitystä pohditaan juuri verkostojen näkökulmasta. Vaikka ystävät ovat hyvinvoinnin kannalta ensiarvoisia, ja ne nostetaan arkinarratiivissa esiin, mietitään niitä myös verkostoitumisen näkökulmasta. Huomion arvoista yllä olevassa aineisto-otoksessa on se, että lounastettaessa kontakti on luotu jo ennen tapaamista, mikä rakentaa lounastilanteesta lähinnä kontaktin syventämisen ja oman agendan vahvistamisen.

Usko verkostoissa piilevään valtaan on vahva valtarakenne –tapahtumaluokassa. Verkostojen merkitystä korostetaan melkein kritiikittömästi työnhaussa. Verkostoista puhutaan silti hyvin kateellisella tavalla, kun valtahierarkian oletettua yläpäättä nimitetään muun muassa kermaperseiksi. Yhteiskunnanarratiivia silmällä pitäen puhe verkostoissa piilevästä vallasta rakentaa tarinaan hyvinkin kylmän henkilökohtaisten suhteiden laskelmoimisen ulottuvuuden. Silti verkostojen hyödyntäminen jää ohueksi sivujuoneksi yhteiskuntaa käsittelevässä tarinassa.

Valtarakenteet –tapahtumaluokka sisältää myös muunlaisia analyysiyksiköitä. Yksi valtarakenteita ilmentävä piirre oli puhe viranomaisista. Työvoimaviranomaiset ovat luonnollinen osa työnhakua ja ne edustavat työnhakijoille institutionaalista valtaa. Valtasuhde työnhakijan ja viranomaisen kesken on mitä ilmeisin ja se nousee aineistosta esiin hyvin monin eri tavoin.

Onko työttömällä oikeutta mihinkään yksityisyyteen? Kysymys heräsi tämän viikkoisella te-toimistokäynnillä, koska jouduin allekirjoittamaan tietojenluovutuslomakkeen. Sanottiin ettei muuten voi saada kaupungin palkkatukityöpaikkaa. Kiristystä. Pakkohan minun oli tässä tilanteessa lappu täyttää, koska haluan töitä. Eli se siitä ”vapaaehtoisuudesta”.

Aineisto-otos tietojenluovutuksesta voidaan katsoa olevan jopa klassinen esimerkki siitä, minkälainen valtasuhde viranomaisella ja työnhakijalla on. Viranomaisen vipuvoima työnhakijan mahdolliseen työllistymiseen näyttäytyy suurena, varsinkin tilanteessa, jossa viranomaisella on vahva rooli työllistymisen edistämässä.

Viranomaisen ja vallan yhteen kietoutuminen tulee esiin selvästi analyysiyksiköitä tarkasteltaessa. Monet viranomaisten valtaa käsittelevät analyysiyksiköt puhuvat tiedon pimittämisestä esimerkiksi työvoimapoliittisten toimenpiteiden valintakriteerien osalta. Myös epäselvät käytännöt tukien myöntämisen suhteen saavat aikaan valta-asetelman, jossa työnhakija on viranomaisen

laintulkinnan armoilla. Tämä nousee esiin erityisesti työmarkkinatuella opiskelussa, joka näyttäytyy aineiston mukaan melko hankalalta hahmotettavalta ainakin työnhakijan näkökulmasta.

Institutionaalinen valta on tyypillinen viranomaisen työkalu, joten sitä korostavaa puhetta ei voida pitää yllättävänä. Viranomaisten valta näyttäytyy hyvin voimakkaana, varsinkin kun heidän toimintaa kuvaillaan sanoilla kiristys, kyykyttäminen ja uhkailu. Aineistonäytteessä puhutaan yksityisyyden menettämisestä, mikä kuvastaa hyvin pitkälle ulottuvaa viranomaisen valtaa. Viranomaisen valta läpäisee analyysiyksiköiden mukaan monia eri tasoja, joista henkilökohtainen elämä on vain yksi esimerkki. Valta koskettaa myös toimeentulon muodostumista ja siihen sidoksissa olevaa tekemistä, kuten vapaaehtoistyötä tai opiskelua. Viranomaiset määrittelevät mitä tarkoittaa ”olla työmarkkinoiden käytettävissä” mikä on yksi kriteeri työttömyysetuuden saamiseksi. Loppujen lopuksi viranomaisen valta läpäisee hyvin monet arkea koskettavat tasot, minkä takia työnhakija näyttäytyy roolissaan voimattomalta ja vallattomalta.

Viranomaisen ja verkostoissa piilevä valta ovat luonteiltaan hyvin erilaisia. Viranomaisen valta on ylhäältä annettu ja se perustuu lainsäädäntöön, kun taas verkostojen valta perustuu yksilöihin ja heidän statuksiinsa. Nämä kaksi vallan eri muotoa nousivat aineistosta vahvasti esiin, mikä loi pohjan valtarakenne tapahtumaluokalle. Luokan sisälle jäi vielä kolmas vallan saareke, jota voidaan nimittää kolmansien osapuolien vallaksi. Tämä viittaa kaupallisten rekrytointifirmojen valtaan, joka näyttäytyy kasvavan työhaussa voimakkaasti. Analyysiyksiköiden mukaan tämä ”konsulttivalta” on varsin epäilyttävää, varsinkin kun työhausta ja työpaikan saamisesta on tehty voittoa tavoittelevaa liiketoimintaa. Aineistossa kyseenalaistettiin tämä kolmas osapuoli, joka oli sijoittunut työnhakijan ja työnantajan väliin. Rekrytointifirmojen valta jää epäselväksi.

Hakuajan loputtua ei kuulunut mitään, joten laitoin kyselyn miten prosessi etenee. Kaikki nämä kyselyt siis sinne konsulttifirmaan. Ja vastaus oli, että joudumme luultavasti pidentämään hakuaikaa ja ilmoittelen. No mitään ei kuulunut.

Erilaiset rekrytointifirmat ja koulutuksien järjestäjät näyttäytyvät aineistossa epämääräisiltä. Kolmannet osapuolet toimivat aineiston mukaan epäluotettavasti. Tämä saattaa vaikuttaa heidän työnhakijoilta saamaan vähäiseen arvostukseen.

Valta näyttää melkein pä anastetulta työnhakijan silmissä. Ainut asia, mihin työnhakija vaikuttaa itse on se, mihin työpaikkaan hän päättää hakea ja mihin ei. Toisaalta, tämäkään ei ole täysin yksiselitteistä, koska ilmaiset ”pakkoinfoissa” käymisestä ovat silmiin pistäviä. Verkostojen valta ei näyttäydy yhtä konkreettisella tavalla kuin viranomaisvalta, mutta silti sitä korostetaan työhaun

näkökulmasta. Konsulttivalta jää jonnekin välimaastoon virallisen ja epävirallisen vallan väliin, mikä näyttäytyy työnhaussa vähintäänkin epäilyttävältä.

Yhteenveto

Narratiivina yhteiskuntatarina on moniulotteinen ja vivahteikas kokonaisuus työnhakuun liittyviä yhteiskunnan eri osa-alueita. Koulutus, työelämä ja valtarakenteet ovat jo itsestään suuria kokonaisuuksia, jotka näyttelevät kaikki omaa suurta osaansa yhteiskunnasta kertovassa tarinassa.

Koulutuksen merkitys työnhaussa on kiistaton. Se tulee hyvin esiin muun muassa koulutususkona, joka koskettaa tarinassa sekä työnhakijaa ja julkista valtaa. Julkinen valta haluaisin lisätä koulutusta, kun taas työnhakijoiden usko koulutuksen vaikuttavuuteen on murentunut. Tämä kertoo tarinaa paradoksaalisesta koulutususkosta, joka on yhteiskunnassa syvästi kiinni, mutta joka on pikku hiljaa murenemassa pois. Kun koulutus ei konkretisoidukaan työpaikaksi, on aika kyseenalaistaa koko koulutussysteemi ja voimassa olevat uskomukset koulutuksen kannattavuudesta.

Kyseenalaistaminen jatkuu myös tarinan työelämää kuvaavassa osassa, jossa työelämän tulevaisuus näyttäytyy vaikeasti hahmoteltavalta ja epävarmalta omien toiveiden jahtaamiselta. Työelämässä kiinni pysyminen on tarinan kannalta oleellinen seikka, jonka eteen joutuu tekemään hartiavoimin töitä. Jatkuva pätkätyöllistyminen ja työnhaun uusiminen luovat työelämästä henkisesti raskaan, eikä siten tulevaisuus näytä helpolta vaikka työnhaku joskus työllistymiseen päättyisikin. Työelämän pirstaleisuudesta huolimatta, tai sen takia, työn merkitys yksilön elämässä ja identiteetin rakentamisessa on huomattavan tärkeässä roolissa. Työn tulee olla mielekästä jopa niin, että siitä tulee itsensä ilmaisun jatke, vahva osa identiteettiä. Tämä seikka tulee esiin myös työnhaun toiminnoissa, joissa työhakemusten tarkka kohdentaminen ja harkinta nousevat esille. Aivan millä tahansa ehdoilla ja palkalla ei suostuta työskentelemään, vaikka työn tarjoama toimeentulo nähdäänkin tärkeänä seikkana. Toisin sanoen, työn merkityksen ja siitä saatavan korvauksen suhde tulee olla tasapainossa tulevaisuuden työelämässä, vaikka työelämä olisi kuinka epävakaa tahansa.

Yhteiskuntanarratiivissa valta on jakautunut epätasaisesti työnhaun kentällä. Viranomaiset, verkostot ja rekrytointifirmat käyttävät valtaansa eri tavoin. Hyvin erilaiset valtarakenteet ja vallan muodot vuorottelevat työnhaussa, koska kaikilla kolmella taholla on erilaiset päämäärät ja tavoitteet. Tarinassa valtaa käyttää kaikista konkreettisimmin viranomainen, jolla on lain takaama valta-asema työnhakijaan nähden. Viranomainen näyttäytyy tarinassa vallan väärinkäyttäjältä, jonka tehtävänä on luoda mielivaltaisia rajoja ja käytänteitä työnhakijan elämään. Verkostoista työnhakija

saisi epävirallista tietoa ja kannustusta työnhakuun, mikäli niitä olisi olemassa. Verkostot näyttävät amebamaiselta valtarakenteelta, joka perustuu siinä piilevään henkiseen pääomaan. Verkostoja pitää olla tai niitä pitää hankkia, jotta työnhaku saisi halutun lopputuloksen.

Valtadiskurssissa rekrytointifirmat ja konsultit saavat oman valtalokeronsa, jonka paikka on jossain työnhakijan ja työnantajan välissä. Tämä näyttyy yhteiskuntatarinassa epäilyttävältä ja epärealistiselta, koska sen katsotaan vaikeuttavan työnhakijoiden tilannetta entisestään. Tarinassa voidaan nähdä juonikäänte työnhakun markkinoistumisen vahvistumiseen, joka saa pontta työelämän pirstaloitumisen seurauksena. Valta liikkuu pikkuhiljaa viranomaisilta konsulteille.

5. Johtopäätökset ja pohdinta

Tutkielman lähtökohtana oli luoda ymmärrystä siitä, minkälaista puhetta työnhausta tuotetaan; miten työnhakua jäsenetään ja millaista työn hakeminen on. Tätä on tutkittu työnhausta kertovien blogien luoman aineiston kautta. Tutkimuskohteena on siis ollut työnhausta kertova blogeissa tuotettu puhe, tulkinnat ja esitykset. Tutkimuskysymyksiin pyrittiin löytämään vastaukset narratiivista analyysiä hyväksi käyttäen. Tutkimuskysymykset olivat: 1) Minkälaisia työnhakuun liittyviä puheenaiheita blogiaineistosta koostuva työnhaunkertomus sisältää? 2) Millaisia tarinoita työnhaunkertomus pitää sisällään?

Tutkimusaineistoksi kerättyjä verkkoblogeja käsiteltiin yhden yhtenäisen kertomuksen tavoin. Työnhakukertomus oli täynnä erilaisia puheenaiheita ja kerronnan tapoja, joihin oli tutkimuksen kannalta olennaista tutustua tarkasti ja perehtyen. Työnhaunkertomuksen analysoiminen temaattisista luokista hyväksi käyttäen rakensi vastauksen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, joka oli kiinnostunut työnhakukertomuksen sisällöstä.

Työnhaunkertomus sisälsi runsaasti erilaisia työnhakuun liittyviä puheenaiheita, jotka jäsentyivät sisältöjen mukaan neljään eri temaattiseen luokkaan: tunteisiin, työnhaun toimintaan, arkeen ja yhteiskuntaan. Nämä luokat sisälsivät vielä pienempiä tapahtumaluokkia, joihin tiivistyi työnhakukertomuksen erilaiset ulottuvuudet, ja jotka toivat esiin luokittelujen sisäiset maailmat. Näistä neljästä luokasta ja niiden tapahtumaluokista rakennettiin analyysin toisessa osiossa työnhaun sisällä kulkevat narratiivit.

Tutkimuksen toisen osion tarkoituksena oli löytää työnhakukertomuksen sisäisiä narratiiveja. Työnhakukertomuksen sisäiset narratiivit muodostettiin jo tehdyn luokittelun ympärille pienempiä tapahtumaluokkia hyväksi käyttäen. Tarinan teeman muodostui temaattisesta pääluokasta ja tarinan kerrontaa värittivät tapahtumaluokat ja niistä nostetut aineisto-otokset. Niiden tarkoituksena oli syventämään tarinoiden sisältöä ja tuoda esiin aineiston moninaisuuden ja kirjavuuden. Tutkimustuloksina syntyi neljä työnhausta kertovaa tarinaa tunteista, toiminnasta, arjesta ja yhteiskunnasta

Työnhaun kertomuksesta löytyi yhteensä neljä toisistaan eroavaa tarinaa. Ne heijastavat työnhaun ympärillä käytävää keskustelua ja tuovat esiin työnhakuun liittyviä ajankohtaisia ja ajattomia kysymyksiä. Näitä tarinoita on tärkeä tarkastella myös työnhausta käydyn teoreettisen keskustelun kanssa.

5.1 Tunteita ja työnhakijoita

Ensimmäinen työnhaunkertomuksesta noussut narratiivi kertoi työnhakuun liittyvistä tunteista. Tarina tunteista kertoo työnhaun emotionaalisesta kuormittavuudesta, jossa onnistumiset ja epäonnistumiset ovat läsnä tunnetasolla joka hetki. Tämä tekee narratiivista merkittävän, vaikka jokseenkin pienen ulottuvuuden työnhaunkertomukseen.

Elämäntilanteena työnhaku näyttäytyy tunteiden valossa hyvin kuluttavana ja stressaavana. Näitä tunteita pyritään häivyttämään myös työnhaun oppaissa, joissa kannustetaan olemaan positiivinen ja eteenpäinpyrkivä työnhakija. Sitä vastoin tunteiden käsittelyä ja työnhaussa epäonnistumista ei työnhaun oppaissa juurikaan käsitellä. Oppaat ovat kannustavia ja luovat työnhakijoihin toiveikkuutta ja tsemppihenkeä.

Vaikka työnhakukertomuksessa tunteet olivat merkittävä puheenaihe, liittyvät ne melkein aina johonkin tapahtumaan, kuten esimerkiksi työhaastatteluun. Tunteista kerrottiin myös avoimesti ja ajoittaiset tunteiden vatvomiset nousivat aineistosta voimakkaasti esiin. Turhautuminen, kiukku ja epätoivo olivat tunnenarratiivin ydintä, mutta toiveikkuus sai oman tarinaa eteenpäin vievän rooli. Tämän vuoksi tunteet muodostivat oman erillisen narratiivin, jota ei voida täysin sivuuttaa työnhaunkertomuksessa. Sen vahva sanoma tunteiden vuoristoradasta nousee aineistosta esiin kerta toisensa jälkeen. Lisäksi tunteet ovat suuressa osassa työnhakua, varsinkin kun työttömyyteen liitetään vahva sosiaalinen stigma. Tämän vahvan leiman poistaminen olisi merkittävässä osassa tunnekuormituksen ja häpeätunteen kitkemisessä.

Miten tunteiden kanssa pitäisi elämää? Työttömyyden aiheuttama häpeä on vahvasti aineistossa läsnä, ja sitä vastaan taistellaan kirjoituksissa. Tarinassa häpeän tunne säilytetään työnhakijoihin yhteiskunnan toimesta. Suomalainen palkansaajayhteiskunta perustuu työn tekemisen eetokselle, ja luterilaiselle työetiikalle, mihin ei sovi työttömyys ja työn vieroksuminen. Tarinasta paistaa läpi ajatus työttömyyden luomasta yhteiskuntakelvottomuudesta, johon ainoana ratkaisuna on osallistuminen työelämään. Voisiko esimerkiksi uudenlainen kansalaispalkkaan perustuva yhteiskuntajärjestelmä muodostaa työttömyysetuuden sijaan uuden tasa-arvoisen tulopohjan, ja samalla helpottaa työnhakuun ja työttömyyteen liittyvää häpeän taakkaa?

Vaikka tunnenarratiivi jää suppeaksi analyysivaiheessa, on sen nosto omaksi narratiivikseen silti perusteltua. Tunteista puhutaan aineistossa paljon ja niitä käsitellään usein. Monesti tunteet liitetään erilaisiin työnhakuun liittyvään tapahtumaan, mutta ne ovat myös itsenäistä kerrontaa tunteiden kokemisesta juuri työnhaun kontekstissa. Tämän takia tunteet ovat muodostuneet omaksi narratiivikseen, vaikkakin sen voisi myös upottaa muihin narratiiveihin.

Toinen työnhaunkertomuksesta noussut narratiivi kertoi työnhaun toiminnallisesta puolesta ja toimijoista. Tarina työnhaun toiminnasta kertoo hyvin omatoimisesta ja kilpailullisesta työnhaun maailmasta. Tässä maailmassa työnhausta on tullut osa julkista näytelmää, jossa pärjäävät vain kauniit ja rohkeat. Tämä tulee esiin hyvin myös työnhaun oppaista, jotka käyvät läpi hyvin seikkaperäisesti, kuinka työtä oikeaoppisesti haetaan ja minkälaisen vaikutuksen työnantajaan työnhakijan olisi hyvä tehdä (Hoppe & Laine 2014).

Työnhaun oppaiden näkemykset hyvästä työnhakijoista ovat linjassa työnhausta kertovassa narratiivissa, varsinkin kun puhe viittaa ihannetyönhakijan ominaisuuksiin. Tarinassa ihannetyönhakijoiden ominaisuuksia vertaillaan vahvasti omiin piirteisiin, mikä synnyttää enneminkin huonommuuden tunnetta kuin kannustavaa asennetta. Tarinan puhe aktiivisesta, oma-aloitteisesta ja sosiaalisesta unelmatyönhakijasta on kuin lainattu suoraan työnhakuoppaiden sivuilta. Työnhakijat haluaisivat rakentaa tarinaa oppaiden kaltaisesta menestyvästä työnhakijasta siinä kuitenkaan onnistumatta. Tarinan työnhakijoiden todellisuus näyttäytyy lopulta aivan muulta kuin mitä oppaiden luoma työnhaun maailma.

Välivehmas (2014) korostaa työnhaussa oman persoonan esiintuomista ja osaamispotentiaalin hyödyntämistä. Tämä tulee ilmi myös työnhaun toimintatarinassa, jossa persoonaa pohditaan ja mietitään moneen eri otteeseen. Se mikä on haluttu persoona, ei tule Välivehmaan oppaassa ilmi. Tarinassa tämä persoonallisuuden määrittely jää myös väliin, lähinnä se tuottaa ihmetyksiä ja kysymyksiä siitä, mitä persoonallisuudella ylipäätensä tarkoitetaan.

Persoonallisuuden ilmentymä voidaan ajatella olevan ”hyvä tyyppi”. Tämä jopa mystiseksi henkilöksi nimitetty ”hyvä tyyppi” on esillä myös työnhaun oppaissa, mutta sen määritelmät jäävät oppaiden lukijoiden pääteltäviksi. Tarinassa hyvä tyyppi on saanut tarkat raamit ja piirteet. Hyvää tyyppiä kuvaillaan sosiaaliseksi, hyvännäköiseksi ja osaavaksi tiimipelaajaksi, joka on kaikkien työnantajien unelmatyöntekijä. Koulutuksella ja työkokemuksella ei näytä loppujen lopuksi olevan merkitystä työnhaussa, jossa persoonallisuus ratkaisee. Välivehmas puhuukin yksilöllisistä tiedoista, taidoista ja ominaisuuksista, joista työnhakijan tulisi rakentaa oma osaamispotentiaali (Emt, 15). Tarinassa työnhakuun kuuluu omien hyvien ja huonojen puolien analysoiminen, mikä on kuin suoraan Välivehmaan oppaasta. Itsetuntemus näyttää olevan suuressa roolissa niin tarinassa kuin oppaiden luomassa työnhaun performanssissa

Osaamisen tuotteistaminen on yksi työnhaunoppaiden ydinsanomista, mikä ei kuitenkaan nouse esiin työnhaun tarinassa. Työnhausta ei puhuta samankaltaisilla markkinataloudellisilla termeillä, joita oppaissa esimerkiksi käytetään. Tarinasta löytyy silti ajalle tyypillisiä piirteitä

ulkonäönpalvonnasta ja pinnallisuudesta, joita ei kuitenkaan työnhaunoppaissa käsitellä. Toisaalta yksilöllisyyskulttuuri nousee esiin sekä oppaissa että tarinassa. Ulkonäön merkitys näyttäytyy suurena tarinassa, jossa ironiseen sävyyn puhutaan kauneusleikkauksella mahdollistetusta työhaastattelusta, kun työnhausta ei muuten meinaa tulla mitään. Ulkonäkökeskeisyys ja oikeanlainen persoona näyttävät olevan ainakin tarinan mukaan osa työnhakua.

Hoppe ja Laine (2014) korostavat työnhaun tapahtuvan nykyään Internetin ja sosiaalisen median välityksellä, mikä nousee tarinassa voimakkaasti esiin. Työnhakukanavien kartoittaminen Internetissä on yksi keino, jolla verkkoa käytetään tarinassa hyväksi. Linked, Facebook ja Twitter ovat tarinassa tunnistettavia areenoja, mutta niille ei anneta tarinassa niin suurta painoarvoa kuin Hoppa ja Laine antavat.

Internet on luonnollinen osa tarinaa, varsinkin koska koko työnhaunkertomus tuotetaan verkossa. Jo tämä luo internetin käytöstä luonnollisen ja itsestään selvän osan työnhakua, mikä ei ole välttämättä ole arkipäivää kaikille työnhakijoille. Internetin käyttö ja sinne pääsy ovat olennainen osa tämän päivän työnhakua niin tarinan kuin työnhakuoppaiden näkökulmasta. Tämä on seikka, jonka voidaan nähdä vaikuttavan polarisoivasti työnhakijoiden menestymiseen työnhaussa, koska kaikilla ei välttämättä ole mahdollista päästä Internetiin ainakaan kotoaan.

Pelkästään verkkoon pääsy vielä takaa osaamista ja ymmärrystä siellä tehtävään työnhakuun. Silti näyttää siltä että, Internetistä on tullut se työnhaun areena, jossa työnhaku tapahtuu käytännössä. Erilaisten työpaikkojen rekrytointisivustot vaativat paljon aikaa ja kärsivällisyyttä, jotta niiden täyttäminen onnistuu. Pelkän ansioluettelon lähettäminen ei enää riitä työnantajille, vaan työnhakijan tulisi osata rekisteröityä sivustolle, luoda profili ja täyttää monen sivun kysymyspatteristo, jotta rekrytointiprosessi käynnistyisi. Työnhaku on entistä teknisempää ja se tulee ilmi myös työnhaun toiminta narratiivissa. Usein lomakkeet on tehty niin että tietokone tekee esikarsinnan riippuen siitä, mitä olet valinnut ikä- ja sukupuolikenttiin tai oletko osannut kirjoittaa oikeat avainsanat, kuten tunnollinen, sosiaalinen tai tarmokas. Tätä tietokoneen ankaraa seulaa on vaikea ohittaa, ja jo pelkästään työhaastatteluun pääseminen näyttäytyy tarinassa suurelta ilon aiheelta

5.1 Aktivointia ja valtaa

Aktiivisen työvoimapolitiikan yleisesti hyväksytyt tehtävät (Keskitalo & Karjalainen 2013, 7-18) ei löydy työnhaun toimintatarinassa. Aktiivisen työvoimapolitiikan huomiohan keskittyy monelta osin työnhaun aktivointiin ja toimintakyvyn ylläpitämiseen, mitkä työnhaun tarinan työnhakijoilla eivät ole ainakaan kirjoitusten perusteella ongelmia. Toimintatarinan työnhaku on aktiivista,

itseohjautuvaa ja motivoitunutta, mikä on kaikkea sitä mihin aktivointipolitiikka pyrkii. Tarinan työnhakijat ovat itsenäisiä ja osaavia, eivätkä he siten ole aktivointipolitiikan varsinainen kohderyhmä. Työvoimapoliittisille toimenpiteille, kuten työnhakuvalmennukselle, ei näytä olevan tarinassa tilaa, koska työtä haetaan jo kaikkien taiteen sääntöjen mukaan.

Kysymyksessä ei siis ole haluttomuus tai kyvyttömyys tehdä töitä vaan töiden puute. Töiden puuttumiseen ei taas pysty vaikuttamaan sosiaalipolitiikan keinoin, vaan siihen vaaditaan muunlaisia poliittisia ja taloudellisia toimia. Karjalainen (2011) ja Aho (2008) nostavatkin esiin työvoimapoliittisten toimenpiteiden työllistämistavoitteiden epärealistisuuden. Käytännössä katsoen tulokset toimenpiteiden työllistämisaikavaikeuksista eivät ole olleet halutunlaisia, koska toimenpiteeseen osallistunut harvoin työllistyy avoimille työmarkkinoille heti toimenpiteen jälkeen. Silti työvoimapoliittisilla toimenpiteillä on paljon hyväksi nähtyjä sosiaalisia vaikutuksia, joiden mittaaminen on vaikeaa ja aikaa vievää. Tällaisia sosiaalisia vaikutuksia, kuten arkirutiinien vahvistumista ja itsetunnon kohoamista ei voida suoraan liittää toimenpiteisiin osallistumiseen.

Työnhaunkertomuksen työnhakija hakee töitä niitä saamatta, osallistuu työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin puolittain pakotettuna, eikä töitä siltikään löydy. Tätä taustaa vasten olisikin tarpeellista tarkastaa työvoimapolitiikan tavoitteet, keinot ja toimenpiteet, jotta voidaan arvioida politiikan tehokkuus ja vaikuttavuus, kuten Koistinen (2014, 377) asian näkee. Työvoima- ja sosiaalipolitiikkaa tulisikin keskittyä hyväksi havaittuihin työllistämisen keinoihin ja kohdentaa toimenpiteet oikeille kohderyhmille (Aho 2008, 45-58). Olisiko pitkään töitä aktiivisesti etsiville työnhakijoille mahdollista räätälöidä omia työnhaun vertaisryhmiä? Palkkatukipaikkojen täsmennetyt valintakriteerit heikentävät tavallisten työnhakijoiden töihin ottamista, kun työnantajille tarkoitettu palkkakustannuksiin annettava korvaus on tarkoitettu vain erityisryhmille. Tavalliset työnhakijat eivät tähän ryhmään kuulu, elleivät pitkittyneen työttömyyden vuoksi lukeudu pitkäaikaistyöttömiin. Tavallisten työnhakijoiden odotetaan selviävän itsenäisesti työnhausta ja myös löytävän työpaikan omin avuin.

Työnhaun toimintatarinan ydin on työnhakijassa ja hänen osaamisessaan. Vastuu työnhausta on vierinyt työnhakijan harteille, eikä yhteiskunta ota vastuuta työn puuttumisesta. Työnhakijat tiedostavat oman epätoivoisen tilanteensa ja kysyvätkin relevantisti, onko se heidän syy, kun työpaikkaa ei yrittämisestä huolimatta löydy? Suomalainen yhteiskunta perustui vielä 1970-1990 – luvuilla ajatukseen täystyöllisyydestä ja yksilön oikeudesta työhön. Nykyinen järjestelmä näyttää tarinan valossa unohtavan yksilön oman onnensa nojaan, vaikka aktivointipolitiikan päätavoite aktiivisesta työnhakijasta on yleisesti hyväksytty ajatus. Aktiivisen työnhakijan idea näyttäytyy

poliittisesta näkökulmasta hyvältä, ja sen yhtenä tavoitteena on varmistaa työvoiman saatavuus ja työmarkkinoiden toimintaa. Toinen tavoite on lisätä yksilön aktiivisuutta ja itsenäisyyttä, mutta mitä tapahtuu sen jälkeen, kun aktiivinen työnhaku ei tuota tulosta ja yksilö lamaantuu kaikesta yrittämisestä? Kun työtä ei yksinkertaisesti ole, kuinka kauan yksilön tulisi jaksaa aktiivisesti odottaa työvoimareservissä uutta mahdollista työpaikkaa?

Kolmas työnhakukertomuksesta löytynyt tarina kertoo työnhakijan arjesta. Arkitarinassa taloudelliset huolet ovat moninaisia, ja niitä tarkastellaan monesta eri näkökulmasta. Aktiiviseen sosiaalipolitiikkaan kuuluu yhtenä keinona kovaksi kutsuttu sosiaalitukiin liittyvä sanktiointi (Keskitalo & Karjalainen 2013, 7). Nämä toimeentuloon liittyvät aktivointitoimet ovat olennainen osa myös arkitarinaa. Arkitarinan huoli toimeentulosta on merkittävä teema, koska se on yhteydessä sekä hyvinvoinnin kokemiseen että ajankäyttöön. Aktivointipolitiikan sanktioiden tarkoituksena on kannustaa ja motivoida työnhakuun, mikä ei ainakaan tarinan mukaan näytä onnistuvan. Työnhaku on tarinassa aktiivista lähinnä siksi, että työnhakija haluaa kuulua osaksi työyhteisöä ja olla sitä kautta legitimi osa yhteiskuntaa. Tarina työnhaun tunteista kuvastaa hyvin sitä ahdistusta ja häpeää, minkä työttömyys ja ulkopuolisuus aiheuttavat. Tarinan valossa työ mahdollistaisi täysivaltaisen osallistumisen ja tärkeän yhteisöön kuulumisen tunteen. Tämä asia huomioon ottaen sosiaalitukiin vaikuttavat sanktiot näyttäytyvät työnhaun kannalta toissijaisilta ja vaikuttavat negatiivisesti työnhakijan arkeen.

Hyvinvointi nousee esiin arkitarinassa asiaksi, jota halutaan ylläpitää, mutta johon ei pystytä panostamaan halutulla tavalla. Hyvinvointi rakentuu arjen pienistä ilmaisista ja halvoista toiminnoista, kuten kirjastossa vietetystä ajasta ja lenkkeilystä. Silti toimeentulo-ongelmat ohjaavat ostosvalinnoissa monesti epäterveelliseen ja halpaan ruokaan.

Arkitarinan työnhakijan ajankulku rinnastetaan työssäkävien työn tahdittamaan ajankäyttöön. Aika ja sen vaihtelevat muodot luovat suuren henkisen eron tarinan työnhakijoiden ja työssäkävien välille. Ajan kulumisen ja siihen liittyvät seikat eivät ole teoreettisen keskustelun ydintä, mutta kuinka työnhakijoiden päivien pitäisi kulua, kun työtä haetaan aktiivisesti, kirjastoista on tullut toinen olohuone, eikä vapaaehtoistyössä saisi käydä. Työnhakijan tulisi lain mukaan olla työmarkkinoiden käytettävissä, mikä on aiheuttanut kysymyksiä oikeanlaisesta ajankäytöstä. Työttömien tekemä vapaaehtoistyö rinnastetaan joiltain osin työn tekemiseen, mikä saattaa pahimmillaan katkaista työttömän toimeentulon. Silti aktivointipolitiikan ydintehtävä on kannustaa yksilöitä aktivoitumaan. Viranomaisen toimenpiteet ja puheet näyttäytyvät ristiriitaisilta työttömien ajankäytön suhteen. Arkinarratiivin aikaulottuvuus paljastaa sen mitä työnhakijoilta odotetaan,

mutta mihin ei käytännössä kannusteta. Työnhakijan on velvollinen hakemaan koko ajan töitä, mutta onko hänellä oikeus muunlaiseen elämään?

Neljäs ja suurin työhaunkertomuksen sisällä kulkeva tarina kertoo yhteiskunnasta. Yhteiskuntanarratiivi kertoo työnhakijan näkökulmasta viranomaisvallasta, koulutuksesta ja työelämän merkityksestä. Tarinassa ei ole yhtenäistä ydinsanomaa, mutta se luo tunnelmaltaan synkän ja epäoikeudenmukaisen yhteiskunnan, johon joskus uskottiin, mutta työttömyyden myötä petyttiin.

Tarinassa koulutus on työhaun näkökulmasta pohja, jonka viitoittamana työnhakija hakee töitä. Se on valittu yleensä omien kiinnostusten mukaan, mutta palkkaus ja työnsaantimahdollisuudet ovat myös tarinan mukaan merkittävässä osassa koulutusvalintoja tehdessä. Tämän takia pettymys koulutussysteemiin näyttäytyy vahvana tarinassa, jossa työnhakija ei saa oman alan töitä, vaikka niitä hakeekin. Tähän koulutusmyönteiseen ajatukseen yhtyy myös aktivointipolitiikka, jonka erilaiset työvoimapolitiittiset koulutukset näyttelevät suurta osaa työnhakijoiden aktivointia. Erilaiset koulutukset ovat osa järjestelmää eli samantapainen koulutususkon on havaittavissa myös työvoimapolitiikkaa hallinnoimassa järjestelmässä. Julkisen työvoimahallinnon näkökulmasta kyseessä on työmarkkinoiden kohtaanto-ongelman helpottaminen, kun työvoimaa ohjataan uuden koulutuksen avulla toisaalle, jossa vallitsee työvoimapula. Tarinassa yksilön näkökulmasta tällaiset työvoimapolitiittiset koulutukset eivät ole olleet tarkoituksenmukaisia, ja pettymys näihin koulutuksiin paistaa tarinasta läpi. Kysymyksessä onkin subjektiivinen kokemus, joka kertoo lähinnä siitä, että henkilö on ohjautunut vääränlaiseen toimenpiteeseen, tai että koulutuksen laatu on kyseenalainen.

Toisaalta voidaan samalla kysyä, onko koulutususkon luoma tutkintoihin ja pätevyysiin takertuminen hyväksi työmarkkinoille? Tarinassa tulee esiin, kuinka monien pätevyyksien, kurssien ja koulutuksen jälkeenkin työnhakija ei työllisty. Pätevyysvaatimukset saattavat hidastaa työmarkkinoille siirtymistä, uusien töiden löytämistä ja työmarkkinoiden kitkattomampaa toimintaa.

Yhteiskuntanarratiivissa työelämää kuvataan pirstaleiseksi ja epävarmaksi. Pirstaleinen ja projektimaisuus ovat myös termejä, joita Cuzzocrea (2009) yhdistää portfolioura -käsitteeseen. Cuzzocrean työuran joustavuutta, nopeatempoisuutta ja vaihtuvuutta kuvaava portfolioura sopii hyvin tarinan työelämän kuvailuihin. Tarinassa työelämän pirstaleisuus ja määräaikaisten työsuhteiden ketjuttaminen ovat omiaan luomaan yksilöille portfoliouran, vaikka se ei olisikaan

yksilön tarkoitus. Tarinassa portfoliouran rakentaminen onkin enemmän pakon sanelemaa, kuin yksilön tahto.

Urapolku ja siinä tapahtuvat pysähdykset ja käännökset sopivat hyvin yhteiskunnasta kertovaan tarinaan, koska työnhaku näyttäytyy tarinassa mahdollisuudelta aloittaa uusi ura ja oman kiinnostuksen mukaiset työtehtävät. Vaikka työhaun tarkoituksena tarinassa on turvata toimeentulo ja päästä takaisin yhteiskunnan legitimiiksi jäseneksi, on oman itsensä toteuttamisesta tullut entistä tärkeämpi osa työhaun kohdentamista. Tarinassa työn tulee olla mielekäästä, vastata omaa koulutusta tai mielenkiinnon kohteita. Samalla työehtojen tulee olla reilut ja työntekijöiden hyvinvointiin tulisi työnantajan kiinnittää huomioita. Nämä edellä mainitut kriteerit ovat nousseet työhaussa entistä suurempaan asemaan, vaikka työn tekeminen toimeentulon vuoksi on edelleen tärkein kriteeri. Siitä huolimatta työn tekeminen puoli-ilmaiseksi huonoilla työehdoilla on tilanne, johon työnhakija ei ole valmis mukautumaan. Voidaankin sanoa, että työstä on tullut yhä suurempi osa yksilön identiteettiä.

Yksilön identiteetti ja työ ovat läheisessä suhteessa toisiinsa. Tämä tulee ilme koko työhaun kertomuksessa, jonka työhaun toimintanarratiivi sekä yhteiskuntanarratiivi tuovat hyvin esiin. Työhaun toimintanarratiivin osalta identiteettiin kiinnitetään enemmän huomiota työnhakijan persoonallisuudessa työhaun eri prosessien kannalta, ja myös työnhakijoiden ominaisuuksien näkökulmasta.

Tärkeäksi seikaksi nousee työnhakijan persoona, identiteetti, kun työhakemuksia kirjoitetaan ja haastatteluissa käydään. Ominaisuuksien tulee vastata jollain tavalla hyvää tyyppiä, että työnantaja olisi työnhakijasta kiinnostunut. Koska työn tekeminen intohimosta on työnhakuoppaiden ydinsanomaa, on se silloin myös osa työnhakijan identiteettiä. Työnhakuoppaat peräänkuuluttavat työnhakijoiden etsivän omia työhön tai harrastuksiin liittyviä intohimoja, joita työhaussa tulisi lähteä seuraamaan.

Tämä näkyy erityisesti yhteiskuntatarinassa, kun puheeksi nousee työelämä. Työelämän pirstaleisuus ja jopa kaaosmaisuus näyttäytyvät tarinassa asioilta joihin yksilö ei voi vaikuttaa. Lohtua tuo ajatus oman merkityksellisen urapolun löytämisestä, jonka päässä odottaa unelmien työpaikka. Tämä urapolku on tarinassa tärkeä työelämää jäsentävä ajatus, vaikka sen toteutuminen käytännössä jääkin epärealistiseksi haaveeksi. Viranomaisvalta sen sijaan toteutuu tarinan mukaan hyvinkin vahvasti työnhakijoiden elämässä.

Yhteiskuntanarratiivissa valtarakenteet ovat yhdistelmä viranomaisvaltaa, verkostoja ja kolmansia osapuolia. Vahvimmin tarinassa konkretisoituu viranomaisvalta, joka vaikuttaa työnhakijan arkeen, työnhakuun, toimeentuloon ja tunteisiin hyvin paljon. Suomessa julkiset instituutiot määrittelevät pitkälle yksilön velvollisuuksia työnhakijana, mikä nousee puheenaiheeksi myös yhteiskuntatarinassa. Erilaiset ilmaiset pakkovallasta ja voimattomuudesta viranomaisten edessä luovat kuvan tiukasta viranomaiskoneistosta, jossa työnhakijalle on luvassa uhrin rooli. Käytännössä julkiset työvoimapalvelut ovat monipuoliset ja työnhakijalle on tarjolla paljon neuvontaa ja valmennusta sekä toimenpiteitä. Sitä vastoin tarinassa työnhakijoita auttamaan suunnitellut toiminnot ovat lähinnä hyödyttömiä ja turhia. Totuus viranomaisvallasta löytyy luultavasti näiden kahden näkökulman välistä. Julkiset ja ilmaiset työvoimapalvelut ovat joka tapauksessa kansainvälisesti tarkastellen uniikki kokonaisuus, jota ei esimerkiksi Italiassa ole (Cuzzocrea 2009). Työnhaku on kulttuurisidonnaista, ja Suomessa siihen kuuluu olennaisena osana julkiset palvelut ja viranomaisen säätely. Julkiset palvelut takaavat teoriassa kaikille tasalaatuiset palvelut, mutta konsultti- ja rekrytointifirmojen tulo alalle on monimutkaistanut rekrytointiprosesseja ja vienyt vallan toisaalle.

Tarinassa vallan koukerot ulottuvat verkostoihin, joista oletetaan olevan paljon hyötyä työnhaussa. Verkostoiden hyödyntäminen nostetaan työnhaun oppaissakin vahvasti esille, kun puhutaan työnhaun eri kanavista. Oppaissa korostetaan työnhakija olemaan aktiivinen suhteissa eri verkostoihin, joita esimerkiksi erilaisten harrastusten ja työelämäkontaktien kautta on syntynyt. Tarinassa verkostoituminen ei näytä tuottavan tuloksia työnhaun suhteen, mutta ovatko verkostot ja suhteet tosiasiallisesti tärkeässä osassa työnhaussa? Verkostojen kautta voi löytyä piilotyöpaikkoja, jotka eivät suurelle yleisölle ole näkyvissä. Piilotyöpaikkojen löytäminen vaatii pitkäjänteistä myyräntytöä, johon työnhaun oppaat kyllä kannustavat. Tarinassa verkostoituminen ja suhteiden käyttö työnhakuun näyttäytyy lähinnä vaivaannuttavalta, mutta ajatuksia herättävältä. Kysymykseksi nouseekin se, onko häveliästä kertoa omasta tilanteestaan tutuilla ja samalla yrittää kalastella tietoa mahdollisista työpaikoista.

Loppujen lopuksi nousee kysymys: osaavatko ihmiset hakea töitä? Vaikka työnhakua on paljon analysoitu ja mietitty blogissa, herättää se kysymyksen siitä, ovatko työnhakijat epäonnistuneet jossain työnhaun osassa. Vai onko aina niin, että vastassa ovat pätevämmät kilpasisot, tai rekrytoijan kriteerien täyttämättömyys. Vaikka pettymys ja epäonnistuminen kohdistuvat ulkopuolisiin tekijöihin, voisiko vika olla myös työnhakutavoissa?

Edellä esitetyt työnhaun tarinat voivat kertoa myös karua totuutta siitä, kuinka työnhaun onnistuminen näyttää olevan kiinni sitkeydestä, onnesta ja sattumasta. Työnhaku on muuttunut teknologian kehittymisen myötä nopeaa vauhtia, joka näkyy työnhaun osaamisessa. Blogiaineistosta tämä osaamisen puuttuminen ei tule ilmi, koska bloggaajilla on lähtökohtaisesti hyvät tietotekniset taidot. Ilman tietokonetta, internet-yhteyttä ja jonkilaista blogialustan hallintaa eivät työttömyydestä ja työnhausta kertovia blogejakaan olisi syntynyt. Työelämän luuserit ja voittajat voidaan siis jakaa tietoteknisen osaamisen mukaan. Monet työnhaunkanavat ovat jo verkossa, mikä tekee Internetistä tärkeimmän portin avoimiin työpaikkoihin. Vielä muutama vuosi sitten lehtien sunnuntailiitteet pursusivat työnhakuilmoituksia, mutta sekin aika näyttää olevan auttamatta ohi. Työnhaku on siirtynyt verkkoon, ja siitä ovat osoituksena monet työnhakuoppaat.

Sosiaalisen median nousu on vienyt työnhaun jo uusiin ulottuvuuksiin. Facebook-sivustolle ilmestyy työpaikkailmoituksia, on siellä jopa nähty ihmisten markkinoivan omaa osaamistaan mahdollisille työnantajille. Youtube-palveluun on laitettu yksityisten henkilöiden työnhakuvideoita ja onpa työnhakija perustanut oman blogisivuston, jossa on markkinoinut omaa osaamistaan. Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa, että internet on mullistanut työnhaun tavat täysin.

Tutkimuksen yhdeksi ongelmakohdaksi muodostui sopivan teoreettisen kehyksen rakentaminen. Työnhaku on tapahtumasarja ja elämänvaihe, joka koskettaa monta työvoimapolitiittista näkökulmaa. Tämän takia teorialukuun valikoitui hyvin monipuolinen otanta työnhakuun liittyvää teoreettista ja vähemmän teoreettista keskustelua. Työnhaku liitetään vahvasti työttömyyteen, jota kyllä on tutkittu monista eri näkökulmista. Tätä taustaa vasten työnhaku onkin näkökulma, johon jatkossa kannattaa kiinnittää enemmän huomiota. Työnhaku näyttäytyy nimittäin yksilön elämän kannalta yhdeltä merkittävimmistä elämänvaiheista ja sillä on moniulotteisia seurauksia.

Jatkotutkimukselle aiheita olisi monia. Kuten jo aikaisemmin pohdittiin yksilöiden työnhaun käytäntöjä, olisi ehkä paikallaan perehtyä nykyajan työnhakutapoihin lähemmin, ja siten ymmärtää syvemmin työnhakijoiden valikoitumista työnhakuprosessissa. Kuinka töitä oikeaoppisesti haetaan niin, että työnhakija pääsee töihin, on kysymys, joka on noussut aineistosta esiin monen monta kertaa. Siihen vastauksen löytäminen onkin hyvä jatkotutkimuksen aihe.

6. Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuus ja tulosten paikkansa pitävyyttä on syytä tarkastella monesta eri näkökulmasta. Tarkasteluun tulee nostaa varsinkin verkkoaineisto sekä metodologiset valintojen tuottamat tutkimustulokset. Niin kuin kaikki tutkimukset, ei tämäkään tutkimus ole aukoton ja absoluuttinen.

Verkkoaineisto on ongelmallinen, kun puhutaan aineiston luotettavuudesta. Internetistä kerätty blogiaineisto ei ole sidottu aikaan, paikkaan eikä tekijään, mikä tekee siitä erityislaatuista. Blogien ylläpitäjien anonymiteetti ja jäljittämisen vaikeus luo turvan kirjoittaa Internetiin mitä tahansa ilman ennakkosensuuria ja ilman yleisön kohtaamista. Kun tutkija ei ole koskaan tavannut kirjoittajaa, ei hän voi koskaan täysin varmistua aineiston luotettavuudesta tai paikkansapitävyydestä. Tässä tutkimuksessa se tarkoittaa sitä, että blogikirjoittajan ei voida olettaa olevan itse työtön tai edes työnhakija. Kirjoittaja ei ole välttämättä koskaan kokenut työttömyyttä, vaan hän saattaa kirjoittaa muiden kokemuksista tai havainnoistaan. Koska kirjoittajaa ei voida tunnistaa, eikä tekstejä voida käsitellä kuten haastatteluja, tulee tutkimuksen fokuksena olla nimenomaan puhe ja sen sisältö. Tämän takia tutkimusasetelma on luotu julkisen puheen eli työnhakukertomuksen ympärille. Tutkimuskohteena oli tekstin tuottamat tarinat eikä esimerkiksi työttömien identiteetti tai kokemukset.

Tutkimusmetodin onnistumisen ja luotettavuuden tarkastelu on huomionarvoista, koska narratiivinen tutkimusote on hyvin pitkälti tutkijasta kiinni. Tutkijan omat käsitykset, kokemukset ja elämänhistoria voivat pahimmassa tapauksessa värittää liiaksi aineiston tulkintaa, mikä on pyritty analyysin edetessä tietoisesti ottamaan huomioon. Tarkka analyysin auki kirjoittaminen on ollut keskeinen vaihe tutkijan neutraalin aineiston käsittelyn kannalta.

Tutkijan tulee osata rakentaa oikeanlainen työkalu narratiivisen analyysin kaikista eri variaatioista, koska se ei ole ennalta määritelty tiukka metodi tai ohjelmainen askelkuvio aineiston käsittelytavoista. Tässä tutkielmassa metodologian perehtyminen tapahtui pikkuhiljaa erilaisten narratiivisten tutkimusten ja metodologisten esimerkkien voimin, mutta lopullinen analyysitapa lähentelee enemmänkin sisällönanalyysiä kuin narratiivista. Joka tapauksessa narratiivinen tutkimusote näyttäytyy selkeästi silloin, kun aineistoa käsitellään yhtenä työnhaunkertomuksena.

Tutkimuksen analyysivaiheet on pyritty avaamaan lukijalle tavalla, jolla lukija pystyy arvioimaan tutkimuksen luotettavuutta ja toistettavuutta. Varsinkin puheenaiheiden luokittelun osalta analyysissä on jouduttu käyttämään kovakouraisia otteita, jotta kaikki löydetty puheenaiheet taipuivat syntyneeseen luokittelutaulukkoon. Vaihtoehtoisesti luokittelutaulukon laajentaminen olisi

tuottanut liian suuren taulukon ja liian monia narratiiveja, joiden seikkaperäinen tulkitseminen olisi ollut Pro gradu –tutkielmalle ylivoimainen tehtävä. Joka tapauksessa kaikki analyysissä tehdyt valinnat on perusteltuja.

Tulosten luotettavuutta tarkasteltaessa perehdytään siihen, millä tavalla tutkimustulokset vastaavat todellisuutta (Heikkinen 2001, 126). Kyseessä on jokseenkin vaikea kehäpäätelmä, koska narratiivisen tutkimuksen tarkoituksena on nimenomaan tuoda esiin jotain uutta työnhaun kertomuksesta, jota ei todellisuudesta pysty paljain silmin havainnoimaan. Tämän takia tulosten luotettavuutta ei tule tarkastella liian yksisilmäisesti. Tarkoituksena olikin saada uudet tarinat osaksi kulttuurista tarinavarantoa ja tarkastella niitä osana muuttuvaa ympäristöä ja työnhakua.

Narratiivisella tutkimuksella ei ole tarkoituksena luoda objektiivista tietoa ympäröivästä yhteiskunnasta, vaan pidättäytyä paikallisessa ja henkilökohtaisessa tiedossa (Heikkinen 2001, 30). Lisäksi tarinoiden subjektiivinen luonne vie tutkimustulosten totuudellisuuden tavoittelua vielä kauemmaksi. Koska aineisto on näkökulmaltaan yksilön kertomusta työnhausta, on sen tuottamat tuloksetkin otettava varautuen vastaan. Tutkimuksen tarkoituksena ei ole haastaa olemassa olevaa tietoa työttömyydestä, vaan lisätä tietämystä työnhaun monimutkaisesta elämänvaiheesta. Tässä tutkimus onnistui kohtalaisesti. Aineistosta rakennetut työnhaun neljä narratiivia tekevät näkyväksi työnhakuun liitettäviä аспектеja. Muun muassa tunteiden syklisyys, ulkonäköpaineet ja koulutususkon mureneminen ovat uudenlaisia näkökulmia työnhaun eri vaiheisiin.

Lähteet

- Ala-Kauhahuoma, Mika & Keskitalo, Elsa & Lindqvist, Tuija & Parpo, Antti (2004) Työttömien aktiivointi. Kuntouttavan työtoiminta –lain sisältö ja vaikuttavuus. Helsinki: Stakes
- Aho, Simo & Koponen, Hannu (2007) Työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin osallistuneiden seuranta II. Tutkimus rekisteriaineistosta vuosilta 2002-2005. Työpoliittinen tutkimus 324. Helsinki: Työministeriö
- Aho, Simo (2008) Miksi työvoimapoliittisten toimenpiteiden vaikuttavuus on keskimääräin alhainen= Työllisyyden parantamisyrykimysten arvioinnin keskeisten ongelmien tarkastelua. Hallinnon tutkimuksen seura 27: 4, 7; s. 45-60
- Arnkil, Robert & Karjalainen, Vappu & Saikku, Peppi & Spangar, Timo & Pitkänen, Sari (2008) Kohti työelämälähtöisiä integroivia palveluja – Työvoimatoimistojen ja työvoiman palvelukeskusten arviointitutkimus. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 18/2008
- Aro, Timo & von Hertzen, Nina & Jalava, Janne & Virtanen, Petri & Niittyniemi, Jaana (2007) Yksilöt ja ESR -projektien työllistymispolut. Selvitys työhallinnon työttömille suunnattujen ESR-projektien yksilöpohjaisesta työllisyysvaikuttavuudesta. Net Effect Oy . ESR –tutkimukset ja selvitykset –sarja; 11/07. Työministeriö
- Arthur B. Michael & Hall T. Douglas & Lawrence S. Barbara (toim.) (1989) Handbook of Career Theory. Cambridge: Cambridge University Press
- Baruch, Yehuda (2004) Managing Careers. Theory and Practice. Harlow: Pearson Education Limited
- Bernhard, Sarah & Kopf, Eva (2014) Courses or individual counseling : does job search assistance work? Applied Economics. Vol 46:27. s. 3261–3273,
- Bonoli, Guiliano (2010) The Political Economy of Active Labor-Market Policy. Politics and Society Vol: 38(4) s. 235-257
- Cuzzocrea, Valentina (2009) Careers in the Shaping. Teoksessa: Pertti, Koistinen & Lilja, Mósesdóttir & Amparo, Serrano Pascual (Toim.) Emerging Systems of Work and Welfare. Brussels: P.I.E. Peter Lang S.A. p.41-61
- Eichhorst, Werner & Konle-Seidl, Regina (2008) Contingent Convergence: A Comparative Analysis of Activation Policies. IZA Discussion Paper No. 3905
- Ekonen, Marianne (2007) Moninaiset urat –Narratiivinen tutkimus naisjohtajien urakehityksestä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto
- Freedland, Mark & Graig, Paul & Jacqueson, Catherine & Kountouris, Nicola (20087) Public Employmen Services and European Law. Oxford: Oxford University Press
- Hakala, Salli & Vesa, Juho (2013) Verkkokeskustelut ja sisällön erittely. Teoksessa: Teoksessa: Salla-Maaria, Laaksonen & Janne, Matikainen & Minttu, Tikka (Toim.) Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino s. 216-244
- Halvorsen, Rune & Jensen, Per H. (2004) Activation in Scandinavian Welfare Policy. European Societies, 6:4, 461-483,
- Heikkinen, L. T. Hannu (2001) Narratiivinen tutkimus –todellisuus kertomuksena. Teoksessa: Juhani, Aaltonen & Raine, Valli (Toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Näkökulmia aloittelevalle

tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus s. 116-132

Heponiemi, Tarja & Wahlström, Mikael & Elovainio, Marko & Sinervo, Timo & Aalto, Anna-Mari & Keskimäki, Ilmo (2008) Katsaus työttömyyden ja terveyden välisiin yhteyksiin. Työ ja yrittäjyys 14/2008 Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö

Herring, Susan C & Scheidt, Lois Ann & Kouper, Inna & Wright, Elijah (2007) Longitudinal content analysis of blogs 2002-2003. Teoksessa: Mark, Tremayne (Toim.) Blogging, citizenship, and the future of media. New York: Routledge, s. 3-20

Hookway, Nicholson (2008) "Entering the blogosphere" : some strategies for using blogs in social research. Qualitative Research. vol 8. no.1 s. 91-113

Hoppe, Teija & Laine, Tom (2014) Työnhakuopas. Mitä, miten, missä? Helsinki: Talentum

Hämäläinen, Kari & Tuomala, Juha (2006) Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikutusten arviointi. Työpoliittinen tutkimus 315. Helsinki: Työministeriö

Hämäläinen, Kari (2013) Aktivointipolitiikan talouspoliittiset tavoitteet, tulokset ja merkitys yhteiskunnassa. Teoksessa: Vappu, Karjalainen & Elsa, Keskitalo (Toim.) Kaikki työuralle! Työttömien aktivointipolitiikka Suomessa. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos s.173-189

Hänninen, Vilma (1999) Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Tampere: Tampereen yliopisto

Jacobson, Kerstin (2009) Achievements and Non-achievements of the European Employment Strategy. Teoksessa: Nathalie, Morel & Bruno, Palier & Joakim, Palme (toim.) What Future for Social Investment. Tukholma: Institution for Future Studies. s.119-130

Julkunen, Raija (2003) Työ –elämä ja politiikka. Teoksessa Tuula, Helne & Raija Julkunen & Jouko, Kajaoja & Sini, Laitinen-Kuikka & Tiina, Silvasti & Jussi, Simpura (toim.) Sosiaalinen politiikka. Helsinki: WSOY s. 413-432

Julkunen, Raija (2006) Kuka vastaa? Hyvinvointivaltion rajat ja julkinen vastuu. Helsinki: Stakes

Julkunen, Raija (2013) Aktivointipolitiikka hyvinvointivaltion paradigman muutoksena. Teoksessa: Elsa, Keskitalo & Vappu Karjalainen (toim.) Kaikki työuralle! Työttömien aktivointipolitiikkaa Suomessa. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos s. 21-44

Järvilehto, Lauri (2013) Upeaa työtä! Näin teet itsellesi unelmiesi työpaikan. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi

Karjalainen, Vappu (2011) Aktiivisen sosiaalipolitiikan ristiriitainen tehtävä. Teoksessa: Elina, Palola & Vappu, Karjalainen (Toim.) Sosiaalipolitiikka. Hukassa vai uuden jäljillä? Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos s. 227-248

Kuula, Arja (2006) Tutkimusetiikka : aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino

Kujala, Tiina (2007) Kerronnallinen tutkimus opettajien ikääntymisestä. Teoksessa: Eija, Syrjänen & Ari, Eronen & Veli-Matti, Värrä (Toim.) Avauksia laadulliseen analyysiin. Tampere: Tampere University Press

Keskitalo, Elsa & Karjalainen, Vappu (toim) (2013.) Kaikki työuralle! Työttömien aktivointipolitiikkaa Suomessa. Helsinki: Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos

Koistinen, Pertti (2014) Työ, työvoima ja politiikka. Tampere: Vastapaino

- Kortteinen, Matti & Tuomikoski, Hannu (1998) Työtön: tutkimus pitkäaikaistyöttömien selviytymisestä. Helsinki: Tammi
- Laaksonen, Pekka & Piela Ulla (1993) Työttömän tarina. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
- Laaksonen, Salla-Maaria & Matikainen, Janne & Tikka, Minttu (toim.)(2013) Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino
- Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2001/189
- Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalveluista 916/2012
- Laurila, Lauri-Hermann (2014) Suullinen tiedonanto. Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimiston työnvälitys- ja yrityspalveluiden asiantuntija. Helsinki.28.11.2014. Haastattelija: Hirvonen Mira
- Lehtoketo, Tiina (2009) Retoriikka ja argumentointi vuoden 2008 kunnallisvaaliehdokkaiden blogeissa. Pro -gradu tutkielma. Poliitiikan tutkimuksen laitos. Tampereen yliopisto
- Lehmusvirta, Lauri (2012) Laadullinen asennetutkimus musiikkitiedon lähteistä. -Mitä musiikkibloggaaja lähteissään arvostaa? Pro -gradu tutkielma. Informaatiotiedeen laitos. Tampereen yliopisto
- Mikkonen, Iris (1997) Työvoimakoulutus osana työmarkkinapolkua. Koulutuksen vaikuttavuus yksilötasolla. Työvoimapolitiittinen tutkimus nro. 174. Helsinki: Työministeriö
- Moreno, Megan A, & Goniou, Natalia & Moreno, Peter S, & Diekema, Douglas (2013) Ethics of Social Media Research: Common Concerns and Practical Considerations. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*. 16/9 s. 708-713
- Murray, Kevin (1989) The Construction of Identity in the Narratives of Romance and Comedy. Teoksessa: John, Shotter & Gergen, Kenneth J. (Toim.) *Text of Identity*. London: Sage Publication
- Mustonen, Aila (1998) Pitkäaikaistyöttömäksi valikoituminen. Työpoliittinen tutkimus 181. Helsinki: Työministeriö.
- Nicholson, Nigel & West, Michael (1989) Transitions, work histories and careers. Teoksessa: Michael B. Arthur & Douglas T. Hall & Barbara S. Lawrence (toim.) *Handbook of Career Theory*. Cambridge: Cambridge University Press s. 181-201
- Paz Martin Martin, Maria (2009) The Social Construction of Employability at the Local Level. Teoksessa: Pertti, Koistinen & Lilja Módrddóttir & Amparo, Serrano Pascual (Toim.) *Emerging Systems of Work and Welfare*. Brussels: P.I.E Peter Lang. s. 161-194
- Polkinghorne, Donald, E (1988) *Narrative Knowing and the Human Sciences*. Albany: State University of New York Press.
- Polkinghorne, Donald, E (1995) Narrative configuration in qualitative analysis. Teoksessa: J. Amos, Hatch & Rikhard, Wisniewski (toim.) *Life History and Narrative*. Lontoo: Falmer Press, s. 5-25
- Polus, Eero (2010) Poimintoja työvoimapolitiikan kehityskaarelta. Työpoliittinen aikakausikirja 3/2010 vol. 53. s. 49-59
- Reich, Jennifer A (2014) Old methods and new technologies: Social media and shifts in power in qualitative research. *Ethnography*. 0(00) s. 1-22

- Roos, J.P (1987) Suomalainen elämä : tutkimus tavallisten suomalaisten elämänkerroista. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
- Räsänen, Pekka & Sarpila, Outi (2013) Internet-lomake vai ei? Verkkokyselylomake postikyselyitä täydentävänä tiedonkeruun menetelmänä. Teoksessa: Salla-Maaria, Laaksonen & Janne, Matikainen & Minttu, Tikka (Toim.) Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino s. 68-83
- Serrano Pascual, Amparo (2004) Towards Convergence of the European Activation Policies? Teoksessa Amparo, Serrano Pascual (Toim.) Are Activation Policies Converging In Europe? The European Employment Strategy For Young People. Brussels: ETUI
- Sihto, Matti (2013) Työllisyys- ja aktivointipolitiikan tulevaisuuden näkymiä. Teoksessa: Vappu, Karjalainen & Elsa, Keskitalo (toim.) Kaikki työuralle! Helsinki: Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos. S.190-206
- Sihto, Matti (1994) Aktiivinen työvoimapolitiikka: kehitys Rehn-Meidnerin mallista OECD:n strategiaksi. Tampere: Tampere University Press
- Sipilä, Suvi (2012) Islam, Identiteetti ja naiseuden tuottaminen suomalaisten musliminaisten blogeissa. Pro –gradu tutkielma. Yhteiskunta ja kulttuuritiededen yksikkö. Tampereen yliopisto
- Suominen, Jaakko (2009a) Johdannoksi: netin kulttuurihistoria. Teoksessa: Petri, Saarikoski & Jaakko, Suominen & Riikka, Turtiainen & Sari, Östman (Toim.) Funetista Facebookiin –Internetin kulttuurihistoria. Helsinki: Gaudeamus, s.7-22
- Suominen, Jaakko (2009b) Netti – kulttuurisesti omaksuttu? Teoksessa: Petri, Saarikoski & Jaakko, Suominen & Riikka, Turtiainen & Sari, Östman (Toim.) Funetista Facebookiin –Internetin kulttuurihistoria. Helsinki: Gaudeamus,
- Syrjälä, Leena (2007) Elämäkerrat ja tarinat tutkimuksessa. Teoksessa: Juhani, Aaltola & Raine, Valli (Toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus s. 229-240 toinen painos
- Turtiainen, Riikka & Östman, Sari (2013) Verkkotutkimuksen eettiset haasteet: Armi ja anoreksia. Teoksessa: Salla-Maaria, Laaksonen & Janne, Matikainen & Minttu, Tikka (Toim.) Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino s. 49-67
- Triantafillou, Peter (2008) Normalizing Active Employment Policies In The European Union, European Societies, 10:5, 689-710,
- Työttömyysturvalaki 1290/2002
- Virjo, Ilkka & Aho, Simo & Koponen, Hannu (2006) Passivoiko työttömyysturva? Työpoliittinen tutkimus 303 Helsinki: Työministeriö
- Välivehmas, Kaisa (2014) Miten onnistut työnhaussa. Helsinki: Minerva Kustannus Oy
- Sähköiset lähteet**
- ELY (2014) Työ. <http://www.ely-keskus.fi/web/ely/tyo#.VI7mOCuUd5c> viitattu 15.12.2014
- Hyvärinen, Matti (2006) Kerronnallinen tutkimus http://www.hyvarinen.info/material/Hyvarinen-Kerronnallinen_tutkimus.pdf viitattu 16.10.2014

Mahis työhön –projekti (2014) Tukea työnhakuun. http://www.validia-ammattiopisto.fi/mahis/pdf/3173_Invalidiliitto_Mahis_Tyohon_Tukea_tyonhakuun_esite_net.pdf viitattu 24.11.2014

Malinen, Teemu (2010) Työtä on! Työnhakuopas uraansa käynnistäville. <http://www.tyonhakuopas.com/wp-content/themes/tyonhakuopas/files/tyonhakuopas-teemu-malinen.pdf> viitattu 24.11.2014

Manner-Suomen ESR-ohjelma-asiakirja 2007-2013 (2008) Manner-Suomen ESR-ohjelma-asiakirja 2007-2013. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/EU-asiat/EU-rakennerahastot/ohjelmakausi_2007-2013/ohjelma_asiakirja_ESR.pdf viitattu 18.12.2014

Mäkinen, Minna (2013) Työnhaun opas vankilasta vapautuneelle. http://www.porttivapauteen.fi/filebank/705-KRIS-Tyonhaun-opas-vankilasta-vapautuvalle_2013.pdf viitattu 24.11.2014

TEM (2015a) Työttömät työnhakijat. https://www.tem.fi/tyo/tyonvalitustilasto/maaritelmat_taulukot_ja_kuviot/tyottomat_tyonhakijat viitattu 4.2.2015

TEM (2014a) Ministeriön historiaa. https://www.tem.fi/ministerio/ministerion_historiaa viitattu 15.10.2014

TEM (2014b) Työvoima- ja yrityspalvelut. https://www.tem.fi/tyo/tyovoima-ja_yrityspalvelut viitattu 15.12.2014

TEM (2014c) Työ- ja elinkeinoministeriö. <https://www.tem.fi/ministerio> viitattu 15.10.2014

Työttömyyskassojen yhteistyöjärjestö (2014) http://www.tyj.fi/fin/ansiopaivaraaha/paivarahan_edellytykset/ viitattu 5.11.2014

TE-palvelut(2014)http://www.te-palvelut.fi/te/fi/tyonhakijalle/jos_jaat_tyottomaksi/tyottomyysturva/index.html viitattu 5.11.2014